

ARCHAEOLOGIA BELGICA

170

H. ROOSENS & J. GYSELINCK

EEN MEROVINGISCH GRAFVELD TE BEERLEGEM

OPGRAVING MET DE MEDEWERKING VAN

A. VAN DOORSELAER & J. ALENUS-LECERF

I

BRUSSEL
1975

Zweden. Merovingen

ARCHAEOLOGIA BELGICA

170

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN
ARCHAEOLOGIA BELGICA

DR. J. C. W. KROMHOUT

EEN MEROVINGISCH GRAFVELD TE BEERLEGEM

Streekmuseum voor Oudheden
Nationaal Instituut voor Oudheden
Jubelpark 1
1010 Brussel

NAV ONTWERPEN EN TYP. GEBR. VAN

FRANÇOIS VAN DER MEULEN
Service national des Oudheden
Parc de la Chapelle
1010 Brussel

© Nationaal Instituut voor Oudheden
1958
D/1958/0001

AE05337

ARCHAEOLOGIA BELGICA

Dir. Dr. H. Roosens

Studies en verslagen uitgegeven door de
Nationale Dienst voor Opgravingen
Jubelpark 1
1040 Brussel

Etudes et rapports édités par le
Service national des Fouilles
Parc du Cinquantenaire 1
1040 Bruxelles

© Nationale Dienst voor Opgravingen

D/1975/0405/1

ARCHAEOLOGIA BELGICA

170

H. ROOSENS & J. GYSELINCK

EEN MEROVINGISCH GRAFVELD TE BEERLEGEM

OPGRAVING MET DE MEDEWERKING VAN

A. VAN DOORSELAER & J. ALENUS-LECERF

I

BRUSSEL

1975

WOORD VOORAF

Dank zij een mededeling van ingenieur L. De Wilde vernamen wij dat te Beerlegem, bij de uitbating van een zandgroeve, af en toe oudheidkundige voorwerpen aan het licht kwamen. Op verzoek van de Heer J. Breuer, Hoofd van de Dienst voor Opgravingen, begaf ik mij ter plaatse in juni 1955 in gezelschap van de Heer Ch. Leva. In de flank van de zandgroeve tekenden zich verkleuringen af, die wel op grafkuilen konden duiden. Weldra vond de Heer Leva enkele verroeste ijzeren voorwerpen, o.a. een mesje, wat geen twijfel meer liet bestaan over de aanwezigheid van een Merovingisch grafveld.

De systematische opgravingen vingen aan in juli van hetzelfde jaar. Zij werden met onderbrekingen voortgezet in 1956 en in het voorjaar van 1957, tijdstip waarop graf 111, zogenaamd van de dame van Beerlegem, werd ontdekt. Aangezien de uitbating van de zandgroeve tijdelijk was stopgezet, trad ook een pauze in bij de opgravingen. Ze werden hernomen in augustus 1964. Op verzoek van Professor De Laet nam het Seminarie voor Archeologie van de Rijksuniversiteit te Gent aan de werkzaamheden deel. De Heer A. Van Doorselaer had de dagelijkse leiding, in 1966 en 67 samen met Mevrouw J. Alenus-Lecerf, van de Nationale Dienst voor Opgravingen. Het onderzoek was beëindigd in mei 1967.

Het is mij een aangename plicht allen te danken die aan de opgravingen of aan de publicatie van het verslag hun medewerking hebben verleend, in 't bijzonder :

- Mevrouw de Gravin d'Ansembourg, eigenares van het terrein ;
- De Heer Ing. L. De Wilde, rentmeester van de grafelijke bezittingen ;
- De familie De Pessenier die de ontdekking van het grafveld bekend maakte en met hart en ziel aan de opgraving deelnam ;
- De directeur en het personeel van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium voor de conservatiebehandeling van de metalen voorwerpen en voor het laboratoriumonderzoek van de organische stoffen ;
- Het personeel van de Nationale Dienst voor Opgravingen voor de bijstand op het terrein, alsook voor het reinigen, herstellen, tekenen en fotograferen van de voorwerpen ;
- De Heer J. Gyselinck, wetenschappelijk medewerker bij de Nationale Dienst voor Opgravingen, voor de inventoriële beschrijving van de graf-giften en voor de basisredactie van het verslag.

De voorwerpen zijn in voorlopige bewaring in het museum van de Rijksuniversiteit te Gent ondergebracht.

H. R.

ALGEMENE KENMERKEN

Het grafveld was aangelegd op de zuidelijke glooiing van het hoogst gelegen gedeelte van het dorp, ongeveer 700 m ten noordoosten van de huidige bewoningskern (fig. 1). Vooraleer de systematische opgravingen begonnen, waren vermoedelijk een vijftigtal graven door de uitbating van de zand-groeven vernield. Men kan in totaal met ongeveer 225 bijzettingen rekenen.

De algemene richting van de kuilen was zuidwest - noordoost. Alhoewel ze niet streng regelmatig in lijn lagen, mag men toch van een rijengrafveld spreken. Wegens de zandige ondergrond waren de skeletten niet meer be-

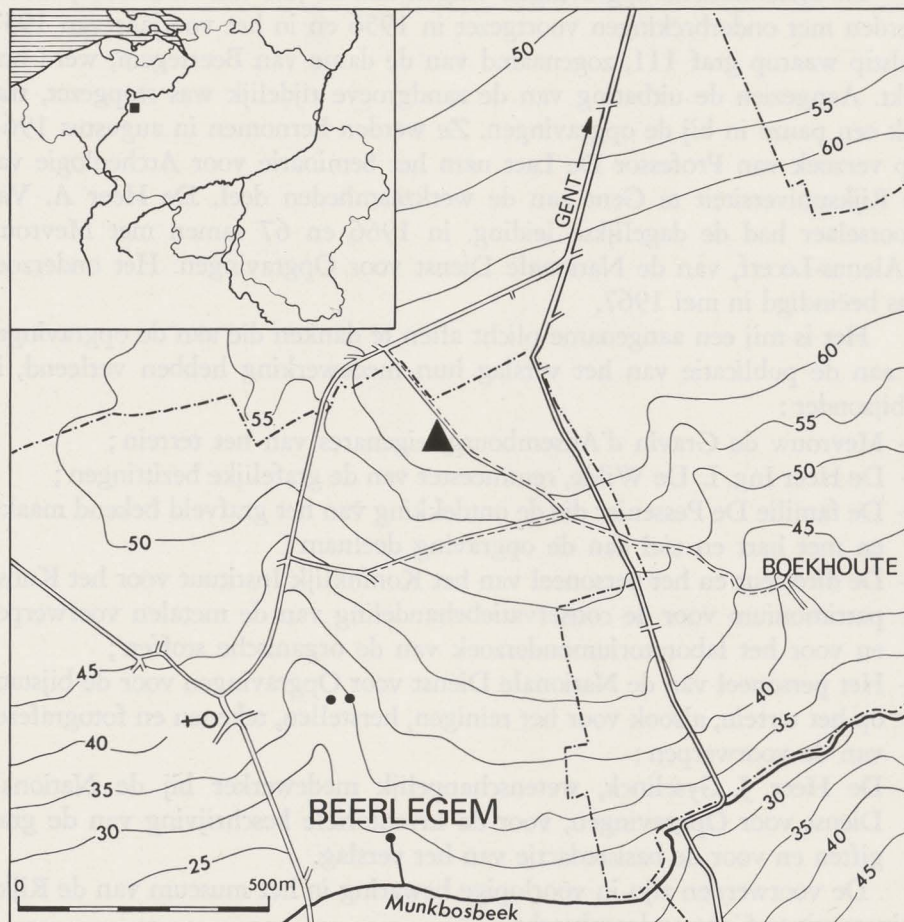

Fig. 1. — Situatiekaart.

waard. Allerhande elementen wezen er op dat het hoofd in het zuidwesten lag. Aflijningen van houten kisten werden vaak waargenomen, evenals verkleuringen van de dwarsliggers waarop ze geplaatst stonden. In twee gevallen, nr. 111 en 126, was de kist in een houten grafkamer neergezet. De bijzettingen waren over heel de zone van het grafveld regelmatig gespreid, behalve in het noordwestelijk gedeelte, waar tussen enkele grote kuilen meer vrije ruimte was gelaten.

Een aanzienlijk aantal graven, ca. 30 %, leverde geen voorwerpen op. De belangrijkste bijzettingen waren nrs. 37, 52 c, 80, 81, 110, 111, 122, 123 en 159. Op grond van de wapens konden 21 graven aan mannen worden toegeschreven; de kralen lieten toe 42 vrouwengraven te herkennen. De gordelgespen gaven op dat gebied geen aanwijzing, daar ze evengoed door mannen als door vrouwen werden gedragen. Naar de geringe afmetingen van de kuilen te oordelen waren er een tiental kindergraven. In de groeven 22 en 123 waren telkens twee personen bijgezet. Er was één paardengraf, nr. 140. Een groot deel van de graven was van oudsher geplunderd.

STUDIE VAN DE GRAFGIFTEN

1. Vaatwerk

AARDEWERK

Graven 3, 4, 5, 7, 10, 22, 34, 37, 45, 63, 74, 76, 82, 84, 85, 93, 95, 108, 111, 131, 153, 160, 162, 164, 166 en 167; losse vondsten 1, 4a, 5, 6 en 7.

Niettegenstaande het groot aantal graven is de ceramiek eerder schaars. Wij noteren 27 volledige en fragmenten van een achttal andere potten. Ze kwamen voor in mannen-, vrouwen- en kindergraven. In de bijzettingen 10 en 85 bevonden zich telkens twee exemplaren. Onder voorbehoud van graf 5 waar de juiste ligging niet bekend is, waren ze steeds aan het voeteinde geplaatst.

Behalve drie handgevormde potten (losse vondsten 1, 4a en 7) zijn de overige op het pottenbakkerswiel vervaardigd en vertonen meestal een typisch biconisch profiel met scherpe of afgeronde knik.

Speciale vermelding verdienen de biconische potten met hoog, golvend schouderprofiel, herkomstig uit de graven 3, 5, 7, 45 en 93 ⁽¹⁾. Dit type is bij ons vooral geconcentreerd in West-België. Het voornaamste verspreidingsgebied dient nochtans gezocht op Frans grondgebied, vooral in de departementen Pas-de-Calais en Somme: Boisjean, Etaples, Marœuil, Preures, Vron, Waben, Wissant en Wierre-Effroy. In België zijn slechts enkele van deze potten in een dateerbare context aangetroffen, die toelaat ze in de 7e eeuw te plaatsen. Ook in Frankrijk horen ze thuis in grafensembles uit de 7e eeuw.

Graf 95 bevatte een pot van het zogenaamd Boergondisch type, gekarakteriseerd door een drievoudige geleding van de wand, een trechter- tot cilindervormige hals, een plastische band op de buikknik en een min of meer benadrukte voet. Goed vergelijkingsmateriaal is o.m. een pot uit Sévery (kanton

¹ De voornaamste gegevens over dit vaatwerk vindt men bij: ROOSENS & VAN DOORSELAER, *Archaeologia Belgica* 91, pp. 42-44. — H. VAN BOSTRAETEN, Merovingisch aardewerk van het type Beerlegem, *Helinium* 7, 1967, pp. 229-250. — H. ROOSENS, Quelques particularités des cimetières mérovingiens du Nord de la Belgique (*Archaeologia Belgica* 108); Bruxelles, 1968, p. 9. — CL. SEILLIER, Etat des recherches mérovingiennes en Boulonnais et Ponthieu, *Septentrion* 1, 1969-70, pp. 102-106. — G. COULON, *Bulletin de la société tournaisienne de paléontologie et de préhistoire* 22, 1972, pp. 5-6. — CL. SEILLIER & P. LECLERCQ, Découvertes d'époque mérovingienne à Wierre-Effroy et Wissant (Pas-de-Calais), *Septentrion* 2, 1972, pp. 19-26. — CL. SEILLIER, Remarques sur la céramique ornée de Vron (Somme), *Septentrion* 2, 1972, pp. 61-66.

² R. MOOSBRUGGER-LEU, Die Schweiz zur Merowingerzeit; Bern, 1971; A, pp. 249-250; B, pl. 67, 35.

Vaud), die eerder laat in de 7e eeuw gedateerd wordt ⁽²⁾. Een voorbeeld van dit vaastype in België biedt een pot uit Huy-Batta ⁽³⁾.

GLAS

Graven 63, 80, 83, 111, 122 en 123.

Het glazen vaatwerk is nog schaarser vertegenwoordigd dan het aardewerk: drie tuimelbekers (63, 1; 80, 1; 122, 1), twee bolvormige bekers (111, 2; 123, 1) en één topbeker (111, 1).

Tuimelbekers met nagenoeg conische wand, zoals deze uit graf 80, zijn in de 6e en in het begin van de 7e eeuw in gebruik geweest. Deze uit graf 63 met licht uitbuigende rand en uit graf 122 met meer uitbuigend profiel, wijzen op een recentere datum ⁽⁴⁾.

De topbekers met sterk uitbuigende wand, zoals het exemplaar uit graf 111, kennen hun verspreiding vooral in de 6e eeuw ⁽⁵⁾. Goede parallellen bieden alleszins de topbekers uit de graven onder de Dom te Keulen, uit het midden van de 6e eeuw ⁽⁶⁾.

De twee bolvormige bekers uit de graven 111 en 123 kunnen in de typologie van Harden bij de *squat jars* (type VIII) ondergebracht worden. Op basis van de versiering worden ze respectievelijk bij subtype a V 1 en a III 1 gerangschikt. Waar men voor dit laatste subtype, gezien het veelvuldig voorkomen, Engeland en meer bepaald Faversham als productiecentrum vooropstelt, kan dit voor subtype a V 1 betwijfeld worden, gezien derwijze versierde bekers totnogtoe overwegend op het continent werden aangetroffen ⁽⁷⁾.

BRONS

Behalve een Koptisch bekken uit graf 122, enkele fragmenten van een schaal uit graf 111 en blekfragmenten uit graf 123, is er geen bronzen vaatwerk te vermelden.

Het bronzen bekken uit graf 122, een uniek stuk in België, behoort tot Werner's type B 1. De aanwezigheid van dit bronzen vaatwerk in Langobardische graven in Italië en Dalmatië, in Merovingische grafvelden in het Rijn-

³ J. WILLEMS, Le quartier artisanal gallo-romain et mérovingien de « Batta » à Huy (Archaeologia Belgica 148); Bruxelles, 1973, fig. 14, 9.

⁴ BÖHNER, *Trier* I, pp. 226-227; II, pl. 64 & 65. — F. RADEMACHER, Fränkische Gläser aus dem Rheinland, *Bonner Jahrbücher* 147, 1942, pp. 301-307. — D.B. HARDEN, Glass Vessels in Britain and Ireland, A.D. 400-1000 (Dark Age Britain — Studies presented to E.T. Leeds; London, 1956), p. 142 & fig. 25, type X a en b.

⁵ G. ZELLER, Das fränkische Gräberfeld von Hahnheim, *Mainzer Zeitschrift* 67-68, 1972-73, p. 335.

⁶ O. DOPPELFELD, Das fränkische Frauengrab unter dem Chor des Kölner Domes, *Germania* 38, 1960, pl. 23, 30. — ID., Das fränkische Knabengrab unter dem Chor des Kölner Domes, *Germania* 42, 1964, fig. 12, c.

⁷ HARDEN, *o.c.*, p. 141. — ROSENS & VAN DOORSELAER, *Archaeologia Belgica* 91, pp. 44-45.

en Donaugebied en in Angelsaksische begraafplaatsen in Engeland, wijst op een ruim verspreidingsgebied waarvan ons exemplaar één van de verste westelijke vertegenwoordigers is ⁽⁸⁾. Op de buitenzijde van de bodem is een zgn. Maltezerkruis aangebracht – vóór het gieten met een stift in de was gegrift – waarvan het centrum met een cirkel omgeven is. Dit kruis dat op meerdere dergelijke bekkens voorkomt, heeft ongetwijfeld een godsdienstige betekenis. Een gelijkaardige bronzen schotel als deze uit graf 122 is herkomstig uit een graf te Wonsheim ⁽⁹⁾.

2. Wapens

Graven 6, 18, 22, 31, 42, 44, 56 (?), 64, 65, 67, 68, 81, 84, 90, 94 (?), 105, 110, 122, 123, 152, 154, 159 en 165.

Van de 171 onderzochte graven zijn er slechts 21 (of 23) die wapens of fragmenten ervan bevatten. Het percentage wapengraven (ca. 1/8) is veel lager dan in Rosmeer en Hamoir, waar respectievelijk in 23 op 107 (1/4) en in 71 op 255 graven (1/3 tot 1/4) wapens werden aangetroffen ⁽¹⁰⁾.

Alleen graf 110 (lanspunt, umbo en bijl), dubbelgraf 123 (2 lanspunten, 2 umbo's en 1 bijl) en graf 159 (lanspunt, umbo, bijl en scramasax) kunnen als belangrijke wapengraven geciteerd worden. Het meest voorkomend wapen in Beerlegem is de lanspunt die in 12 bijzettingen vertegenwoordigd was. Tweemaal (graven 22 en 123) werden twee exemplaren aangetroffen; vermoedelijk geldt het hier dubbelgraven. In vijf gevallen was de lanspunt vergezeld van een umbo (graven 22, 110, 123 – tweemaal – en 159). Bijl en scramasax kwamen samen voor met de lans.

SCRAMASAX

Eén volledige (graf 159, 5) en vermoedelijk de punt van een tweede scramasax (graf 42, 2) zijn de enige wapenvondsten van dit type. De scramasax uit graf 159 bevond zich ter hoogte van de linkerarm, de punt naar het voeteinde gericht. Zij behoort tot Böhner's type B, dat uitsluitend in de 7e eeuw gedateerd wordt ⁽¹¹⁾.

⁸ J. WERNER, Fernhandel und Naturalwirtschaft im östlichen Merowingerreich, 42. *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* 1961, (1962), pp. 311-312; 332-333.

⁹ J. WERNER, Münzdatierte austrasische Grabfunde; Berlin-Leipzig, 1935, pl. 34, 6.

¹⁰ H. ROOSENS, Siedlung und Bevölkerungsstruktur im Spiegel merowingischer Gräberfelder (Siedlung, Sprache und Bevölkerungsstruktur im Frankenreich — Wege der Forschung II; Darmstadt, 1973), pp. 388-390.

¹¹ BÖHNER, *Trier* I, pp. 138-144.

Piramidale knoppen hebben gediend om de draagriemen van spatha en soms ook van scramasax vast te hechten. De juiste interpretatie van dergelijke knoppen in de graven 81 en 125 blijft onzeker, vermits in deze gestoorde mannengraven geen spatha of scamasax meer werd aangetroffen.

LANSPUNTEN

Graven 6, 22, 81, 110, 122, 123, 152, 159 en 165.

Voor zover de lanspunten zich nog *in situ* bevonden, lagen ze meestal (graven 22, 81, 110, 123, 152, 159 en 165) rechts, aan het voeteinde van de dode. In de graven 6 en 90 lag de lans links en in graf 122 werd ze ter hoogte van de benen, schuin in het midden van de kist aangetroffen. De punt was steeds naar het noordoosten gericht.

De lanspunten met gespleten huls zijn typologisch ouder dan deze met gesloten huls. Het exemplaar, graf 22, 4 (Böhner, type A 4) dient gesitueerd tussen 520 en 600 (¹²). Eenzelfde datering geldt waarschijnlijk ook voor de lanspunt uit graf 90, maar de slechte bewaringstoestand van het blad laat niet meer toe het type te bepalen.

De lansen met gesloten huls daarentegen komen eerst vanaf het einde van de 6e eeuw in gebruik (¹³). Het zijn de exemplaren 110, 2 en 122, 4, vermoedelijk met langwerpige ovaal blad (Böhner, type B 1); 165, 1, waarschijnlijk met ruitvormig blad (Böhner, type B 4) en tenslotte de lanspunten 81, 1 en 152, 1 met driehoekig blad (Böhner, type B 5) (¹⁴). De lanspunt uit graf 159 is slechts fragmentair bewaard. Waarschijnlijk behoort ze tot een type met twee dwarspinnen en schachtbeslagen, dat in de 7e eeuw thuis hoort (¹⁵). De slechte bewaringstoestand van het exemplaar uit graf 6 en van lans 22, 3 verhindert een typologische en chronologische situering.

Speciale aandacht verdienen de twee lanspunten uit graf 123, die zich niet alleen door hun vorm, maar ook door de versiering van de andere onderscheiden. Opvallend is de gelijkenis met de pronklansen uit graf 9 van Niederstotzingen (¹⁶).

UMBO'S

Behalve de vijf volledige umbo's (graven 44, 67, 123 en 159) wijzen de ijzerfragmenten en nietkoppen in de graven 22, 105 en 110 op de aanwezig-

¹² *Ibidem*, pp. 148-150. — ZELLER, *o.c.*, p. 335.

¹³ ZELLER, *o.c.*, pp. 335-336. — BÖHNER, *Trier I*, p. 152.

¹⁴ BÖHNER, *Trier I*, pp. 152-156.

¹⁵ R. KOCH, Die merowingerzeitlichen Grabfunde aus St.-Martin zu Kirchheim unter Teck (Kr. Nürtingen), *Fundberichte aus Schwaben* 19, 1971, p. 326.

¹⁶ PAULSEN, *Niederstotzingen*, p. 108 ss. & pl. 17, 3.

heid van een schild. De juiste ligging kon veelal niet meer achterhaald worden. Graf 123, met twee umbo's, was volledig gestoord. In de graven 67 en 159 lag de umbo in het midden van de kist en in bijzetting 44 bevond hij zich aan het linker hoofdeinde, de open zijde naar de dode gericht. De umbo uit graf 44 is wegens de schuin toelopende hals en het hoog, kalotvormig dak (Böhner, type D) verschillend van de andere (Böhner, type E). Chronologisch dienen ze alle in de 7e eeuw gesitueerd (¹⁷).

BIJLEN

De bijlen 44, 1 en 159, 1 zijn van het gewone type dat algemeen in de 6e eeuw voorkomt (¹⁸). De context wijst hier echter op de 7e eeuw. De oorspronkelijke vorm van 110, 1 is niet zeker, evenmin als deze van 123, 2, in elk geval een hangtipbijl met hielpunt (¹⁹).

PIJLPUNTEN

Graven 18, 31, 42, 65, 68, 84, 90, 122 en losse vondst 2 a.

In negen graven werden pijlpunten van verschillend type of hulsfragmenten ervan gevonden. In vier gevallen kwamen ze samen voor met andere wapens: 18 (umbo), 42 (scramasax), 90 (lans) en 122 (lans). Dat deze pijlpunten weinig houvast bieden voor de chronologie, blijkt uit de vondst van zeven stuks in graf 154. Omzeggens alle types zijn er vertegenwoordigd: gespleten en gesloten huls, ruitvormig en ovaal blad. Dit ensemble, gevonden ter hoogte van de rechter schouder, kan op een pijlkoker wijzen, alhoewel hiervan geen enkel spoor zichtbaar was.

3. Sieraden

KRALEN

Graven 4, 5, 9, 17, 20, 28, 30, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 45, 46, 52 c, 55, 57, 58, 63, 71, 74, 79, 80, 82, 83, 85, 91, 93, 97, 102, 106, 107, 111, 126, 130, 153, 156, 157, 158, 161 en 166.

Ze werden aangetroffen in 41 bijzettingen of zowat 1/4 van het totaal aantal onderzochte graven. De kralensnoeren, dikwijls slechts fragmentair bewaard en zeer verschillend in omvang, werden zowel in rijke als in arme graven gevonden. Het aantal kralen was niet altijd evenredig met de rijkdom van

¹⁷ BÖHNER, *Trier I*, pp. 177-178.

¹⁸ *Ibidem*, pp. 169-170.

¹⁹ *Id.*, *Trier II*, pl. 32, 8.

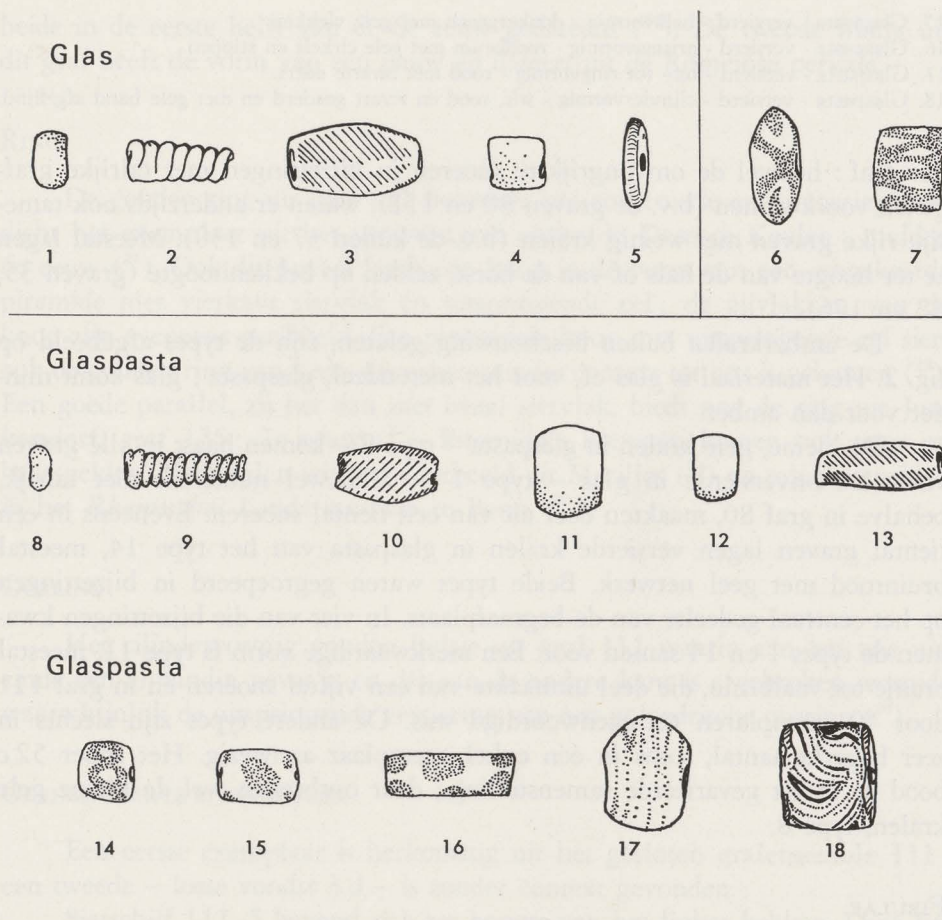

Fig. 2. — Kralentypes (S. 1/1).

1. Glas - onversierd - ringvormig, twee-, drie- en vierledig - blauw, wit en groen.
2. Glas - onversierd - spiraalvormig - blauw.
3. Glas - onversierd - amandelvormig - blauw en groen.
4. Glas - onversierd - cilinder- tot tonvormig (soms geribd) - blauw.
5. Glas - onversierd - schijfvormig - groen.
6. Glas - versierd - biconisch - olijfgroen met gele golvende lijnen en stippen.
7. Glas - versierd - cilindervormig - geel met opgelegde zigzagdraad in gele glaspasta.
8. Glaspasta - onversierd - ring- tot trapeziumvormig, twee-, drie-, vier- vijf- en zesledig - meestal geel ; ook bruinrood, wit, groen, grijs.
9. Glaspasta - onversierd - spiraalvormig - geel en bruinrood.
10. Glaspasta - onversierd - amandelvormig - bruinrood.
11. Glaspasta - onversierd - biconisch tot tonvormig - meestal oranje tot vaalburin ; ook wit, groen en geel.
12. Glaspasta - onversierd - cilindervormig - groen, geel, wit en blauw.
13. Glaspasta - onversierd - langwerpig - groen.
14. Glaspasta - versierd - ring- tot tonvormig en kortcilindrisch - meestal roodbruin met gele/ witte, golvende lijnen en stippen ; wit/blauw met blauwe/witte, golvende lijnen ; wit met groene vlechtband.

15. Glaspasta - versierd - balkvormig - donkergroen met gele vlekken.
16. Glaspasta - versierd - prismavormig - roodbruin met gele cirkels en stippen.
17. Glaspasta - versierd - ton- tot ringvormig - rood met zwarte aders.
18. Glaspasta - versierd - cilindervormig - wit, rood en zwart geaderd en met gele band afgelijnd.

het graf : hoewel de omvangrijkste snoeren in bijzettingen met talrijke graf-giften voorkwamen (b.v. de graven 80 en 111), waren er anderzijds ook tamelijk rijke graven met weinig kralen (b.v. de kuilen 37 en 130). Meestal lagen ze ter hoogte van de hals of van de borst, zelden op bekkenhoogte (graven 35, 82 en 126).

De amberkralen buiten beschouwing gelaten, zijn de types afgebeeld op fig. 2. Het materiaal is glas of, voor het merendeel, glaspasta ; glas komt minder voor dan amber.

De kleine, gele kralen in glaspasta – type 8 – komen haast in alle graven voor. De onversierde in glas – type 1 –, alhoewel numeriek niet talrijk, behalve in graf 80, maakten deel uit van een tiental snoeren. Eveneens in een tiental graven lagen versierde kralen in glaspasta van het type 14, meestal bruinrood met geel netwerk. Beide types waren gegroepeerd in bijzettingen op het centraal gedeelte van de begraafplaats. In vier van die bijzettingen kwamen de types 1 en 14 samen voor. Een merkwaardige vorm is type 11, meestal oranje tot vaalbruin, die deel uitmaakte van een vijftal snoeren en in graf 111 door 40 exemplaren vertegenwoordigd was. De andere types zijn slechts in zeer beperkt aantal, soms in één enkel exemplaar aanwezig. Het snoer 52 c bood de meest gevarieerde samenstelling ; daar ontbreken wel de kleine gele kralen, type 8.

FIBULAE

In vier vrouwengraven – 30, 37, 52 c en 80 – werden tesamen vijf sier-spelden aangetroffen, waarvan twee in graf 37. Behalve het eerstgenoemde dat blijkbaar geplunderd was, waren de overige drie tamelijk rijke bijzettingen.

De twee schijffibulae uit de graven 52 c en 80 lagen samen met enkele kralen op halshoogte. Beide zijn van hetzelfde type : vlakke draagschijf met centrale, umbovormige welving waarop in het midden een ronde cel. Ook de verwaardigingswijze is identiek : bronzen plaat overdekt met goudblad (graf 52 c) of verguld zilverblad (graf 80), afgeboord met twee S-vormige in elkaar gevlochten filigraandraden ; een gekerfde draad rond de umbovormige verhoging en filigraanversiering tussen de cellen. Deze fibulae horen meestal thuis in de eerste helft van de 7e eeuw.

Graf 37 bevatte twee fibulae van een verschillend type : een beugel- en een vogelfibula. De beugelfibula 37, 9, met ruitvormige voetplaat en polygonale kop, is een hybride vorm die in het algemeen nochtans gelijkenis vertoont met het Junkersdorftype van Werner en het type Gondorf van Kühn,

beide in de eerste helft van de 6e eeuw gedateerd ⁽²⁰⁾. De tweede fibula uit dit graf heeft de vorm van een pauw en dateert uit de Romeinse periode.

RING

De gouden ring uit graf 111 benadert qua constructie en uitvoering heel dicht het exemplaar uit het vrouwengraf onder de Dom te Keulen: midden 6e eeuw ⁽²¹⁾. Ook dit juweel heeft een knop in de vorm van een omgekeerde piramide met vierkant siervlak en uitspringende cel; de zijvlakken van de knop zijn eveneens geribbeld. Een piramidale knop met uitspringende cel siert ook de gouden ring van Lede, die echter zonder context tot ons is gekomen ⁽²²⁾. Een goede parallel, zij het dan met ovaal siervlak, biedt nog de ring uit Junkersdorf, graf 135: 7e eeuw ⁽²³⁾. Piramidale knoppen komen ook voor op haarspelden. Vermelden wij een voorbeeld uit Marilles ⁽²⁴⁾ en talrijke spelden in het *Rheinisches Landesmuseum* te Bonn ⁽²⁵⁾.

OORRING

Het cilindervormig gouden hulsje uit graf 111 waarin aan het ene uiteinde een almandin gevat is en dat aan de andere kant is afgebroken, vormde waarschijnlijk de uitspringende versiering van een polyedrische ooring ⁽²⁶⁾.

OPENGEWERKTE SIERSCHIJVEN

Een eerste exemplaar is herkomstig uit het gesloten grafensemble 111; een tweede — losse vondst 3 d — is zonder context gevonden.

Sierschijf 111, 5 bevond zich ter hoogte van het linker bekken. Deze ligging schijnt, volgens Renner, hoofdzakelijk beperkt tot het West-Frankische gebied, in tegenstelling met Austrasië, waar de schijven practisch uitsluitend op beenhoogte worden aangetroffen. Wegens de ordeloze, geometrische versiering kan deze schijf typologisch noch stilistisch bij één van de negentien standaard-

²⁰ J. WERNER, Katalog der Sammlung Diergardt — 1. Die Fibeln; Berlin, 1961, p. 21 (nr. 55) & pl. 13, 55. — H. KÜHN, Die germanischen Bügelfibeln der Völkerwanderungszeit in der Rheinprovinz; Graz, 1965, pp. 174-176 & pl. 82, 17.

²¹ O. DOPPELFELD & R. PIRLING, Fränkische Fürsten im Rheinland; Düsseldorf, 1966, p. 19.

²² A. DE LOË, Belgique Ancienne — Catalogue IV; Bruxelles, 1939, fig. 47.

²³ P. LA BAUME, Das fränkische Gräberfeld von Junkersdorf bei Köln; Berlin, 1967, pp. 43-44 & pl. 41, 10.

²⁴ DE LOË, *o.c.*, fig. 36-37.

²⁵ W. JANSSEN, Fränkischer Schmuck; Düsseldorf, 1967, p. 23, fig. 25.

²⁶ O. DOPPELFELD, *Germania* 38, 1960, pl. 14, 6.

types ondergebracht worden, evenmin als de schijven uit graf 3 van Arlon en van Marilles ⁽²⁷⁾.

De sierschijf met driekoppig slangenmotief behoort tot Renner's type VI en is bijna uitsluitend in het West-Frankisch gebied verspreid. In tegenstelling met de meeste schijven is het exemplaar van Beerlegem langs beide kanten versierd; dit zou op Austrasische invloed duiden. In België werden sierschijven met slangenmotief ontdekt te Franchimont en te Lavaux-Sainte-Anne ⁽²⁸⁾. Sierschijven werden pas in de 7e eeuw ten volle in gebruik genomen. Deze met slangenmotief schijnen tot de vroegste te behoren; ze komen voor in graf-ensembles van de 6e en de 7e eeuw ⁽²⁹⁾.

BENEN HANGERTJE

De piramidale of kegelvormige benen of bronzen hangertjes die uitsluitend in vrouwen- of kindergraven lagen, worden geïnterpreteerd als amuletten en zouden apotropaische en vruchtbaarheidssymbolen zijn. Werner citeert voor België, buiten het exemplaar van Beerlegem, graf 111, nog acht dergelijke hangertjes ⁽³⁰⁾. Ter aanvulling kunnen vermeld: de graven 246, 335 en 518 van Ciply ⁽³¹⁾ en het rijke vrouwengraf van Grandcourt ⁽³²⁾. Het exemplaar van Beerlegem was bevestigd aan een zilveren ketting op gordelhoogte.

MESJE UIT GRAF 111

Dit mesje met gouden hechtkapsel en dito schedezoom maakt deel uit van een serie mesjes die alleen in zeer rijke graven van de late 5e en de 6e eeuw werden aangetroffen ⁽³³⁾. In België is, buiten ons exemplaar, slechts het gouden hechtkapsel bekend uit het grafveld van Trivières ⁽³⁴⁾.

²⁷ D. RENNER, Die durchbrochenen Zierscheiben der Merowingerzeit; Mainz, 1970, pp. 49-50 & 59.

²⁸ *Ibidem*, pp. 22-23.

²⁹ *Ibidem*, p. 216, lijst 3.

³⁰ J. WERNER, Herkuleskeule und Donar-Amulett, *Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz* 11, 1964, p. 181, 185 & 189.

³¹ FAIDER-FEYTMANS, *Nécropoles* I, pp. 184, 189 & 198; II, pl. 99 & 107.

³² B. BILO-TRENTESEAU, Un deuxième cimetière mérovingien à Grandcourt — Découverte d'une riche tombe de femme, *Le Pays gaumais* 27-28, 1966-1967, p. 170 & fig. 6.

³³ J. WERNER, Das Messerpaar aus Basel-Kleinhüningen — Zu alamannisch-fränkischen Essbestecken (Provincialia Festschrift Laur-Belart; Basel-Stuttgart, 1968), p. 658; verspreidingskaart, p. 653.

³⁴ FAIDER-FEYTMANS, *Nécropoles* II, pl. 56.

4. Gespen en riembeslagen

BRONS

Graven 10, 22, 24, 46, 52 c, 76, 122 en losse vondst 3 c.

De ovale tot ovaalronde gespen 46, 1; 76, 2 en de losse vondst 3 c zijn de enige exemplaren zonder beslagplaat.

De onversierde drieledige gordelgarnituur uit graf 10 lijkt op Böhner's type C 1 (³⁵), alhoewel de plaat van Beerlegem met twee haken rond de beugelstang is geslagen. De platen zijn niet hol gegoten, maar vertonen een nage-noeg vlakke keerzijde. Als algemene vergelijking kan een gordelbeslag van Niederstotzingen, graf 2 aangehaald worden (³⁶).

In graf 22 bevond zich een riemtong met parelbandversiering. Ze is te vergelijken met een aanzienlijk kleiner stuk van Nittel-Geisberg, wellicht uit de 7e eeuw (³⁷), maar vooral met een riemtong van een meerledige gordelgarnituur van Krautheim (³⁸). Het samengaan van een lans met gespleten huls en van een geparelde riemtong in hetzelfde graf 22 is wel verwonderlijk.

De vierkante beslagplaat uit graf 24, die waarschijnlijk als rugplaat deel uitmaakte van een gordelgarnituur, was oorspronkelijk versierd met vier bronzen nietkoppen die echter louter decoratief waren, daar op de keerzijde vier doorboorde hechtingsplaatjes voorkomen. De motieven op het omliggende middenveld kunnen best vergeleken worden met deze op een gedamasquineerde rugplaat uit Schleithem, graf 54 (³⁹). Misschien moeten ze antropomorfisch geïnterpreteerd worden.

Het fragmentair bewaard gespbeslag 122, 8 heeft een driehoekige plaat waarvan de schuine zijden met twee rijen ingeslagen driehoekjes versierd zijn. In graf 216 van Junkersdorf werd een gelijkaardig exemplaar gevonden, dat La Baume in de 6e eeuw dateert (⁴⁰), aansluitend bij de algemene chronologie van Böhner's type B 3 (⁴¹). Te vermelden is ook een gespbeslag van Krefeld-Gellep uit dezelfde tijd (⁴²).

³⁵ BÖHNER, *Trier* I, pp. 188-189.

³⁶ PAULSEN, *Niederstotzingen*, pl. 6, 14-15. Voor de chronologie, zie J. WERNER, *Germania* 51, 1973, p. 282.

³⁷ BÖHNER, *Trier* I, p. 192; II, pl. 43, 8.

³⁸ R. KOCH, *Bodenfunde der Völkerwanderungszeit aus dem Main-Tauber-Gebiet*; Berlin, 1967, II, pl. 82, 15.

³⁹ W.U. GUYAN, *Das alamannische Gräberfeld von Schleithem-Hebsack*; Basel, 1965, pl. VIII.

⁴⁰ LA BAUME, *o.c.*, pl. 14, 216 & p. 89.

⁴¹ BÖHNER, *Trier* I, pp. 184-187.

⁴² R. PIRLING, *Das römisch-fränkische Gräberfeld von Krefeld-Gellep 1960-1963*; Berlin, 1974, II, pl. 38, 15 a.

IJZER, ONVERSIERD

Ovale gespen zonder beslagplaat werden gevonden in achttien graven : 11, 22, 60, 70, 75, 76, 77, 78, 85, 93, 94, 95, 107, 109, 110, 141, 149 en 154. De meeste gespen lagen op borst- of bekkenhoogte.

In verschillende graven werden beslagplaten aangetroffen : 20, 22, 41, 56, 74, 81, 122, 123, 165 en losse vondst 2 b. Meestal zijn ze slechts fragmentair bewaard. Graf 81 bevatte elementen van drie riemgarnituren. De vondsten 122, 7 en 123, 22 behoren met hun ronde beslagplaat tot een type dat vanaf het einde van de 6e tot in de eerste helft van de 7e eeuw voorkomt (⁴³). Voor gespsbeslagen met rechthoekige vorm is geen bepaalde datering voorop te stellen.

Beslagplaten met bronzen nieten of sporen ervan kwamen aan het licht in de graven 21, 61, 65, 80, 86, 139, 154, 156 en 162. Vondst 81, 2 is een fragment van een ijzeren gesp met versierde, bronzen schildtong. Gespsbeslag 139, met paraboolvormige beslagplaat en ingesnoerd uiteinde, is kenmerkend voor de 7e eeuw (⁴⁴).

GEDAMASQUINEERD (⁴⁵)

Twintig graven leverden elementen van gedamasquineerde gordelgarnituren : 23, 27, 32, 37, 43, 50, 52 c, 60, 67, 76, 107, 123, 129, 130, 131, 134, 144, 152, 154, 156 en losse vondst 3 a en B. Dikwijls gaat het om slechts één gordelement ; zelden zijn de garnituren volledig.

In de gestoorde graven 23, 60 en 129 werden respectievelijk een gedamasquineerde schildtong en telkens een fragment van een gedamasquineerde beslagplaat gevonden. De versiering op de tong van 23, 1 bestaat uit dwarsstrepen, zoals op een schildtong uit Iversheim, graf 136 (⁴⁶).

De gordel van graf 27 was blijkbaar aan het hoofdeinde neergelegd. Van de garnituur zijn enkel de tegenplaat en drie rugplaatjes voorhanden. Tegenplaat 27, 1, waarvan de damasquining nog het best herkenbaar is, behoort tot een reeks geprofileerde garnituren waarbij het vervlochten dierornament niet beperkt is tot een afgelijnde centrale zone, zoals op de beslagplaten 50, 52 c en 152, maar de hele oppervlakte bedekt (⁴⁷). Beide groepen zijn echter nauw verwant en kunnen als varianten beschouwd worden.

De beslagen uit graf 37 behoren tot drie verschillende garnituren. Gespsbeslag 37, 2 onderstelt normalerwijze een tegenplaat. Een bijna identieke ver-

⁴³ BÖHNER, *Trier* I, pp. 204-205. — KOCH, *Main-Tauber* I, p. 67

⁴⁴ BÖHNER, *Trier* I, p. 205.

⁴⁵ Een aantal exemplaren werden reeds bestudeerd door B. TRENTESAU, *Damasquinure*.

⁴⁶ CHR. NEUFFER-MÜLLER, *Das fränkische Gräberfeld von Iversheim* ; Berlin, 1972, pl. 26, 4.

⁴⁷ BILO-TRENTESAU, *Techniques*, pp. 256-257 ; 261 ; 268-269 : parallellen en verspreidingskaart.

siering vindt men terug te Nimy ⁽⁴⁸⁾ en te Biesme ⁽⁴⁹⁾. Het motief van de lusvormig uitgedraaide cirkels komt ook voor te Arlon, graf 16 ⁽⁵⁰⁾, te Doornik, graf 15 ⁽⁵¹⁾, te Franchimont, Honnay, Namèche, Maurage en St.-Gérard (museum Namen) ⁽⁵²⁾, te Bülach, graf 100 ⁽⁵³⁾, te Köln-Müngersdorf, graf 37 ⁽⁵⁴⁾ en te Lumes, graf 19 ⁽⁵⁵⁾. De geometrische versiering pleit voor een datering in de eerste helft van de 7e eeuw. Van de damasquining op de garnituren 37, 3-5 en 37, 6-7 is niet veel overgebleven. Alleen op de riemtong 37, 5 herkent men nog een volledige, tweestrokige, gesloten vlechtband. De magere, centrale vlechtband zonder dieerelementen valt eerder laat in de 7e eeuw.

Decoratief en technisch verwant met 37, 2 wegens de brede lusband is de gordelgarnituur uit graf 42, bestaande uit een gespbeslag en een tegenplaat. Behalve enkele varianten bij de vullingsmotieven bieden een tegenplaat uit Ciply, graf 863 ⁽⁵⁶⁾ en gordelgarnituren van Holzgerlingen en Rietheim ⁽⁵⁷⁾ zeer goede parallellen. Dit vlechtbandmotief – te onderscheiden van het ornament waarbij de banden elkaar in het centrum kruisen – schijnt veel voor te komen in Frankrijk ⁽⁵⁸⁾.

Uit de graven 50, 52 c en 152 zijn drie tegenbeslagen bekend die naar vorm en versiering elkaar dicht benaderen. Dergelijke platen, met vlechtband en dieerelementen in een omljnd middenveld en gestileerde dierkoppen die vaak het profiel van de beslagplaat bepalen in de randversiering, zijn geconcentreerd in Henegouwen, in het Tussen-Samber-en-Maas en op de rechter Maasoever, evenals in de streek van Andernach-Plaidt, terwijl ze verspreid worden aangetroffen langsheen de Rijn en in Noord-België ⁽⁵⁹⁾. Het ware wenselijk de chronologie van dit type nader te bestuderen. Zulke gespen komen zowel voor in gesloten grafvondsten uit de eerste als uit de tweede helft van de 7e eeuw ⁽⁶⁰⁾.

⁴⁸ FAIDER-FEYTMANS, *Nécropoles* II, pl. 135. — TRENTESEAU, *Damasquinure*, fig. 7.

⁴⁹ Musée archéologique Namur, niet gepubliceerd; cliché ACL 149952 B en 205235 B.

⁵⁰ ROOSENS & ALENUS, *Arlon*, fig. 82, 1.

⁵¹ F. HUBERT, Cimetière du parc de l'Hôtel de Ville de Tournai, *Mémoires et publications de la Société des Sciences, des Arts et des Lettres du Hainaut* 77, 1963 (= *Archaeologia Belgica* 68), pl. V.

⁵² Inlichting Mevr. Bilo-Trenteseau.

⁵³ WERNER, *Bülach*, p. 101.

⁵⁴ F. FREMERSDORF, Das fränkische Reihengräberfeld Köln-Müngersdorf; Berlin, 1955, II, pl. 93, 2.

⁵⁵ E. SERVAT, Le cimetière de Lumes, *Revue historique ardennaise* 8, 1973, pl. 3.

⁵⁶ FAIDER-FEYTMANS, *Nécropoles* II, pl. 118.

⁵⁷ W. VEECK, Die Alamannen in Württemberg; Berlin-Leipzig, 1935, II, pl. 56, B, 1 & A, 5.

⁵⁸ Inlichting Mevr. Bilo-Trenteseau.

⁵⁹ BILO-TRENTESEAU, *Techniques*, pp. 253-254; parallellen en verspreidingskaart, pp. 264-265.

⁶⁰ J. WILLEMS, Le cimetière mérovingien de la Sarte-à-Ben à Ben-Ahin, *Bulletin du Cercle archéologique Hesbaye-Condroz* V, 1965, p. 54: graf VIII. — G. DE BOE, Een Merovingisch grafveld te Borsbeek (*Archaeologia Belgica* 120); Brussel, 1970, fig. 6: graf II.

Twee geprofileerde beslagplaatjes uit graf 67 en drie andere uit graf 154 gelijken op gordelplaatjes die bij gespen van het type Bern-Solothurn behoren ⁽⁶¹⁾. De exemplaren uit graf 154 zijn identisch met de stukken 27 en 28 uit graf 27 van Borsbeek, dat twee Madelinus-munten zou bevat hebben ⁽⁶²⁾. Om de zeer gestileerde motieven te herkennen, kan men vergelijken met de in brons gegoten schoengespen van Mindelheim, graf 102 ⁽⁶³⁾.

De tweeledige gordelgarnituur uit graf 134 vertoont op het smalle uiteinde een gelijkaardig motief als dat van de gordelplaatjes uit graf 154. In beide gevallen komt op de geprofileerde rand de omtrek van de dierkop nog tot uiting, maar op het veld is deze alleen maar geschematiseerd.

Van de riemtong uit graf 76 met twee S-vormig verbonden spiralen en tweevoudig omlijnd, is een goede parallel bekend uit Mindelheim, graf 7, waar ze deel uitmaakt van een meerledige garnituur ⁽⁶⁴⁾. Dergelijke spiralen worden frequent aangetroffen op riemtongen in Alamannische graven.

Vrouwengraf 107 leverde een gedamasquineerde, rechthoekige beslagplaat met gepunte vlechtband die langs één korte zijde drievoudig doorboord is. Gelijkaardige exemplaren kwamen te voorschijn in Niederstotzingen, graf 6 ⁽⁶⁵⁾, in Olk, graf 18 ⁽⁶⁶⁾ en in Schretzheim, graf 355 ⁽⁶⁷⁾.

Uit het geplunderde graf 123 is een reeks gedamasquineerde beslagplaatjes en riemtongen bewaard, waarvan het grootste deel tot een paardetuig behoort. Tengevolge van de plundering was het niet mogelijk de functie van elk der elementen uit de juiste ligging in het graf te achterhalen. De beslagen 9 tot 18 zijn met lijn- en streepmotieven versierd. Eenzelfde motief komt voor op de nrs. 10 en 11, een ander op de nrs. 12, 14, 16 en 17; nog een ander op de nrs. 15 en 18 en, in zekere mate, ook op nr. 9. Op deze laatste drie is de damasquining uitgevoerd in cloisonnétechniek, zoals op een riemverdeler van het paardetuig van Arlon, graf 12 ⁽⁶⁸⁾. De U-vormige riemtong nr. 18 vertoont naar de vorm gelijkenis met een stuk van het paardetuig uit graf 345 van Schretzheim ⁽⁶⁹⁾. Het beslagplaatje nr. 12 draagt op het middenveld een gepunt S of dubbel haak-motief. In vereenvoudigde vorm vindt men deze ver-

⁶¹ WERNER, *Bülach*, pp. 34-35 & pl. XXIV, 3 c. — MOOSBRUGGER-LEU, *Gürtelbeschläge*, pp. 75-77; uitvouwtabel, nr. C 306.

⁶² DE BOE, o.c., pp. 92, 110 & fig. 23, 27-28.

⁶³ WERNER, *Mindelheim*, pl. 20, 102, 20 a - d.

⁶⁴ *Ibidem*, pl. 7, 7 f.

⁶⁵ PAULSEN, *Niederstotzingen*, pp. 82-84 & pl. 48, 1-3. Voor de chronologie, zie J. WERNER, *Germania* 51, 1973, p. 282.

⁶⁶ S. GOLLUB, Der fränkische Friedhof in Olk, Krs. Trier-Saarburg, *Trierer Zeitschrift* 36, 1973, p. 271, fig. J, 55.

⁶⁷ P. ZENETTI, Die Vor- und Frühgeschichtliche Abteilung des Dillinger Museums, p. 21, fig. 10.

⁶⁸ ROSENS & ALENUS, *Arlon*, fig. 81, 2.

⁶⁹ ZENETTI, o.c., p. 21, fig. 10.

siering ook op gordelgarnituren uit graf 6 van Niederstotzingen ⁽⁷⁰⁾. De motieven op de beslagplaatjes 10 en 11 hebben een tegenhanger bij het paardetuig van Olk, graf 18 ⁽⁷¹⁾. Over het algemeen bieden de kleine rechthoekige plaatjes van het paardetuig uit graf 6 van Niederstotzingen een goede overeenkomst met deze van Beerlegem ⁽⁷²⁾. De paardeuitrusting van Beerlegem en deze van Arlon zijn de enige die totnogtoe in België aan het licht kwamen.

Het trapeziumvormig tegenbeslag 123, 9, met vier nietkoppen en een vlechtwerk van dwarsgestreepte banden, is van een eerder zeldzaam type. Zeer gelijkend is een plaatfragment uit graf 20 van Rosmeer, aldaar in combinatie met een driedelige gordelgarnituur met geprofileerde dierkoprand ⁽⁷³⁾. Te vermelden is eveneens Haine-Saint-Paul ⁽⁷⁴⁾ en, in mindere mate, voor de versiering Hantes-Wihéries ⁽⁷⁵⁾.

De driedelige garnituur uit vrouwengraf 130 met trapeziumvormige beslagplaten eindigend in zwaluwstaarten en met vierkante rugplaat, bovendien versierd met een gepunte vlechtband op een gestreepte achtergrond, is van het type Bülach ⁽⁷⁶⁾. Vermoedelijk behoren ook de rugplaten uit de graven 32 en 131 tot dezelfde reeks. In België zijn verschillende exemplaren van het Bülach-type bekend ⁽⁷⁷⁾. De datering bij Werner en bij Moosbrugger-Leu is nagenoeg gelijklopend: 625 - midden 7e eeuw ⁽⁷⁸⁾.

De gordelgarnituren uit graf 144 en een andere die als losse vondst werd aangetroffen - 3 a & b - zijn zeer gelijkend. Kenmerkend voor dit laat 7e eeuwse type zijn de regelmatig golvende plaatranden, de eenvoudige vlechtband en de spitsovale vakken. Deze smalle, uitgerekte beslagplaten herinneren aan deze van graf 134 waar het dierornament evenwel nog herkenbaar is. Voor de vorm van de plaat mag verwezen worden naar een reeks late gespen van Bülach ⁽⁷⁹⁾. De versiering en soms ook de techniek zijn evenwel kenmerkend voor onze streken ⁽⁸⁰⁾.

Een door cloisonnétechniek geïnspireerd decor vindt men terug op een

⁷⁰ PAULSEN, *Niederstotzingen*, pl. 39, 6-9.

⁷¹ GOLLUB, *o.c.*, p. 270, fig. H, 44.

⁷² PAULSEN, *Niederstotzingen*, pl. 48.

⁷³ TRENTÉSEAU, *Damasquinure*, pl. 12.

⁷⁴ *Ibidem*, pl. 11, a. — FAIDER-FEYTMANS, *Nécropoles II*, pl. 72, 164.

⁷⁵ R. BRULET, *Catalogue du matériel mérovingien conservé au musée archéologique de Charleroi*; Bruxelles, 1970, fig. 41, 9.

⁷⁶ WERNER, *Bülach*, p. 31.

⁷⁷ TRENTÉSEAU, *Damasquinure*, p. 130, vorm e.

⁷⁸ WERNER, *Mindelheim*, p. 18. — MOOSBRUGGER-LEU, *Gürtelbeschläge*, p. 104. Zie ook de bespreking van *Gürtelbeschläge* door H. DANNHEIMER, *Jahrbuch Schweizerische Gesellschaft für Urgeschichte* 54, 1968-1969, pp. 187-188 en U. KOCH, *Germania* 50, 1972, p. 342.

⁷⁹ WERNER, *Bülach*, p. 37; type Niederhasli, pl. XXXII.

⁸⁰ TRENTÉSEAU, *Damasquinure*, pp. 166-168. — BILO-TRENTÉSEAU, *Techniques*, pp. 288-260 en verspreidingskaart pp. 272-273, in 't bijzonder groep E.

tegenplaat uit graf 156. De geometrische versiering bestaat o.m. uit paddestoelvormige motieven. Zowel naar de vorm als naar de versiering gelijkt de tegenplaat uit Beerlegem sterk op twee gespbeslagen uit Arlon, graven 3 en 4. Niet alleen het centraal motief met vier paddestoelen die straalgewijs rond een centraal vierkantje geschikt zijn, maar ook de antithetisch geplaatste en de kruisvormig in elkaar geschoven paddestoelen zijn aanwezig op de beslagen van Arlon (⁸¹). De datering valt in de eerste helft en met veel waarschijnlijkheid bij de aanvang van de 7e eeuw.

5. Gebruiksvoorwerpen

MESSEN

Graven 4, 20, 29, 31, 52 c, 59, 73, 76, 78, 80, 83, 84, 87, 104, 105, 107, 127, 130, 131, 142, 146, 147, 149, 153, 159, 160 en 165; in totaal 29 stuks.

SCALPEL

Het bronzen, spatelvormig voorwerp uit graf 37 is waarschijnlijk, net als de pauwvormige fubula, een overblijfsel uit de Romeinse periode. Vermoedelijk gaat het om het bronzen handvat van een heelmeeestersmesje. Tussen het gesplitste uiteinde was oorspronkelijk een ijzeren mesje gevat. Parallellen zijn o.m. bekend uit het artsengraf te Bingen. Ook Deneffe vermeldt verschillende dergelijke scalpels (⁸²).

VUURSLAGEN

De vondsten 33, 1 en 159, 6 zijn twee vuurslagen van verschillend type (⁸³). Silexen die er normalerwijze bijhoren, ontbreken hier, maar werden apart aangetroffen in de graven 13, 21, 29, 32, 38, 67, 90, 102 en 165.

SCHAREN

Twee scharen van hetzelfde type zijn herkomstig uit de mannengraven 110 en 123 en lagen telkens aan het hoofdeinde, althans voor zover de voorwerpen van graf 123 zich nog in situ bevonden.

⁸¹ ROOSENS & ALENUS, *Arlon*, fig. 8, 5; 13, 1; 81, 1.

⁸² J. COMO, Das Grab eines römischen Arztes, *Germania* 9, 1925, p. 156, fig. 2, 1, 5-7; p. 162. — DENEFFE, Etude sur la trousse du chirurgien gallo-romain du IIIe siècle; Antwerpen, 1893, pp. 45-46; pl. 3.

⁸³ BÖHNER, *Trier* I, pp. 216-217.

KLEINGERIEF

Hoewel sterk door roest vervormd, herkent men in de ijzermassa uit vrouwengraf 71 verschillende ringstaafjes en een mesje, samen op een ringfragment gerijgd. Men mag aannemen dat deze ring aan de gordel bevestigd was.

HAARSPELD

Een bronzen haarspeld met paletvormig uiteinde lag in graf 157 ter hoogte van de rechterschouder. Het geldt hier een typisch exemplaar van een groep haarspelden waarbij de kubusvormige verdikking in het midden van de stift gepaard gaat met een paletvormig uiteinde (cfr. Romeinse schrijfstiften). Voorbeelden van dergelijke spelden in België zijn: Trivières, Haine-Saint-Paul en Ciply, graf 220 ⁽⁸⁴⁾, evenals Doornik, graf 15 ⁽⁸⁵⁾ en Hantes-Wihéries ⁽⁸⁶⁾.

SPINSCHIJFJES

Spinschijfjes kwamen aan het licht in de vrouwengraven 52 c, 71, 74 en 107. Behalve het fragment uit graf 71, dat uit donkerblauw glas vervaardigd is, zijn de overige uit klei gemaakt en biconisch tot cilindrisch van vorm. Het eerste lag op bekkenhoogte, de drie andere aan het voeteinde.

SPEELSCHIJFJES

Wat eerder zelden is in Merovingische graven, zijn speelschijfjes. Graf 65 bevatte twee exemplaren waarvan het ene in zwarte glaspasta en het andere uit een Romeinse dakpan is vervaardigd.

RIEMVERDELERS

Behalve de exemplaren uit graf 52 c (vrouw) en 154 (man), is ons slechts één voorbeeld uit België bekend, nl. Comblain-Fairon, graf 14 A ⁽⁸⁷⁾. Het geldt hier drie riemverdelers van een verschillend type. Meestal behoren ze tot het paardetuig ⁽⁸⁸⁾, wat te Beerlegem echter niet het geval was.

⁸⁴ FAIDER-FEYTMANS, *Nécropoles* II, pl. 48 (Trivières); 75 (Haine-Saint-Paul); 97 (Ciply).

⁸⁵ HUBERT, *o.c.*, fig. 11, 10.

⁸⁶ BRULET, *o.c.*, fig. 51, 3 & 7.

⁸⁷ J. ALENUS-LECERF, *Tombes mérovingiennes à Comblain-Fairon* (Archaeologia Belgica 125); Bruxelles, 1971, fig. 5, 7.

⁸⁸ PAULSEN, *Niederstotzingen*, pl. 47 (graf 6); 49, 1 (graf 11); 49, 2-3 (graf 12). — GOLLUB, *o.c.*, p. 273, fig. L, 33.

RINGEN

Graven 38, 58, 66, 74, 79, 80, 95, 105, 107, 128, 135 en losse vondst 3 f.

6. Weefsel- en lederresten

Het grafveld van Beerlegem heeft tamelijk veel geoxideerde weefselresten opgeleverd. Ze werden onderzocht in het laboratorium van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium ⁽⁸⁹⁾. Hierna volgt een tabel met de essentiële resultaten van het onderzoek.

Graf	Weefselkruising	Aard van de vezels	Winding	Weefdichtheid - Draden per cm
23,2	—	wol	—	—
	lijnwaadkruising	—	Z	12 in beide richtingen
24	—	waarschijnlijk vlas	Z	7 à 8
30,1	lijnwaadkruising	bastvezels (vlas/hennep)	Z	12 in beide richtingen
34,3	vermoedelijk keperkruising 2/2	—	Z	—
35	waarschijnlijk een weefsel zoals in graf 34,3			
37,13	lijnwaadkruising	—	Z	ca. 12 in beide richtingen
40,1	keperkruising 2/2	vermoedelijk bastvezels	Z	—
50	lijnwaadkruising	—	—	—
52 c,7	(tamelijk grof)	—	Z	8 (ketting) - 6 (inslag)
61,2	lijnwaadkruising	—	Z	ca. 15 in beide richtingen
65,3	—	vermoedelijk wol (rond-ovale doorsnede)	Z	—
68,2	waarschijnlijk een weefsel zoals in graf 65,3			
80,3	—	wol	Z	—
81,4-5	niet-identificeerbare weefselresten			
8-10	—	bastvezels	Z	—
82,3	—	vermoedelijk wol	—	—
90,5	—	wol	—	—
	lijnwaadkruising	vermoedelijk bastvezels	Z	10 in beide richtingen

110,9	lijnwaadkruising	bastvezels (vlas/hennep)	Z	18
	—	wol	—	—
	lijnwaadkruising	bastvezels	Z	18 en 13
	lijnwaadkruising	bastvezels	Z	18 en 14
	—	wol	—	—
111,4	lijnwaadkruising (grof)	wol - pelshaar	Z	ca. 8 à 10
5	—	wol	Z	—
	(vilt- of fluweelachtig)			
6-7	(zeer fijn)	wol	Z	—
	—	wol	Z	—
	(vilt- of fluweelachtig)			
10	—	wol	Z	—
	(vilt- of fluweelachtig)			
benen	onbepaald, geen lijnwaadkruising (zeer grof)	wol	Z	—
knieën	soort tapijtweefsel (zeer grof)	wol	Z	6 à 7 (ketting) - 10 à 11 (inslag)
onbepaald	keperkruising (grover weefsel)	wol	Z	ca. 12
	plaatselijk keperkruising en tapijtweefsel (uiterst grof)	wol	Z	—
123,19	niet-identificeerbare weefselresten			
25	niet-identificeerbare weefselresten			
130,1	lijnwaadkruising	—	Z	12 in beide richtingen
144,1	—	wol/ander haar	Z	—
153,3	niet-identificeerbare weefselresten			
154,7	—	plantaardige vezels	S	—
156,5	—	wol/haar		
L.V. 3 c	niet-identificeerbare weefselresten			

De studie van de weefselresten uit graf 111 bewees dat in deze éne bijzetting reeds zeven verschillende weefsels aanwezig waren, gaande van zeer fijn tot uiterst grof.

Voor het geheel van het grafveld kunnen volgende resultaten samengevat worden : er zijn twee types van weefselkruising : keper- en lijnwaadkruising, behalve in graf 111, waar vier weefseltypes herkend werden ; er werden twee soorten vezels gebruikt : wol- en bastvezels (vlas of hennep) ; de garens waren gesponnen volgens Z-winding ; de weefdichtheid kon slechts in enkele gevallen achterhaald worden.

De lederresten zijn meestal herkomstig van de gordel ; ze zijn geoxideerd op gespen of beslagplaten uit de graven 27, 61, 81, 162 en 165. De vondsten 33, 2 en 122, 9 zijn beide fragmenten van een decoratief lederen bandje met vierkante naaigaatjes (⁹⁰). In de bronzen schotel van graf 122 bevonden zich de resten van een lederen schijf, tesamen met twee houten schijven van dezelfde afmetingen. Aan het voeteinde van graf 9 lag een lederlapje met naalddoorboringen.

⁸⁹ Verslagen van 31 december 1957, 15 juni 1967, 3 mei 1968, 20 december 1968, 10 juli 1969, 28 januari 1971, 19 februari 1971. De weefselresten uit graf 111 werden bestudeerd door R. LEFÈVE, Onderzoek van de Merovingische textielresten uit Beerlegem, *Bulletin Koninklijk Instituut van het Kunstpatrimonium* II, 1959, pp. 152-157 (= *Archaeologia Belgica* 44). Wij danken ook de Heer J. Ypey, R.O.B., Amersfoort voor het onderzoek van enkele textielresten.

⁹⁰ Verslag labo K.I.K., 5 januari 1966 en 20 december 1968.

CHRONOLOGIE

- 3, 5 & 7 – Biconische pot met hoog, golvend schouderprofiel : 7e eeuw.
- 10 – Biconische pot : cfr. Harmignies, graf 86 : 6e eeuw (niet gepubliceerd).
Pot 2 : type Trier D 11 : 6e - begin 7e eeuw.
Gordelgarnituur : 1e helft 7e eeuw.
Globaal : begin 7e eeuw.
- 17 – Biconische tuitpot : 7e eeuw.
- 20 – Biconische pot : type Trier B 1 b.
- 22 – Lanspunt 4 : 6e eeuw.
Riemtong : 7e eeuw, waarschijnlijk tweede helft.
De context is verwarrend.
- 23 – Schildtong : 7e eeuw.
- 24 – Gordelbeslag : 7e eeuw.
- 27 – Gordelbeslagen : midden 7e eeuw.
- 32 – Gordelbeslag : 625 - midden 7e eeuw.
- 37 – Gespbeslag 2 : eerste helft 7e eeuw.
Gespbeslagen 3 tot 5 : tweede helft 7e eeuw, eerder laat.
Beugelfibula : eerste helft 6e eeuw.
De context is niet duidelijk.
- 43 – Gordelgarnituur : eerste helft 7e eeuw.
- 44 – Bijl en umbo : globaal eerste helft 7e eeuw.
- 45 – Biconische pot met hoog, golvend schouderprofiel : 7e eeuw.
- 46 – Bronzen gesp met schildtong : type Trier A 6 : 6e eeuw.
- 50 – Beslagplaat : midden 7e eeuw.
- 52 c – Beslagplaat : midden 7e eeuw.
Umbovormige gouden sierspeld : eerste helft 7e eeuw.
Globaal : 625 - midden 7e eeuw.
- 60 – Fragment van gedamasquineerde beslagplaat : midden 7e eeuw.
- 63 – Tuimelbeker : eerste helft 7e eeuw.
- 67 – Umbo : 7e eeuw.
Beslagplaatjes : midden - tweede helft 7e eeuw.
- 74 – Biconische pot : type Trier B 1 a ; het zaagtandmotief komt veelvuldig voor in de tweede helft van de 6e eeuw.
- 76 – Riemtong : tweede helft 7e eeuw.
- 80 – Tuimelbeker : 6e - begin 7e eeuw.
Umbovormige, gouden sierschijf : eerste helft 7e eeuw.
Globaal : begin 7e eeuw.
- 81 – Lanspunt : 7e eeuw.

- 82 – Biconische pot : type Trier B 1 a : 6e eeuw.
- 84 – Biconische pot : 7e eeuw.
- 85 – Biconische pot : 7e eeuw.
- 90 – Lanspunt : 6e eeuw ?
- 93 – Biconische pot met hoog, golvend schouderprofiel en zaagtandversiering : eerste helft 7e eeuw.
- 95 – Pot van het Boergondisch type : 7e eeuw.
- 107 – Riemtong : eerste helft 7e eeuw.
- 110 – Bijl en lanspunt : globaal eerste helft 7e eeuw.
- 111 – Topbeker : 6e eeuw.
 - Biconische pot : type Trier B 1 b.
 - Fragment van polyedrische ooring 8 : 6e eeuw.
 - Ring : 6e eeuw.
 - Opengewerkte sierschijf : meestal 7e eeuw.
 - Gouden hecht kapsel van mesje : 6e eeuw.
 - De gouden sieraden en de topbeker vallen in de 6e eeuw ; de biconische pot kan hierbij aansluiten ; de opengewerkte sierschijf wordt algemeen in de 7e eeuw geplaatst ; de bolvormige beker heeft geen gedateerde parallellen.
 - Globaal : einde 6e eeuw.
- 122 – Tuimelbeker : eerste helft 7e eeuw.
 - Bronzen bekken : 7e eeuw.
 - Lans : 7e eeuw.
 - Gedamasquineerde beslagplaat 6 : 7e eeuw.
 - Bronzen gespbeslag : 6e eeuw.
 - Globaal : eerste helft 7e eeuw, mogelijk vroeg.
- 123 – Bolvormig glas : 7e eeuw.
 - Umbo's : 7e eeuw.
 - Lansen : eerste helft 7e eeuw.
 - Paardetuig : eerste helft 7e eeuw, eerder vroeg.
 - Gordelbeslag 19 : eerste helft 7e eeuw.
 - Globaal : eerste helft 7e eeuw, wellicht vroeg.
- 129 – Fragment van gedamasquineerde beslagplaat : midden 7e eeuw.
- 130 – Gordelgarnituur : 625 - midden 7e eeuw.
- 131 – Rugplaat : 625 - midden 7e eeuw.
- 134 – Gordelgarnituur : midden - tweede helft 7e eeuw.
- 139 – Gespbeslag : 7e eeuw.
- 144 – Gordelbeslag : laat 7e eeuw.
- 152 – Lanspunt : 7e eeuw.
 - Beslagplaat : midden 7e eeuw.
- 154 – Beslagplaatjes : midden - tweede helft 7e eeuw.
- 156 – Beslagplaat : vroeg 7e eeuw.

- 159 – Scramasax, umbo en lanspunt : 7e eeuw ; wegens de bijl : eerste helft 7e eeuw.
164 – Biconische pot met hoog, golvend schouderprofiel : 7e eeuw.
165 – Lanspunt : 7e eeuw.
167 – Biconische pot : type Trier B 1 b.

SLOTBESCHOUWINGEN

Het grafveld staat ongetwijfeld in verband met de gelijktijdige bewoningskern die bij het huidige dorpscentrum dient gezocht. De naam Beerlegem is een Frankische *ingabeim*-naam, in de oorspronkelijke vorm van *Barilinga baim* = woning van de lieden van Barilo ⁽⁹¹⁾.

Het verband tussen de dorpskern en het grafveld is nog goed te herkennen op het kadasterplan Popp (fig. 3). De afstand tussen beide punten, die wederzijds duidelijk zichtbaar waren, bedraagt ongeveer 700 m (fig. 1). Het hoogteverschil is 20 m ; het wordt gevormd door een langzame glooiing die in noordoostelijke richting op een breed plateau van 60 m boven de zeespiegel uitloopt. Vanuit het dorpscentrum leidde de Molenweg bijna rechtlijnig naar de begraafplaats. Daar liep hij tot voor kort samen – gans het terrein is nu volledig vervormd door de uitbating van de zandgroeve – met de Galgeweg. De versmelting van die twee wegen is echter een post-Merovingische factor. De Galgeweg oversnijdt nl. het grafveld ; hij verbindt Boekhoute met het Galgeveld dat op het plateau was gelegen. Het toponiem spreekt voldoende voor zichzelf.

De Molenweg die de bewoningskern en het grafveld rechtstreeks verbond, gaat dwars over de huidige parcellering. Deze heeft het patroon van de Romeinse kadastratie bewaard. De veldindeling staat er haakrecht op de Gentstraat die de scheiding vormt tussen de gemeenten Beerlegem en Dikkelvenne. De Gentstraat die ten oosten van het grafveld het profiel vertoont van een diepe, holle landweg, is niets anders dan het plaatselijk traject van een belangrijke Romeinse baan. Deze vertrekt uit Bavai, gaat over Blicquy om dan recht naar het noorden door te lopen over Elst, Beerlegem naar Gentbrugge ⁽⁹²⁾. Verder naar het noorden bereikt zij de huidige Westerschelde bij Philippine.

De dorpskern van Beerlegem is in oostelijke richting door een rechte weg verbonden met de Gentstraat. Dit zou het vermoeden kunnen wekken aan een Romeinse bewoning ; overblijfselen uit die periode zijn echter niet gekend, alhoewel dit geen contra-argument is. In elk geval was het oord gunstig gelegen voor een Merovingische inplanting. In de onmiddellijke nabijheid ontspringen bronnen die langs een kleine depressie in zuidelijke richting afwateren naar de Munkbosbeek. De aanwezigheid van een natuurlijke waterloop is primordiaal voor elke Merovingische bewoning. De hoeve zal waarschijnlijk

⁹¹ M. GYSSELING, Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226) ; Tongeren, 1960, I, p. 114.

⁹² M. ROGGE, Een bijdrage tot de studie van het Gallo-Romeins weggennet in de streek tussen Schelde en Dender, *Helinium* 11, 1971, pp. 127-132. — J. MERTENS, *Archeologie*, 1971, p. 126.

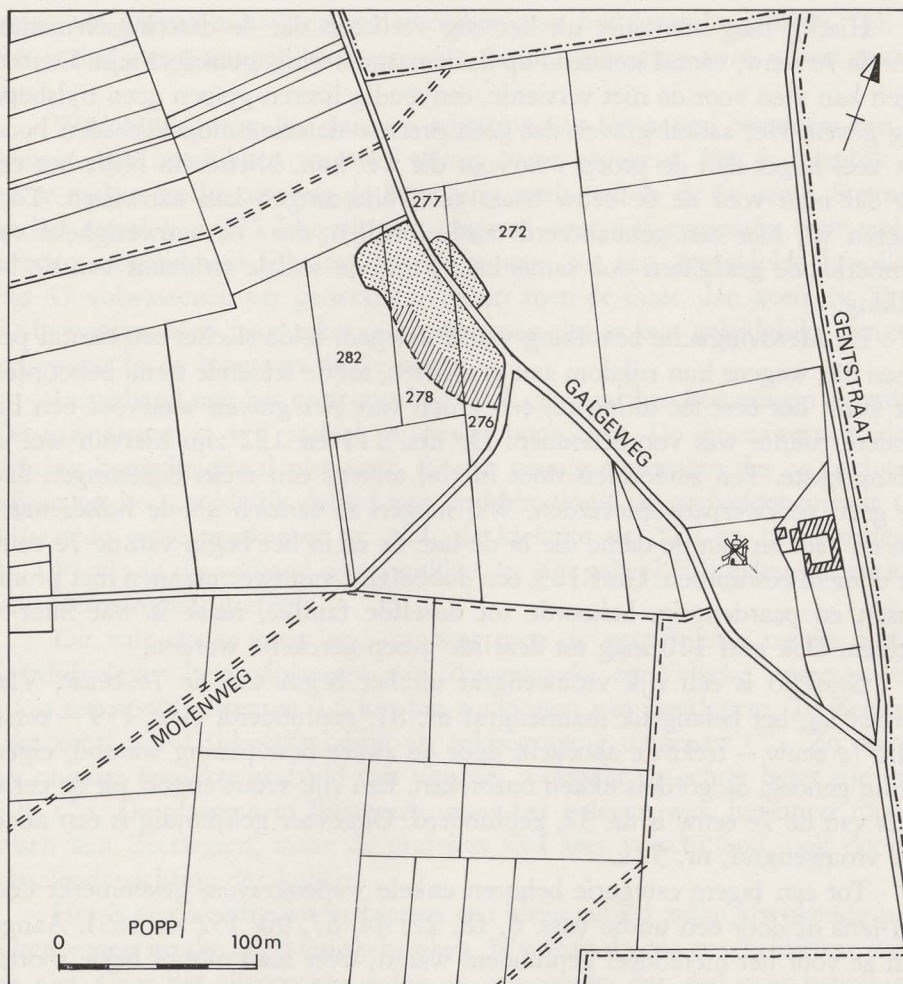

Fig. 3. — Kadasterplan Popp.

dichter bij het water dan bij de huidige kerk gelegen hebben. De Molenweg, alhoewel de benaming recenter is, kan geen andere functie gehad hebben dan een rechtstreekse toegang te verschaffen tot het grafveld. Dit lag binnen het blikveld van de nederzetting, zoals dit toen gebruikelijk was.

De chronologie van het grafveld, zoals die uit de voorwerpen blijkt, vraagt enige toelichting. Een vijftigtal graven kwam voor datering in aanmerking. Het vaatwerk, de wapens, enkele sieraden – niet de kralen – en de gedemasquineerde gespen werden weerhouden. Slechts een paar graven kunnen in de 6e eeuw geplaatst worden; de overgrote meerderheid behoort tot de 7e eeuw.

Hierbij mag men niet uit het oog verliezen dat de dateringselementen voor de 7e eeuw, vooral steunend op de damasquining, gunstiger zijn. Daarentegen kan men voor de niet versierde, eenvoudig ijzeren gespen geen tijdsbepaling geven. Het aantal graven dat geen preciese dateringsmogelijkheden bood, ligt veel hoger dan de groep waarvoor dit wel kon. Niettemin blijft het een feit dat men voor de 6e eeuw haast geen bijzettingen kan aanwijzen. Toch moeten wij hier een genuanceerd oordeel vellen, daar de aanwezigheid van kenmerkende grafgraven ook samenhangt met de sociale structuur van de bevolking.

De Merovingische bevolking van Beerlegem telde slechts een tiental personen die, wegens hun rijkdom aan grafgraven, tot de leidende stand behoorden. Dit komt het best tot uiting bij een groep van vier graven waarvoor een bijzondere ruimte was voorbehouden. De nrs. 111 en 122 zijn hiervan wel de belangrijkste. Ten zuidoosten sloot hierbij telkens een reeks bijzettingen aan, die geen voorwerpen opleverden. Wij mogen ze aanzien als de huisdienaren van de heer en van de dame die in de late 6e of in het begin van de 7e eeuw het domein bestuurden. Graf 123, een dubbelgraf van twee mannen met pronklansen en paardentuig, behoorde tot dezelfde familie, maar is wat later te dateren. Ook graf 110 mag tot dezelfde groep gerekend worden.

Graf 80 is een rijk vrouwengraf uit het begin van de 7e eeuw. Vlak ernaast lag het belangrijk mannengraf nr. 81, geplunderd. Graf 159 – eerste helft 7e eeuw – trekt de aandacht door de zware bewapening waarbij, eigenaardig genoeg, de gordelstukken ontbreken. Een rijk vrouwengraf uit de eerste helft van de 7e eeuw is nr. 37, geplunderd. Ongeveer gelijktijdig is een ander rijk vrouwengraf, nr. 52 c.

Tot een lagere categorie behoren enkele wapengraven, gekenmerkt door een lans of door een umbo (nrs. 6, 18, 22, 44, 67, 90, 152 en 165). Aangezien ze voor het merendeel geplunderd waren, weet men niet of beide soorten wapens er in combinatie voorkwamen, zoals dit bij de meeste graven van het hoger niveau het geval was. Ook enkele vrouwengraven behoren tot deze reeks: nrs. 5, 63, 74, 85, 93, 107, 130 en 153.

De rest van de bijzettingen kan men zonder veel aarzeling aan de maatschappelijke klasse van de horigen of van de slaven toewijzen.

Uit dit overzicht blijkt dat de grote meerderheid van de bevolking in een toestand van ondergeschiktheid leefde en geen andere bestaansmogelijkheid had dan de landarbeid. Hierbij rijst wel de vraag of het domein bestond uit één groot hoevecomplex, dan wel uit het hoofdbedrijf met enkele daarbijhorende, verspreide kleine boerderijtjes of *mansi*. Een zulkdanige domeinstructuur zou zich weerspiegelen in het plan van aanleg van het grafveld, waar zich dan een of meer kleinere kernen aftekenen tegenover het grootste gedeelte van de saamenhorige graven. Men kan inderdaad te Beerlegem aan de noordwestelijke en aan de zuidoostelijke rand van het grafveld zulke concen-

tratie van graven aanwijzen ten overstaan van het centrale gedeelte (pl. F). Het is dus niet onmogelijk dat er naast de kernbewoning twee *mansi* geweest zijn.

Willen we ons wagen aan een schatting van het aantal bewoners van het domein, dan beschikken we over weinig vaste gegevens. Het is moeilijk om uit te maken welke omvang de bewoning reeds had in de 6e eeuw. Steunend op het totaal van 225 bijzettingen, gespreid over vijf generaties, wat wel de uiterste mogelijkheid lijkt te zijn, komt men tot een gemiddelde bevolking van 45 volwassenen per generatie. Verkort men de duur, dan geeft dit 55 tot 60 bewoners. Men mag zeker ook aannemen dat er een geleidelijke aangroei is geweest in de loop van de 7e eeuw.

In verband met het grafritueel zijn ook een paar beschouwingen te maken. De oriëntering is vrij stabiel zuidwest - noordoost. De noordwest - zuidoost richting komt helemaal niet voor. Er zijn weinig elementen die op invloeden wijzen uit het noordelijk gebied van de Merovingische grafveldencultuur (⁹³). Alleen de grote grafkamer nr. 111, de kleinere nr. 126 en het paardeggraf nr. 140 zijn in dit verband te vermelden. In zijn geheel is Beerlegem een klassiek Merovingisch grafveld.

Dit valt des te meer op, wanneer men de vergelijking maakt met de dichtbijgelegen begraafplaatsen van Zemmerzake en Velzeke, respectievelijk 5 km ten noordwesten en 4,5 km ten zuidoosten van Beerlegem. Te Zemmerzake werd zowel lijkverbranding als lijkbegraving toegepast (⁹⁴). Zo ook op het onlangs ontdekte grafveld van Velzeke, waarover we echter beter zijn ingelicht (⁹⁵). De plaatsnaam Bussegem, waar het gelegen was, herinnert toponymisch aan Beerlegem, maar de grafritus was zeer verschillend, ook door de wisselende richting der kuilen.

Het is eigenaardig dat er binnen een klein gebied zulke afwijkende praktijken waren inzake begrafenisgebruiken. Waaraan dit toe te schrijven is, weten we niet. Gaat het alleen over zeden en gewoonten, dan wel over bevolkingselementen van verschillende herkomst? Het feit dat de toponiemen Beerlegem en Bussegem op nederzettingen van eenzelfde taalgroep wijzen, maakt de zaak alleen maar ingewikkelder. Hoe dan ook, een eenvormig, stereotiep beeld van de vroegmiddeleeuwse bevolking in deze gewesten blijkt niet uit de archeologische bronnen. Al waren de grafgiften typologisch dezelfde, de zeden waren verschillend.

⁹³ ROOSENS, *Archaeologia Belgica* 108.

⁹⁴ J. MAERTENS, *Le cimetière franc de Semmersaeke*; Gent, 1940.

⁹⁵ L. VAN DURME, Een Merovingische begraafplaats te Zottegem-Velzeke, *Jaarboek van de Zottegemse Kulturele Kring*, 1969-1971, pp. 67-85.

BIBLIOGRAFISCHE AFKORTINGEN

- BILO-TRENTESEAU B., Certaines techniques de damasquinure sont-elles caractéristiques pour des ateliers déterminés ?, *Helinium* 10, 1970, pp. 250-273 (= *Techques*).
- BÖHNER K., Die fränkischen Altertümer des Trieres Landes ; Berlin, 1958, 2 dln (= *Trier*).
- FAIDER-FEYTMANS G., Les collections d'archéologie régionale du musée de Mariemont - II Les nécropoles mérovingiennes ; Mariemont, 1970, 2 dln (= *Nécropoles*).
- MOOSBRUGGER-LEU R., Die frühmittelalterlichen Gürtelbeschläge der Schweiz ; Basel, 1967 (= *Gürtelbeschläge*).
- PAULSEN P., Alamannische Adelsgräber von Niederstotzingen (Kr. Heidenheim) ; Stuttgart, 1967 (= *Niederstotzingen*).
- ROOSENS H., Houten VIIe-eeuwse grafkamer met vrouwensieraden te Beerlegem, *Bulletin van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium* II, 1959, pp. 138-151 (= *Archaeologia Belgica* 44).
- ROOSENS H. & VAN DOORSELAER A., Enkele merkwaardige graven uit de Merovingische begraafplaats van Beerlegem, *Helinium* 6, 1966, pp. 26-45 (= *Archaeologia Belgica* 91).
- ROOSENS H. & ALENUS-LECERF J., Sépultures mérovingiennes au « Vieux cimetière » d'Arlon (*Archaeologia Belgica* 88) ; Bruxelles, 1965 (= *Arlon*).
- TRENTESEAU B., La damasquinure mérovingienne en Belgique ; Brugge, 1966 (= *Damasquinure*).
- WERNER J., Das alamannische Gräberfeld von Bülach ; Basel, 1953 (= *Bülach*).
- WERNER J., Das alamannische Gräberfeld von Mindelheim ; Kallmunz/Opf., 1955 (= *Mindelheim*).

RÉSUMÉ

Cimetière mérovingien à Beerlegem

L'exploitation d'une sablière amena la découverte d'un cimetière mérovingien, fouillé à intervalles dans les années 1956 à 1967. Il occupait le versant méridional d'une petite colline, à 700 m au nord-est du centre actuel de la localité (fig. 1).

On peut évaluer le nombre de sépultures à quelque 250, y compris une cinquantaine de fosses détruites avant nos fouilles. Pour le plan général de la nécropole, voir Pl. F. Il ne restait rien des squelettes, consumés par l'acidité du sol. Par contre, les cercueils avaient souvent laissé des traces bien marquées de leurs parois et aussi parfois des traverses sur lesquelles ils avaient été posés. Le cercueil des tombes 111 et 126 avait été déposé dans une chambre funéraire en bois.

A peu près 30 % des sépultures étaient dépourvues de mobilier. Les inhumations les plus importantes portent les n°s 37, 52 c, 80, 81, 110, 111, 122, 123 et 159. Les armes permirent d'attribuer 21 sépultures à des hommes, et les parures, 42 sépultures à des femmes. Une dizaine de fosses trop exiguës doivent être attribuées à des enfants. Les tombes 22 et 123 avaient servi à deux défunts inhumés simultanément. La fosse 140 avait reçu un cheval. Un pourcentage assez élevé de sépultures avaient été pillées anciennement.

Les mobiliers funéraires sont représentés Pl. 1 à 39.

Il est indiqué d'établir un rapport entre l'origine du village de Beerlegem et la nécropole mérovingienne. Le toponyme Beerlegem, dans sa forme originale *Barilinga haim*, atteste une origine franque. L'ancien plan cadastral Popp (fig. 3) a conservé le tracé d'un vieux chemin, le Molenweg (chemin du moulin), reliant l'agglomération à la nécropole. L'habitat primitif serait à rechercher à 200 m à l'est de l'église, à un endroit où jaillissent toujours des sources qui s'écoulent dans une faible dépression vers la Munkbosbeek (fig. 1).

L'implantation mérovingienne s'est faite dans une zone marquée par le cadastre romain dont les parcelles sont axées sur un chemin, aujourd'hui abandonné, qui porte toujours le nom d'« ancienne chaussée de Gand ». Il était autrefois une importante chaussée romaine reliant Bavai, au sud, à la région gantoise, pour se diriger, au nord, vers l'Escaut maritime. Quant au Molenweg, traversant les parcelles cadastrales en oblique, il a été tracé après l'époque romaine pour relier deux endroits, en l'occurrence l'habitat et le cimetière mérovingien.

La disposition et le contenu des tombes permettent quelques considéra-

tions sur la structure sociale de ce groupe humain. Le plan général de la nécropole (Pl. F) laisse voir une aire centrale de sépultures flanquée, au nord-ouest et au sud-est, de deux concentrations de moindre importance. Ces dernières pourraient révéler l'existence de deux tenures (*mansi*) distinctes de la ferme principale du domaine. Les tombes les plus importantes et les plus anciennes sont localisées dans le groupe central. Il y a lieu d'attacher une importance particulière aux inhumations 110, 111, 122, et 123. Les fosses, bien espacées entre elles, occupaient un coin de la nécropole réservé à la famille domaniale ; les mobiliers funéraires l'attestent suffisamment. Une rangée de sépultures, voisines des tombes 111 et 122, pourraient être attribuées aux serviteurs attachés à la maison seigneuriale. Une dizaine de tombes d'hommes et autant de tombes de femmes, de moindre importance dans l'ensemble, ont appartenu à la catégorie des gens libres ou semi-libres. La plus grande partie des sépultures appartenait à des serfs, voire même à des esclaves. Tout ceci traduit une population vivant dans une structure domaniale nécessitant beaucoup de main-d'œuvre et, à quelques exceptions près, de condition sociale inférieure. Sous toute réserve, une évaluation prudente permet d'avancer un chiffre moyen de 45 à 60 habitants adultes, estimé à partir de la durée de l'occupation qui, basée sur la chronologie des sépultures, s'étendrait sur 5 ou 4 générations.

La majorité des sépultures date du 7e siècle ; si quelques rares inhumations remontent au 6e, il y a toutefois lieu de faire remarquer que seule une cinquantaine de tombes ont fourni des éléments de datation. Et le fait que la tombe la plus importante, le n° 111, dite de la « dame de Beerlegem » (Pl. A & B), se place vers la fin du 6e siècle, nous incite à admettre l'existence de l'agglomération à la seconde moitié de ce siècle.

Une dernière réflexion concerne les rites funéraires. Toutes les fosses étaient orientées du sud-ouest au nord-est. Peu d'éléments rappellent des coutumes funéraires caractéristiques des régions septentrionales. Seuls les deux caveaux en bois et la tombe au cheval feraient penser à une telle influence. Dans son ensemble et malgré la pauvreté des mobiliers funéraires, Beerlegem est un cimetière mérovingien de type classique. Ceci est d'autant plus étonnant que deux autres nécropoles, situées dans un rayon de 10 km, montrent un rituel plus diversifié. A Zemmerzake et à Velzeke notamment, on a pratiqué aussi bien le rite de l'incinération que celui de l'inhumation. Dans cette dernière localité, les fosses ne suivaient pas toujours une direction constante. Signalons encore que le cimetière de Velzeke se rapporte en réalité à l'agglomération de Bussegem, toponyme de même origine que Beerlegem. Voilà des éléments qui témoignent de la diversité des coutumes funéraires mérovingiennes. L'interprétation sociale et ethnique des cimetières mérovingiens est chose bien compliquée !

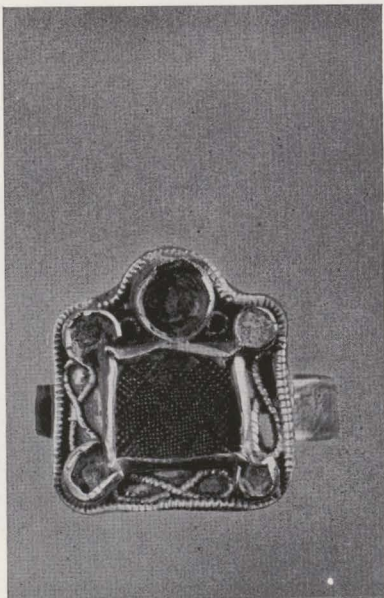
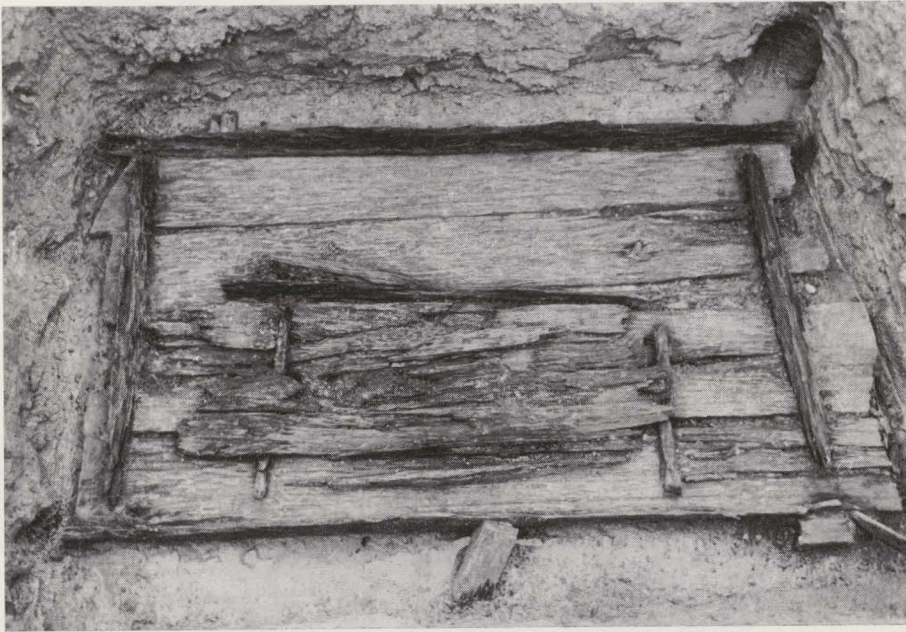
INHOUDSTAFEL

Deel I

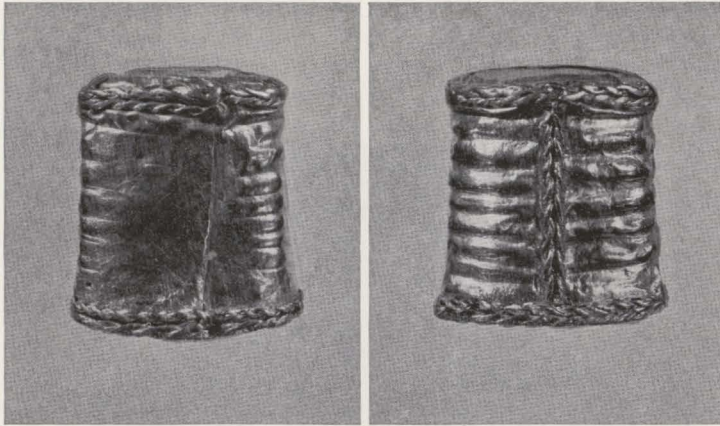
Woord vooraf	5
Algemene kenmerken	6
Studie van de grafgiften	8
1. Vaatwerk	8
2. Wapens	10
3. Sieraden	12
4. Gespen en riembeslagen	16
5. Gebruiksvoorwerpen	22
6. Weefsel- en lederresten	24
Chronologie	27
Slotbeschouwingen	30
Bibliografische afkortingen	34
Résumé	35

Deel II

Beschrijving van de graven

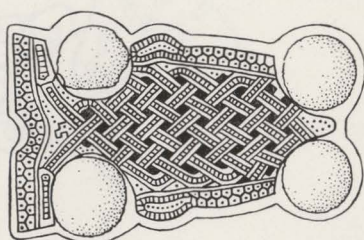
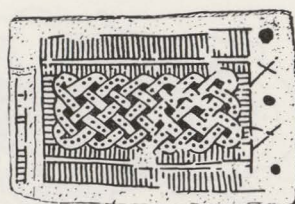
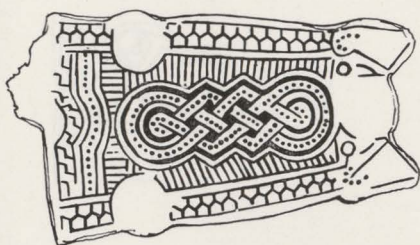
Graf 111

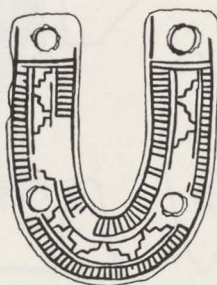
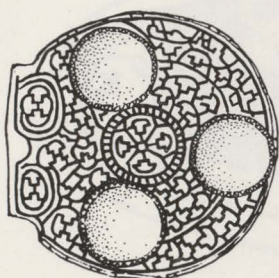
Graf 111

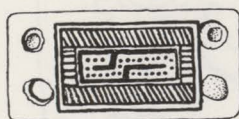
Graven 122 en 123

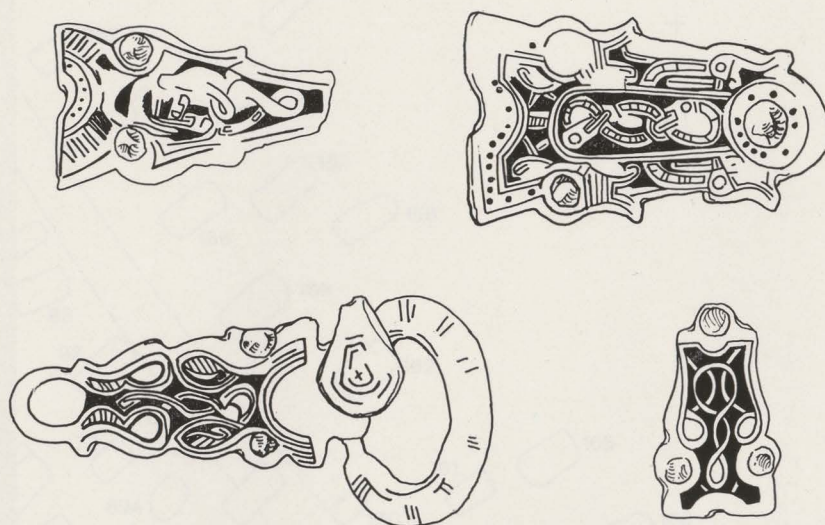
1

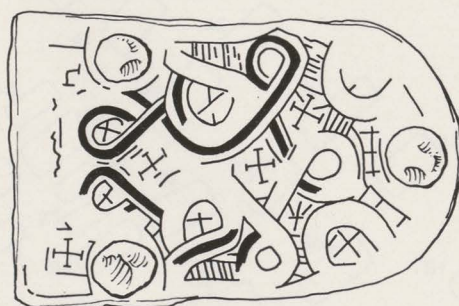
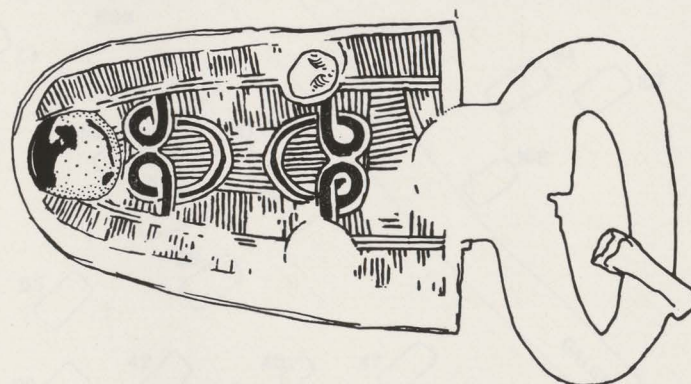
2

3

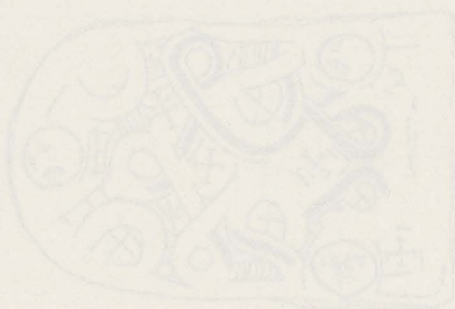
1

2

Damasquineringsmotieven

2. 11

S

N.V. DRUKKERIJ ERASMUS LEDEBERG/GENT

BEERLEGEM

ARCHAEOLOGIA BELGICA

170

H. ROOSENS & J. GYSELINCK

EEN MEROVINGISCH GRAFVELD TE BEERLEGEM

OPGRAVING MET DE MEDEWERKING VAN

A. VAN DOORSELAER & J. ALENUS-LECERF

II

BRUSSEL

1975

ARCHAEOLOGIA BELGICA

EEN MEROVINGISCH GRAFVELD TE BEERLEGEM

AED 5338

ARCHAEOLOGIA BELGICA

Dir. Dr. H. Roosens

Studies en verslagen uitgegeven door de
Nationale Dienst voor Opgravingen
Jubelpark 1
1040 Brussel

Etudes et rapports édités par le
Service national des Fouilles
Parc du Cinquantenaire 1
1040 Bruxelles

© Nationale Dienst voor Opgravingen

D/1975/0405/1

ARCHAEOLOGIA BELGICA

170

H. ROOSENS & J. GYSELINCK

EEN MEROVINGISCH GRAFVELD TE BEERLEGEM

OPGRAVING MET DE MEDEWERKING VAN

A. VAN DOORSELAER & J. ALENUS-LECERF

II

BRUSSEL

1975

BESCHRIJVING VAN DE GRAVEN

GRAF 1.

Kuil : opgegraven in het profiel van de zandgroeve ; aflijning onduidelijk.

GRAF 2.

Kuil : opgegraven in het profiel van de zandgroeve ; aflijning onduidelijk ; br. : 0,85 m ; diepte : ca. 1 m.

GRAF 3 (Pl. 1).

Kuil : opgegraven in het profiel van de zandgroeve ; aflijning onduidelijk.

Biconische pot (h. : 15,6 cm) ; fijne, bruine klei ; goed gebakken ; donkergrijs, geëffend oppervlak.

Ligging, links aan het voeteinde.

GRAF 4 (Pl. 1).

Kuil : opgegraven in het profiel van de zandgroeve ; aflijning onduidelijk ; diepte : ca. 0,80 m.

1. Zeven scherven van één pot ; ruw aardewerk met zwarte kern ; enkele fragmenten vertonen een roodbruine buitenwand.

Ligging : niet gekend.

2. Amberkraalfragment met ingekerfde lijnen.

Ligging : niet gekend.

3. Mesfragment (l. : 4 cm).

Ligging : niet gekend.

GRAF 5 (Pl. 1).

Kuil : opgegraven in het profiel van de zandgroeve ; aflijning onduidelijk ; diepte : ca. 0,85 m.

1. Biconische pot (h. : 14,4 cm) ; korrelige, bruine klei ; goed gebakken ; lichtgrijs, korrelig oppervlak ; afgesleten rolstempelversiering.

Ligging : niet gekend.

2. Eenenvijftig kralen :

1 en 2. - Twee spiraalvormige kralen in doorschijnend, blauw glas, zonder versiering.

3 tot 51. - Negenenveertig kralen in gele glaspasta, zonder versiering + fragmenten : 3 - 14. ringvormig ; 15 - 31. tweeledig ; 32 - 42. drieledig ; 44 - 47 vierledig ; 48 - 50. vijfledig ; 51. spiraalvormig.

Ligging : aan het hoofdeinde.

3. Romeinse bronzen munt. Sestertius van Gordianus III (¹).

Ligging : aan het hoofdeinde.

¹ Voor de identificatie danken wij de Heer M. Thirion, Penningcabinet, Brussel.

4. Vier fragmenten van ijzeren staafjes met vierkante doorsnede, waaronder één U-vormig en één half rond gebogen staafje ; behoren vermoedelijk tot eenzelfde geheel.

Ligging : aan het voeteinde.

GRAF 6 (Pl. 1).

Kuil : opgegraven in het profiel van de zandgroeve ; aflijning onduidelijk ; br. : ca. 1,15 m ; diepte : ca. 0,80 m.

Lanspunt (l. : 22 cm) ; huls afgebroken.

Ligging : links, aan het voeteinde.

GRAF 7 (Pl. 1).

Kuil : opgegraven in het profiel van de zandgroeve ; aflijning onduidelijk ; br. : ca. 0,85 m ; diepte : 0,80 m.

Biconische pot (h. : 15,5 cm) ; korrelige, bruine klei ; goed gebakken ; donker-grijs oppervlak.

Ligging : aan het voeteinde.

GRAF 8.

Kuil : zuidwestkant verstoord door de zandgroeve ; 2,80 bij 1,10 m ; diepte : 0,80 m. Kist : 1,20 bij 0,80 m ; gewelfde bodem. Veel houtskoolfragmenten in de vulling.

GRAF 9 (Pl. 2).

Kuil : opgegraven in het profiel van de zandgroeve ; 2,20 bij 1,30 m ; diepte : 1,30 m.

1. IJzeren gesp (ontbreekt).
Ligging : ter hoogte van de benen.
2. Zestien kralen en een kraalhangertje :
 - 1 tot 8. - Acht amberkralen + fragmenten.
 - 9 tot 14. - Zes kralen in glaspasta, zonder versiering : 9 - 12. ringvormig, geel ; 13. trapeziumvormig, geel ; 14. trapeziumvormig, bruinrood.
 - 15 en 16. - Twee kralen in glaspasta, met versiering : 15. kortcilindrisch, wit met blauwe, golvende lijnen ; 16. ringvormig, bruinrood met gele spiraallijn.
 17. - Kraalhangertje in wit doorschijnend glas.Ligging : links, op borsthoogte.
3. IJzeren hangertje met oogje op de keerzijde.
Ligging : links, op borsthoogte.
4. Lederlapje (2,4 bij 0,9 cm) met enkele naaddoorboringen.
Ligging : links, aan het voeteinde.
5. Fragmenten van een bronzen plaatje (2,4 cm) ; dubbel geplooid ; langs één kant versierd met ingeslagen driehoekjes.
Ligging : links, aan het voeteinde.
6. Vijftien ijzerfragmenten.
Ligging : op kniehoogte.

GRAF 10 (Pl. 2).

Kuil : opgegraven in het profiel van de zandgroeve ; aflijning onduidelijk ; br. : 0,90 m ; diepte : ca. 0,75 m. Houtskoolfragmenten in de vulling ; beenderfragmenten.

1. Biconische pot (h. : 12,4 cm) met afgeronde knik ; fijne, roodbruine klei ; goed gebakken ; roodbruin, geëffend oppervlak.
Ligging : aan het voeteinde.
2. Pot (h. : 10 cm) ; korrelige, geelgrijze klei ; tamelijk goed gebakken ; grijszwart, ruwwandig oppervlak.
Ligging : aan het voeteinde.
3. Bronzen gespbeslag (7,2 cm) : gesp met schildtong ; driehoekige beslagplaat met twee bronzen nietkoppen en één nietspoor ; met twee haken aan de beugelstang bevestigd ; twee doorboorde, rechthoekige hechtingsplaatjes en één nietstaafje op de keerzijde.
Ligging : niet gekend.
4. Driehoekige, bronzen tegenplaat (4,5 cm) ; één bronzen nietkop en twee nietsporen ; drie doorboorde, rechthoekige hechtingsplaatjes op de keerzijde.
Ligging : niet gekend.
5. Driehoekige, bronzen rugplaat (2,7 cm) ; drie bronzen nietkoppen ; drie doorboorde, rechthoekige hechtingsplaatjes en één nietstaafje op de keerzijde.
Ligging : niet gekend.
6. Bronzen ring (diam. : 1,5 cm).
Ligging : niet gekend.

GRAF 11 (Pl. 2).

Kuil : 2,50 bij 1 m ; diepte : ca. 0,60 m ; onregelmatige bodem.

IJzeren gesp (3,4 cm) ; dwars over de tong is een staafje geoxydeerd.

Ligging : op borsthoogte.

GRAF 12.

Kuil : 1,65 bij 0,90 m ; diepte : 0,65 m. Houtskool in de vulling.

Twee kleine, ijzeren voorwerpen (ontbreken).

Ligging : langs de zuidoostelijke kuilwand en aan het voeteinde.

GRAF 13 (Pl. 2).

Kuil : 2,50 bij 1,10 m ; diepte : 1,10 m. In de zuidwestelijke kuilhelft lagen houtresten met roestsporen.

Silex (3,2 bij 3 cm) ; gebruiksretouches op de rand ; roestsporen.

Ligging : in de zuidwestelijke kuilhelft.

GRAF 14.

Kuil : zuidwestkant verstoord door de zandgroeve ; 3,20 bij 1,15 m ; diepte : 0,90 m. Spoor van kistaflijning langs de noordwestkant.

GRAF 15.

Kuil : 1,70 bij 1 m ; diepte : 0,75 m. Enkele houtskoolsporen.

Twee ijzerfragmentjes.

Ligging : in de noordoostelijke kuilhelft.

GRAF 16.

Kuil : verstoord door de zandgroeve ; br. : 1,20 m ; diepte : 1,40 m. In de noordelijke hoek, op 1,10 m diepte, een ronde houtskoolvlek.

GRAF 17 (Pl. 3).

Kuil : 2,85 bij 1,60 m ; diepte : ca. 0,75 m.

1. Biconische tuitpot (h. : 18,2 cm) ; korrelige, geelbruine klei ; goed gebakken ; lichtgrijs, geëffend oppervlak ; rolstempelversiering op de schouder ; tweeledig handvat.

Ligging : links, aan het voeteinde.

2. Negenentwintig kralen :

1. - Amberkraal.

- 2 tot 7. - Zes geribde, kortcilindrische kralen in blauw glas, zonder versiering.

- 8 tot 29. - Tweeëntwintig kralen in glaspasta, zonder versiering : 8 - 16. ringvormig, geel ; 17 - 19. tweeledig, geel ; 20. drieledig, geel ; 21 - 28. spiraalvormig, geel ; 29. amandelvormig, roodbruin.

Ligging : op borsthoogte.

GRAF 18 (Pl. 3).

Kuil : 2,85 bij 1,35 m ; diepte : 1,10 m. Kist : 2,20 bij 0,80 m. In de vulling, boven het niveau van de kistaflijning, werden vier ijzeren nietkoppen en twee fragmenten van een ijzeren latje aangetroffen. Donkere vlek in de westelijke hoek, vermoedelijk de schedelafdruk.

1. Pijlpunt (l. : 3,8 en 7,8 cm).

Ligging : rechts, op bekkenhoogte.

2. Twintigtal plaatvormige, zacht gebogen ijzerfragmenten ; fragment van een ijzeren plaatje met scherpe knik ; drie ijzeren nietkoppen met houtresten ; drie staafvormige ijzerfragmentjes. Deze fragmenten behoren vermoedelijk tot een umbo.

Ligging : op bekkenhoogte.

3. Ijzeren beslagplaat met vier nietkoppen (ontbreekt).

Ligging : ter hoogte van het linkerbeen.

4. Drie bronzen nietkoppen (ontbreken).

Ligging : ter hoogte van het rechterbeen.

GRAF 19.

Kuil : zuidelijke hoek verstoord ; 2,50 bij 0,85 m ; diepte : ca. 0,65 m.

GRAF 20 (Pl. 4).

Kuil : 2,30 bij 1,50 m ; diepte : 1,05 m. Kist : 1,08 bij 0,60 m.

1. Biconische pot (h. : 16,7 cm) ; bruine tot bruinrode klei ; goed gebakken ; grijs, geëffend oppervlak ; rolstempelversiering op de schouder.

Ligging : links, aan het hoofdeinde.

2. Twee fragmenten van een ijzeren beslagplaat ; twee ijzeren nietkoppen op het halfronde fragment en één nietspoor op het andere ; op de keerzijde is een staafje geoxydeerd.

Ligging : rechts, op bekkenhoogte.

3. Vijf kralen :

1. - Amberkraal.

2 tot 5. - Vier kralen in gele glaspasta, zonder versiering : 2 - 3. ringvormig ; 4. tweeledig ; 5. spiraalvormig (afgebroken).

Ligging : op borsthoogte.

4. IJzerfragment, vermoedelijk van een mes (ontbreekt).

Ligging : ter hoogte van de dijbenen.

5. IJzeren staafje (ontbreekt).

Ligging : links, op bekkenhoogte.

GRAF 21 (Pl. 4).

Kuil : 2,60 bij 1,40 m ; diepte : 0,90 m. Kist : 2,20 bij 0,60 m.

1. Drie fragmenten van een ijzeren beslagplaat ; drie bronzen nietkoppen met gekerfde rand, waarvan één op een plaatfragment bevestigd is.

Ligging : rechts, ter hoogte van de benen.

2. IJzeren gesp (ontbreekt).

Ligging : links, ter hoogte van de dijbenen.

3. Silex (4,4 bij 3,2 cm) ; gebruiksretouches op de rand ; roestsporen.

Ligging : links, op bekkenhoogte.

GRAF 22 (Pl. 5).

Kuil : zuidelijke hoek verstoord door de zandgroeve ; 2,90 bij 1,60 m ; diepte : 1 m.

1. Randgedeelte van een pot (h. : 3,9 cm) ; fijne, lichtgrijze klei ; goed gebakken ; grijs geëffend oppervlak ; sporen van rolstempelversiering ; aanzet van een tweeledig handvat.

2. Drie scherven van één pot ; ruw aardewerk met bruine kern ; zwarte sporen op de binnenwand.

3. Lanspunt (l. : 34,6 cm) ; gespleten huls met twee dwarspinnen (?).

4. Lanspunt (l. : 48,9 cm) ; gespleten huls.

5. Rechthoekige, ijzeren beslagplaat (5,6 cm) ; vier ijzeren nietkoppen ; van oudsher in twee gebroken en hersteld bij middel van twee staafvormige, ijzeren reepjes.

6. IJzeren gesp (3 cm) met tong.

7. Bronzen riemtong (9,4 cm) ; parelbandversiering in reliëf ; één bronzen nietkop en twee nietgaatjes op de basis.

8. IJzeren nietkop (diam. : 1,5 cm) ; vermoedelijk herkomstig van een umbo (ontbreekt).

GRAF 23 (Pl. 6).

Kuil : 2,35 bij 1,20 m ; diepte : 1,25 m ; aan het hoofdeinde afgezet door enkele platte, op hun smalle kant geplaatste stenen ; op 1 m diepte enkele houtskoolvlekken langs de zuidoostelijke kuilwand. Kist : 1,90 bij 0,70 m ; spijkerkoppen en plaatfragmenten met houtresten op de kistaflijning.

1. Gedamasquineerde, ijzeren schildtong (l. : 7,4 cm). Lijnversiering met zilver en messing ingelegd : schild omljnd met dwarsstreepband ; op de tong groepjes dwarse zilverdraden.

Ligging : in een niet nader te bepalen witte vlek, ter hoogte van de dijbenen, langs de linker kistwand.

2. Zeventien zilveren nageltjes (l. : 0,5 cm) met driehoekig, vlak kopplaatje (br. : 0,55 cm) en omgeslagen puntje.

Ligging : in dezelfde witte vlek, samen met enkele ijzerrestjes en een beenderfragment met volledig gemineraliseerde weefselresten.

3. Drietal fragmenten van dunne, ijzeren plaatjes ; één met halfronde uitsprongen.
Ligging : aan het voeteinde.

GRAF 24 (Pl. 6).

Kuil : 2,65 bij 1,10 ; diepte : 0,70 m.

Rechthoekige, bronzen beslagplaat (4,4 cm) ; vier nietsporen op de hoeken ; drie antithetisch geplaatste, ovale motieven op het middenveld, omgeven met een dubbele streepfries en een ladderfries ; op de randen een trap- en een dubbele honigraatfries. Op de keerzijde vier rechthoekige, doorboorde hechtingsplaatjes. Weefselafdrukken.

Ligging : rechts, op borsthoogte, de versierde zijde naar onder.

GRAF 25.

Kuil : 1,95 bij 0,80 m ; diepte : 0,60 m.

Verpulverde amberkraal.

Ligging : niet gekend.

GRAF 26.

Kuil : grotendeels verstoord door de zandgroeve. Sporen van kist.

GRAF 27 (Pl. 6).

Kuil : 2,65 bij 1,55 m ; diepte : 1,05 m. Kist : 2,15 bij 0,65 m. Vijf spijkers en een spijkerkop, stukken van ijzeren plaatjes en vormloze ijzerfragmenten, waarvan enkele met houtresten, lagen verspreid op de langszijden van de kistaflijning.

1. Gedamasquineerde, ijzeren tegenplaat (5,3 cm) ; driehoekig met geprofileerde randen en twee ijzeren nietkoppen. Versiering met messing en zilver ingelegd en met zilver bekleed : tweestrokige vlechtband met dierelementen op het middenveld, omgeven met lijnversiering ; twee ijzeren nieten vormen het oog van de dierkoppen ; op de basis een boogvormige stippen- en dwarsstreepfries.
- 2 - 4. Drie gedamasquineerde, ijzeren beslagplaatjes (3,9 tot 3,6 cm), vermoedelijk dezelfde ; driehoekig met geprofileerde randen en drie ijzeren nietkoppen. Vermoedelijk dezelfde versiering die grotendeels verdwenen is ; alleen de groeven van het inlegwerk en sporen van vlakbekleding zijn bewaard : 8-vormige vlechtband omgeven met eenvoudige omlijning. Op de keerzijde van beslagplaat 3 zijn dikke lederresten bewaard met bovenaan twee smalle reepjes die kruisgewijs over elkaar bevestigd zijn.
5. Twee fragmenten van een ijzeren plaat ; nietkop op één der plaatjes ; houtresten op de onderkant.
6. Bronsfragmentjes.
7. IJzerfragment met bronssporen.
8. IJzerfragment.

GRAF 28 (Pl. 7).

Kuil : 2,30 bij 1,20 m ; diepte : 1,10 m.

1. Eén amberkraal en één kraal in groene glaspasta (ontbreken).
Ligging : aan het hoofdeinde.
2. Fragment van een rechthoekige, ijzeren plaat (8,8 cm) ; de korte zijde met twee nietsporen eindigt in een staafvormig verlengstuk ; hierrond een gebogen staafje.

Op de keerzijde van de plaat is een smal plaatfragment geoxydeerd dat eveneens één geheel vormt met het staafvormig verlengstuk.

Ligging : links, aan het voeteinde.

3. Fragment van een ijzeren plaat (4,8 cm) ; op het uiteinde een niet met vierkante doorsnede en omgeslagen punt. Op de keerzijde enkele gebogen staafjes (spiraalveer ?).

Ligging : links, aan het voeteinde.

4. Fragment van een ijzeren plaat (2,15 cm), waarin een spijker met ronde kop.

Ligging : links, aan het voeteinde.

5. Fragment van een ijzeren plaat (4 cm) met rechthoekige insnijding ; een versmalend, opstaand plaatje op één van de hoeken.

Ligging : links, aan het voeteinde.

6. Vier ijzerfragmenten van verschillende afmeting ; op het uiteinde van één ervan een nietspoor.

Ligging : links, aan het voeteinde.

GRAF 29 (Pl. 7).

Kuil : 2,45 bij 1,05 m ; diepte : 0,70 m. Kist : br. 0,53 m.

1. IJzerroestspoor, wellicht van een mes (l. : ca. 25 cm) ; lederresten, bronzen nieten langs één der randen van het lemmer en een vlakke bronzen kop (diam. : 1,7 cm) aan de basis van het lemmer, wijzen vermoedelijk op een schede. Op de knop drie ingeslagen punten met groefje en een afgebroken nietstaafje op de keerzijde.

Ligging : links, op bekkenhoogte.

GRAF 30 (Pl. 7).

Kuil : zuidwestkant verstoord door de zandgroeve ; 2 bij 1,05 m.

1. Fragment van de bronzen draagplaat (2,4 cm) van een schijffibula ; bronzen nietjes op de rand. Op de keerzijde, een afgebroken bronzen klemplaatje en twee opstaande plaatjes met doorboring, waartussen geoxydeerde resten van een ijzeren veernaald. Resten van gemineraliseerd weefsel.

Ligging : niet gekend.

2. Twee kralen in gele glaspasta (één verpulverd).

Ligging : in de omgeving van de verstoring.

GRAF 31 (Pl. 7).

Kuil : 1,50 bij 0,85 m ; diepte : 0,90 m. Grove aardewerkscherven in de vulling.

1. Pijlpunt (l. : 10,8 cm).

Ligging : links, aan het voeteinde.

2. Mes (l. : 14,6 cm).

Ligging : links, ongeveer op bekkenhoogte, punt naar het noorden.

GRAF 32 (Pl. 7).

Kuil : 2,55 bij 1,40 m ; diepte : 0,80 m. IJzeren nietkop met houtresten langs de noordelijke kuilwand.

1. Gedamasquineerde, ijzeren rugplaat (4,4 cm) ; rechthoekig met drie ijzeren nietkoppen. Versiering grotendeels verdwenen ; sporen van inlegwerk en van een ingekrast rooster : 8-vormig vlechtbandmotief, omringd met lijn- en zaagtandfries.

Ligging : ongeveer op bekkenhoogte.

2. Silex (4,4 cm) ; gebruiksretouches op de rand.

Ligging : tegen de noordwestelijke kuilwand.

3. Silexhamer (3,8 cm).

Ligging : ongeveer op bekkenhoogte.

GRAF 33 (Pl. 8).

Kuil : 2,80 bij 1,15 m ; diepte : 0,95 m. Kist : 2,10 bij 0,55 m ; ijzeren spijker en twee spijkersteelfragmenten op de kistaflijning van het voeteinde.

1. IJzeren vuurslag (12,6 cm).

Ligging : aan het voeteinde, onder de lederrestjes.

2. Drie lederfragmenten met vierkante naaigaatjes.

Ligging : rechts, aan het voeteinde.

GRAF 34 (Pl. 8).

Kuil : 2,55 bij 1,30 m ; diepte : 1,05 m. Sporen van kist aan de zuidwestkant.

1. Randscherfje ; grof aardewerk met grijszwarte kern ; vingernagelindrukken op de rand.

Ligging : in het midden van het graf.

2. Fragment van een ijzeren beslagplaat (?) (3,9 cm).

Ligging : op bekkenhoogte.

3. Vormloos ijzerfragment (4 cm) ; overdekt met gemineraliseerde weefselresten.

Ligging : op bekkenhoogte.

GRAF 35 (Pl. 8).

Kuil : 2,80 bij 1,30 m ; diepte : 0,75 m. Kist : ca. 0,50 m breed.

Twee tweeledige kralen in gele glaspasta, zonder versiering. Daarbij een weefselrestje.

Ligging : ongeveer in het midden van de kist.

GRAF 36 (Pl. 8).

Kuil : 1,75 bij 0,90 m ; diepte : 0,60 m. IJzeren niet aan het voeteinde.

1. Twee ringvormige kralen en een kraalfragment in gele glaspasta, zonder versiering.

Ligging : rechts op borsthoogte.

2. Fragment van een gebogen ijzeren latje (l. : 1,3 cm) ; nietje op de knik.

Ligging : links, op borsthoogte.

GRAF 37 (Pl. 8 en 9).

Kuil : 2,60 bij 1,35 m ; diepte : 0,60 m. Kist : 2,10 bij 0,36 m.

1. Tweeledig handvat van een pot (l. : 9 cm) ; fijne, beige klei ; goed gebakken ; grijs oppervlak.

2. Gedamasquineerd, ijzeren gespbeslag (13,8 cm) : gesp met spoor van schild ; trapeziumvormige beslagplaat met één ijzeren niet, één nietspoor en een bronzen niet met gekerfde rand op het plaatuiteinde. Lijnversiering met messing en zilver ingelegd : binnen het drievoudig omlijnde middenveld twee antithetisch geplaatste halve cirkels, waarvan de uiteinden lusvormig naar buiten draaien ; vlakvulling met dwarsstrepn ; randversiering met dwarsstreepfries.

3. Gedamasquineerd, ijzeren gespbeslag (6,2 cm) : gesp met schildtong ; drie-hoekige beslagplaat met ijzeren niet op het uiteinde ; op de keerzijde drie recht-hoekige hechttingsplaatjes, waarvan twee doorboord. De versiering, met zilver ingelegd en met sporen van een ingekrast rooster, is slecht bewaard.
4. Gedamasquineerde, ijzeren tegenplaat (3,2 cm). Versiering en techniek vermoedelijk dezelfde als bij beslagplaat 3.
5. Gedamasquineerde, ijzeren riemtong (4,2 cm) ; één nietgaatje op de basis. Lijn-versiering met zilver ingelegd, sporen van een ingekrast rooster : in het midden een tweestrokige, gesloten vlechtband met enkelvoudige omlijning.
6. Gedamasquineerd, ijzeren gespbeslag (5,7 cm) ; gesp en rechthoekige beslag-plaat. Enkele sporen van ingekrast rooster.
7. Gedamasquineerde, ijzeren riemtong (4,2 cm) ; twee nietkoppen op de basis. Enkele inleggroeven en sporen van vlakbekleding.
8. Fragment van een dun, ijzeren plaatje (3,4 cm).
9. Bronzen beugelfibula (l. : 7,3 cm) ; vijfhoekige kopplaat met vijf vlakke, ronde knoppen en een ruitvormige voetplaat die waarschijnlijk in een ronde verbreding eindigde ; twee vlakke, ronde knoppen naast de beugelaanzet. Vijfhoekige lijnversiering op de kopplaat met cirkelsegmenten in de hoeken en lijnen die stralvormig aan de beugelaanzet vertrekken ; de voetplaat is omrand met een trapfriesomlijning. De ijzeren veernaald, geklemd tussen twee bronzen, recht-hoekige plaatjes, en het bronzen klemplaatje zijn afgebroken.
10. Vlakke, bronzen vogelfibula (l. : 3,9 cm) ; profieluitbeelding van een pauw-vormige vogel met kleine kuif. De ijzeren veernaald, gevat tussen twee bronzen, rechthoekige plaatjes en het bronzen klemplaatje zijn afgebroken.
11. Drie kralen :
 1. - Onregelmatige kraal in blauwgroen glas met zigzagband in witte glaspasta.
 2. - Tweeledige kraal, cilindervormig, in gele glaspasta, zonder versiering.
 3. - Balkvormige kraal in roodbruine glaspasta met gele vlekken.
12. Bronzen, spatelvormig voorwerp (l. : 6,7 cm) ; doorboord, gesplitst steeluiteinde, vierkantig in doorsnede ; boven de splitsing een vlakke, ronde knop.
13. Twintigtal fragmenten van een ijzeren ketting ; ovale schakels ; overdekt met weefselresten.
14. Twee fragmenten van een ijzeren plaat (8 en 3,3 cm).
15. Drie ijzeren staafjes, aan elkaar geoxydeerd (l. : 3,5 cm).

GRAF 38 (Pl. 9).

Kuil : 2,15 bij 1 m ; diepte : 0,60 m. Langs buiten tegen de noordwestelijke kuil-wand een verstoorde vlek met scherven in ruw, zacht gebakken aardewerk ; deze vlek gaat dieper dan het graf ; daarnaast een tweede dergelijke vlek.

1. Twee spiraalvormige kralen in gele glaspasta, zonder versiering.
Ligging : rechts, aan het hoofdeinde en op bekkenhoogte.
2. Silixschrabber (3,2 cm) ; gebruiksretouches op de rand.
Ligging : links, op bekkenhoogte.
3. IJzeren ring (diam. ca. 7 cm).
Ligging : rechts, op bekkenhoogte.
4. Fragment van een ijzeren ring (diam. : 3,6 cm).
Ligging : niet gekend.

GRAF 39 (Pl. 10).

Kuil : 2,40 bij 1,30 m ; diepte : 0,85 m. Kist : ca. 0,50 m breed ; gewelfde bodem ;

twee dwarsbalken, rond in doorsnede. Aan de noordwestkant een verstoring.

Twee kralen in gele glaspasta, zonder versiering : 1. ringvormig ; 2. drieledig. Bovendien enkele kraalfragmenten.

Ligging : aan het hoofdeinde en in het midden van de kist.

GRAF 40 (Pl. 10).

Kuil : 2,95 bij 1,50 m ; diepte : 1,30 m. Kist : 2,40 bij 0,70 m ; twee dwarsbalken ; drie spijkerkoppen langs de noordwestelijke kistaflijning.

1. IJzerfragment ; overdekt met houtresten en gemineraliseerde weefselresten.

Ligging : aan het hoofdeinde.

2. IJzerfragmenten.

Ligging : langs de zuidoostelijke kistaflijning.

GRAF 41 (Pl. 10).

Kuil : 2,50 bij 1,40 m ; diepte : 0,95 m.

1. IJzeren gesp met tong en fragment van ijzeren beslagplaat (3,8 cm) ; lederresten (?) op de keerzijde.

Ligging : rechts, aan het hoofdeinde.

2. Zes kralen :

1. - Kraal in blauw glas, zonder versiering (ontbreekt).

2. - Cilindervormige kraal in geelachtig glas met opgelegde zigzagdraad in gele glaspasta.

3 tot 5. - Drie ringvormige kralen in gele glaspasta, zonder versiering.

6. - Kraal in gele glaspasta met versiering in bruine glaspasta (ontbreekt).

Ligging : links en rechts, aan het hoofdeinde.

GRAF 42 (Pl. 10).

Kuil : 2,15 bij 1,10 m ; diepte : 0,85 m. Kist : 1,80 bij 0,48 m.

1. Pijlpunt (l. : 10,6 cm) ; gespleten huls.

2. Punt van een scramasax (l. : 9 cm).

3. IJzerfragmenten.

GRAF 43 (Pl. 10).

Kuil : 2,55 bij 1,20/1,35 m ; diepte : 0,80 m.

1. Gedamasquineerd, ijzeren gespbeslag (14,1 cm) : gesp met schildtong ; paraboolvormige beslagplaat met twee ijzeren nietkoppen en één nietspoor. Lijnversiering met zilver ingelegd en sporen van vlakbekleding : brede vlechtband die lusvormig verloopt in twee symmetrische figuren ; kruisjes en dwarsstrepen als vullingsmotieven ; op het schild twee lussen die een geometrisch motief insluiten ; gesp ingelegd met stippenfries die aan weerszijden van de schildtong omgebogen is ; geflankeerd door twee dwarsstreepfriezen.

Ligging : aan het voeteinde, beugel naar het oosten.

2. Gedamasquineerde, ijzeren tegenplaat (9,3 cm). Vorm, versiering en techniek dezelfde als bij gespbeslag 1.

Ligging : rechts, op borsthoogte.

3. Fragment van een rechthoekig gebogen, ijzeren latje (l. : 1,8 cm) ; nietkopje op één der zijden.

Ligging : in het midden van de kuil.

GRAF 44 (Pl. 11).

Kuil : 3,25 bij 1,30 m ; diepte : 0,90 m. Kist : l. : 2,40 m ; twee dwarsbalken met ronde doorsnede ; spijker- en ijzerfragmenten op de zuidoostelijke kistaflijning ; houtresten in het midden van de kist.

1. Bijl (l. : 21,5 cm).
2. Umbo (diam. : 15,5 cm) ; vlakke rand met één nietkop en één nietspoor ; schuine kraag en tamelijk hoge, licht overkragende welving. Fragment van het handvat met niet op het uiteinde.
3. Fragment van een ijzeren plaat (5,5 cm) ; houtresten op de keerzijde.
4. Houtfragment (l. in situ : 21 cm).

GRAF 45 (Pl. 11).

Kuil : 2,65 bij 1,25 m ; diepte : 0,90 m. Kist : 2,30 bij 0,60 m ; dwarsbalk aan het hoofdeinde. In de vulling van het noordoostelijk kuilgedeelte : verbrande leem, stenen met brandsporen en enkele aardewerkscherven. Deze laatste zijn vervaardigd uit grove klei ; grijszwarte kern ; twee scherven met roodverbrand oppervlak.

1. Biconische pot (h. : 15,6 cm) ; fijnkorrelige, bruine klei, goed gebakken ; donkergrijs, geëffend oppervlak.
Ligging : rechts, aan het voeteinde.
2. Ringvormige kraal in gele glaspasta, zonder versiering.
Ligging : aan het hoofdeinde.

GRAF 46 (Pl. 11).

Kuil : 1,25 bij 0,70 m ; diepte : 0,50 m.

1. Bronzen gesp (2,1 bij 2 cm) met schildtong.
Ligging : op bekkenhoogte.
2. Kraalfragment in gele glaspasta, zonder versiering.
Ligging : aan het hoofdeinde.

GRAF 47.

Kuil : 2,20 bij 1,10 m ; diepte : 0,65 m ; kuilwanden sterk vergraven.

GRAF 48.

Kuil : grotendeels verstoord door de zandgroeve ; l. : ca. 2,25 m.

GRAF 49.

Kuil : zuidelijke helft verstoord door de zandgroeve ; 1,80 bij 0,95 m ; diepte : 1,10 m. Romeins dakpanfragment in de vulling.

GRAF 50 (Pl. 12).

Kuil : 2,15 bij 1,30 m ; diepte : 1,05 m. Kist : 1,80 bij 0,55 m.

Gedamasquineerde, ijzeren tegenplaat (7,2 cm) ; trapeziumvormig met geprofileerde randen ; twee ijzeren nietkoppen en een nietspoor. Lijnversiering met zilver en messing ingelegd en met zilver bekleed : in het afgelijnde middenveld een tweestrokige gesloten vlechtband, bezet met laddermotief en onderbroken door twee dierkoppen ; twee paar gestileerde dierkoppen in de randversiering,

waarvan één paar de nietkop als oog hebben en één paar geplaatst zijn op een lange, dwarsgestreepte hals; stippenfries rond de nietkop op het plaatuiteinde en in de smalle zone langsheen de schildtong. Weefselafdrukken op de voorzijde.
Ligging : ongeveer op bekkenhoogte.

GRAF 51.

Kuil : 2,65 bij 1,40 m ; diepte : 0,85 m. Kist : 2,35 bij 0,60 m ; twee dwarsbalken met ronde onderkant. Drie spijkerstelen op de dwarsbalk aan het voeteinde.

IJzerfragment met bronssporen (ontbreekt).

Ligging : rechts, tegen het midden van de kistwand.

GRAF 52 a.

Kuil : noordwestkant verstoord door de kuil van graf 52 b die later aangelegd is ; 2,35 bij 1,10 m ; diepte : 0,95 m. Twee dwarsbalken.

IJzerfragmenten.

Ligging : aan het hoofdeinde, op de kistaflijning van 52 b en links, op schouderhoogte.

GRAF 52 b (Pl. 12).

Kuil : 2,35 bij 1,14 m ; diepte : 1,10 m. Dwarsbalk aan het hoofdeinde.

Geplooid, ijzeren staven (l. : 6,1 cm) ; aan elkaar geoxydeerd.

Ligging : links, op borsthoogte.

GRAF 52 c (Pl. 12).

Kuil : aangelegd boven de graven 52 b en 53 ; 2,10 bij 0,80 m ; diepte : 0,85 m.

1. Gedamasquioneerde, ijzeren tegenplaat (7,4 cm) ; driehoekig met geprofileerde randen ; twee ijzeren nietkoppen en één nietspoor op het plaatuiteinde. Lijnversiering met messing en zilver ingelegd en met zilver bekleed : tweeledige vlechtband met dierelementen binnen het omlijnde middenveld ; gestileerde dierfiguren op de randen en op de rechte zijde aan weerskanten van de halfronde versiering ; een zaagtandfries rond de verdwenen niet en een stippenfries rond de halfronde inkeping.
2. Bronzen riemtong (9,1 cm) ; twee nietkoppen op de basis.
3. Gouden borstspeld (diam. : 4,4 cm) ; bronzen draagschijf met verdikte rand waarop een versiering met twee rijen ingedrukte driehoekjes. De schijf waarop met elf bronzen nietjes een goudblad (18 kt) is bevestigd, is afgeboord met een filigraandraad bestaande uit twee S-vormig in elkaar gevlochten draden. In het midden een umbovormige verhoging met centrale, ronde cel (inlegwerk verdwenen) met enkele gipsresten en vier driehoekige cellen ; umbovlak omgeven met een gekerfde filigraandraad. Daarrond een zone met afwisselend vier driehoekige, twee vierkante en twee ronde cellen met rode almandinen ingelegd (drie zonder inlegwerk) ; tussen de cellen gekerfde filigraanringetjes en -ornamenten. Op de keerzijde het vasthechtingsdispositief met spiraalconstructie.
4. Dertig kralen :
 - 1 en 2. - Twee amberkralen.
 - 3 tot 7. - Vijf kralen in glas, zonder versiering : 3. spiraalvormig, blauw ; 4 - 5. spiraalvormig, blauwgroen ; 6. amandelvormig, blauw ; 7. amandelvormig, helgroen.

8. - Biconische kraal in olijfgroen glas met gele, golvende lijnen en stippen.
- 9 tot 26. - Achttien kralen in glaspasta, zonder versiering : 9 - 13. spiraalvormig, geel ; 14 - 16. biconisch, geel ; 17 - 19. tonvormig, oranje ; 20 - 22. tonvormig, vaalbruin ; 23 - 24. cilindervormig, wit ; 25. cilindervormig, helgroen ; 26. langwerpig, groen.
- 27 tot 30. - Vijf kralen in glaspasta, met versiering : 27. tonvormig, wit met blauwe zigzaglijn ; 28. tonvormig, blauw met witte zigzaglijn ; 29. ringvormig, roodbruin met gele stippen ; 30. prismavormig, roodbruin met gele stippen.
5. Mes (l. : 16 cm).
6. Spinschijfje (diam. : 3,1 cm) ; oranje klei, hard gebakken.
7. IJzeren riemverdeler ; twee ringen (diam. : 5 en 6 cm) met drie riemknijpers ; het rechthoekig plaatje van één der riemknijpers bevat nog resten van een tamelijk grof, gemineraliseerd weefsel.

GRAF 53.

Kuil : zuidoostkant gedeeltelijk gestoord door graf 52 c ; 2,10 bij 1,15 m ; diepte : ca. 1,10 m.

GRAF 54.

Kuil : 1,35 bij 0,75 m ; diepte : 0,90 m. Tandresten aan het hoofdeinde

GRAF 55 (Pl. 13).

Kuil : 2,25 bij 1,15 m ; diepte : 1 m. Kist : 1,95 bij 0,65 m.

1. Amberkraalfragment.
Ligging : aan het hoofdeinde.
2. IJzerfragment.
Ligging : in het midden van de kist.

GRAF 56 (Pl. 13).

Kuil : 2,40 bij 1,15 m ; diepte : 0,90 m. Kist : 2 bij 0,50 m. Drie nietfragmenten op linker borsthoogte.

1. Twee hulsfragmenten (l. in situ : ca. 20 cm) ; één ervan eindigt in een stompe punt.
Ligging : rechts, ter hoogte van de benen ; punt naar het noorden.
2. Rechthoekige, ijzeren beslagplaat (5,7 cm) ; op één der korte zijden drie scharnierhulsen waarin de gesp (fragmentair bewaard) beweegt en waartussen twee gesptongen (één ontbreekt) geplaatst zijn.
Ligging : aan het hoofdeinde.
3. Ringvormig ijzerfragment (l. : 4 cm).
Ligging : links, op borsthoogte.

GRAF 57 (Pl. 13).

Kuil : 2,50 bij 1,20 m ; diepte : 0,80 m. Dwarsbalk aan het voeteinde.

1. Negentien kralen :
1 tot 3. - Drie amberkralen.
4 tot 8. - Vijf kralen in glas, zonder versiering : 4 - 5. ringvormig, donkerblauw ; 6. tweeledig, donkerblauw ; 7. drieledig, donkerblauw ; 8. ringvormig, lichtblauw.

- 9 tot 18. - Tien kralen in glaspasta, zonder versiering : 9. ringvormig, roodbruin ; 10 - 12. tweeledig, roodbruin ; 13. ringvormig, geel ; 14. tweeledig, geel ; 15 - 17. tweeledig, wit ; 18. drieledig, groen.
19. - Kraal in roodbruine glaspasta met gele spiraallijn.
Ligging : aan het hoofdeinde.
2. Vier ijzeren staaffragmenten.
Ligging : links, op bekkenhoogte.

GRAF 58 (Pl. 13).

Kuil : 2,20 bij 1,05 m ; diepte : 0,85 m. Kist : 1,75 bij 0,45/0,30 m ; dwarsbalk aan het hoofdeinde.

1. Amberkraalfragmenten en gele kraalresten.
Ligging : ter hoogte van de dwarsbalk.
2. Twee ijzeren ringen (diam. : 3,1 en 4,4 cm) ; aan elkaar geoxydeerd.
Ligging : links, op borsthoogte.

GRAF 59 (Pl. 13).

Kuil : 1,85 bij 0,75 m ; diepte : 0,50 m.

Mes (l. : 16,2 cm).

Ligging : ongeveer in het midden van de kuil.

GRAF 60 (Pl. 13).

Kuil : 1,85 bij 1 m ; diepte : 0,70 m. Kist : 1,60 bij 0,45 m. Dwarsbalk aan het voeteinde. In het midden van de kist twee houtfragmenten met roestsporen.

1. IJzeren gest (4,8 cm) met tong.
Ligging : aan het voeteinde.
2. Fragment van een gedamasquineerde, ijzeren beslagplaat (3,5 cm) ; twee niet-sporen. De versiering is grotendeels verdwenen ; enkele inleggroeven en sporen van vlakbekleding zijn bewaard. Een centraal vlechtbandmotief en twee parallelle inleggroeven op de rand.
Ligging : aan het voeteinde.
3. IJzeren schildtong (l. : 2,4 cm).
Ligging : op bekkenhoogte.

GRAF 61 (Pl. 13).

Kuil : 2,50 bij 1,20 m ; diepte : 0,85 m. Sporen van kist aan de zuidoostkant ; dwarsbalk aan het hoofdeinde.

1. Fragment van een ijzeren beslagplaat ; bronzen nietkop ; lederresten (?) op de keerzijde.
Ligging : op borsthoogte.
2. IJzerfragment. Op beide zijden volledig gemineraliseerde weefselresten.
Ligging : links, op bekkenhoogte.

GRAF 62.

Kuil : 1,60 bij 0,90 m ; diepte : 0,70 m.

GRAF 63 (Pl. 14).

Kuil : 2,30 bij 1,40 m ; diepte : 0,95 m. Kist : 2,15 bij 0,75 m ; twee dwarsbalken.

Een ronde bruine vlek (diam. : 15 cm) (schedelafdruk ?) aan het hoofdeinde ; dito vlek aan het voeteinde.

1. Tuimelbeker (h. : 7,1 cm) ; dik, geelbruin glas met talrijke luchtbelllen.
Ligging : aan het voeteinde.
2. Bodem van een pot (h. : 1,7 cm) ; fijne, lichtgrijze klei ; goed gebakken ; grijs, geglad oppervlak.
3. Negenentwintig kralen :
1 tot 9. - Negen amberkralen + fragmenten.
10 tot 27. - Achttien kralen in glaspasta, zonder versiering + fragmenten :
10 - 15. ringvormig, geel ; 16 - 23. tweeledig, geel ; 24. drieledig, geel ; 25. tweeledig, roodbruin ; 26. drieledig, roodbruin ; 27. zesledig, groen.
28 en 29. - Twee kralen in glaspasta, met versiering : 28. tonvormig, roodbruin met gele golvende lijnen en stippen ; 29. tweeledig, roodbruin met gele golvende lijnen en stippen.
Ligging : verspreid over borst en bekken.

GRAF 64 (Pl. 14).

Kuil : 2,60 bij 1,50 m ; diepte : 1,15 m. Kist : 2,10 bij 0,70 m. Brandvlek met verbrande scherfjes en dito beenderresten in de zuidelijke kisthoek.

1. Hulsfragment van een lanspunt (l. : 10,8 cm).
Ligging : in een langwerpige roestvlek aan het voeteinde.
2. IJzeren schildtong (l. : 4,3 cm).
Ligging : in de zuidelijke hoek, samen met verbrande beenderresten.

GRAF 65 (Pl. 14).

Kuil : 2,65 bij 1,40 m ; diepte : 1,30 m. Kist : 2,30 bij 0,60 m ; twee dwarsbalken.

1. Hulsfragment (l. : 2,6 cm).
Ligging : niet gekend.
2. Rechthoekige, ijzeren beslagplaat (2,5 cm) ; drie bronzen nietkoppen en één niet-spoor.
Ligging : rechts, op borsthoogte.
3. Fragment van een ijzeren beslagplaat ; sporen van vier bronzen nieten. Bedekt met houtresten en volledig gemineraliseerde weefselresten.
Ligging : samen met beslagplaat 2.
4. Speelschijfje (diam. : 2,2 cm) in zwarte glaspasta.
Ligging : rechts, op borsthoogte.
5. Schijf (diam. : 5,9 cm) vervaardigd uit een Romeinse dakpan ; een laag lichtgrijze klei op één der vlakke zijden.
Ligging : in het midden, op bekkenhoogte.

GRAF 66 (Pl. 14).

Kuil : 2,20 bij 1,15 m ; diepte : 0,80 m. Dwarsbalk aan het voeteinde. Een spijker ongeveer in het midden van de kuil.

- IJzeren ring (diam. : 2,9 cm).
Ligging : op borsthoogte.

GRAF 67 (Pl. 14).

Kuil : 2,30 bij 1,60 m ; diepte : 0,65 m.

1. Umbo (diam. : ca. 15,2 cm) ; vlakke rand met drie nietkoppen ; hoge, schuine kraag en lage, ronde welving.
Ligging : in het midden, op bekkenhoogte.
- 2 en 3. Twee gedamasquineerde, ijzeren beslagplaatjes (4,2 en 3,8 cm) ; driehoekig met geprofileerde randen en drie ijzeren nietkoppen. De versiering is uitgespaard in de zilvertlakkleding : een tweestrokige vlechtband vormt drie lussen, waarvan de laatste cirkelvormig ; cirkel gesneden door twee cirkelsegmenten. Op de rand twee gestileerde dierkoppen op hoge, lijnvormige halzen.
Ligging : op borsthoogte.
4. Verpulverd kraaltje in gele glaspasta.
Ligging : in het midden van de linker kuilhelft.
5. Silex (2,3 cm).
Ligging : niet gekend.

GRAF 68 (Pl. 15).

Kuil : 2,25 bij 1,10 m ; diepte : 0,75 m. Kist : 2 bij 0,80/0,70 m ; twee dwarsbalken.

1. Twee pijlpunten (l. : 10,1 en 8 cm) ; één met gespleten huls.
Ligging : langs de rechter kistwand, op bekkenhoogte, punt naar het noordoosten.
2. IJzerfragmenten, waaronder één met weefselresten.
Ligging : enkele langs de linker kistwand, op borsthoogte.

KUIL 69 A.

2 bij 1,20 m ; diepte : 0,65 m ; gedeeltelijk gevuld met houtskool en steengruis.

KUIL 69 B.

1,75 bij 0,95 m ; diepte : 0,60 m ; gevuld met houtskool.

GRAF 70 (Pl. 15).

Kuil : 2,10 bij 1,35 m ; diepte : 0,50 m. Dwarsbalk aan het voeteinde.

1. IJzeren gesp (2,7 cm) ; rest van een lederriempje (?) dwars over de tong.
Ligging : op bekkenhoogte, samen met twee ijzeren nietkoppen.
2. IJzerfragmenten.
Ligging : ter hoogte van de benen.
3. Bronsrestje.
Ligging : op borsthoogte.

GRAF 71 (Pl. 15).

Kuil : 2,50 bij 1,20 m ; diepte : 0,50 m. Kist : 2,20 bij 0,75 m ; dwarsbalk aan het hoofdeinde ; ter hoogte van de dwarsbalk een spijker op de kistaflijning.

1. Twee kralen :
 1. - Ringvormige kraal in gele glaspasta, zonder versiering.
 2. - Tweeledige kraal in vaalwitte glaspasta met groene vlechtband ingelegd. Bovendien een amberkraalfragment.
Ligging : ter hoogte van de hals en links, aan het hoofdeinde.
2. Fragment van een getorste staaf (l. : 2,5 cm) in lichtblauw glas.
Ligging : in een houtasvlek, rechts, aan het voeteinde.

3. Fragment van een spinschijfje (diam. : ca. 2,7 cm) in donkerblauw glas ; met witte en groene bolletjes ingelegd.
Ligging : bij glasstaaf 2.
4. Omheen een gebogen, ijzeren staafje met ronde doorsnede zijn verschillende ijzeren voorwerpen (?) geoxydeerd (l. : ca. 9,3 cm), waaronder een ijzeren mesje en enkele staafjes met een lus- tot ringvormig uiteinde (ringstaafjes ?).
Ligging : op borsthoogte.
5. Rechthoekig, ijzeren plaatfragment (3,9 cm), waardoor een gebogen staafje steekt.
Ligging : op borsthoogte.

GRAF 72.

Kuil : 1,65 bij 1,10 m ; diepte : 0,40 m.

GRAF 73 (Pl. 15).

Kuil : 1,55 bij 1,15 m ; diepte : 0,77 m. Kist : 1,15 bij 0,60 m ; twee dwarsbalken. Drie losse scherven in de vulling.

Fragment van een ijzeren plaatje (5 cm) (mesje ?).

GRAF 74 (Pl. 15 en 16).

Kuil : 2,30 bij 1,10 m ; diepte : 0,73 m. Kist : 1,90 bij 0,60 m.

1. Biconische pot (h. : 11,6 cm) ; fijne, bruingele klei ; goed gebakken ; zwart ge-effend oppervlak ; rolstempelversiering op de schouder.
Ligging : links, aan het voeteinde.
2. Ijzeren gespbeslag (6,7 cm) : gesp met tong ; rechthoekige (?) beslagplaat met één ijzeren nietkop.
Ligging : op bekkenhoogte.
3. Gespfragment en spijker aan elkaar geoxydeerd.
Ligging : onbekend.
4. Vijf kralen :
 - 1 en 2. - Twee amberkralen.
 - 3 tot 5. - Drie kralen in glaspasta, met versiering : 3. tonvormig, roodbruin met witte vlechtband ; 4. tonvormig, roodbruin met gele vlechtband ; 5. tonvormig, donkerbruin tot zwart met gele, gepunte vlechtband.
 Ligging : aan het hoofdeinde.
5. Biconisch spinschijfje (diam. : 3 cm) ; lichtbruine klei, zacht gebakken ; zwart gevlekt op het hoge gedeelte en roodbruin op het lagere gedeelte.
Ligging : aan het voeteinde.
6. Twee ijzeren ringen (diam. : 6 en 4,7 cm) en een fragment van een derde ring (diam. : 2,6 cm) zijn doorheen een ronde kiezelsteen aan elkaar geoxydeerd ; op het geheel is een spijkerkop vastgeroest.
7. Ijzeren ring (diam. : 5,9 cm).
8. Toegevouwen, ijzeren ring (diam. : 9 cm).
9. Drie gebogen staaffragmenten ; twee ervan vertonen sporen van een draaiing.
Ligging 6 tot 9 : ter hoogte van de benen.

GRAF 75 (Pl. 16).

Kuil : 2,25 bij 1,40 m ; diepte : 0,75 m ; uitstulping aan de noordwestkant : 0,50 m breed en 0,44 m diep.

1. Fragment van een ijzeren gesp (l. : 4,1 cm).
Ligging : in het midden, op borsthoogte.
2. Dun, bruingeel glasscherfje met enkele luchtbelletjes.
Ligging : in het midden, op borsthoogte.

GRAF 76 (Pl. 16).

Kuil : aflijning onduidelijk aan de noordwestkant ; 1,25 bij 0,85 m ; diepte : 0,48 m.

1. Pot (ontbreekt).
Ligging : in het midden, aan het voeteinde.
2. Bronzen gesp (3,5 cm).
Ligging : aan het hoofdeinde.
3. IJzeren gesp (4,3 cm) met tong.
Ligging : aan het hoofdeinde, samen met riemtong 4.
4. Gedamaquineerde, ijzeren riemtong (3,6 cm) ; dubbele omlijning in messingdraad ; spiraalvormig S-motief in zilverdraad ingelegd.
Ligging : aan het hoofdeinde, samen met gesp 3.
5. Mes (l. : 15,4 cm).
Ligging : op borsthoogte, de punt naar het westen en de snede naar de kistwand toe.

GRAF 77 (Pl. 16).

Kuil : 1,70 bij 0,70 m ; diepte : 0,42 m ; aan de zuidwestkant scheidt een bankje de kuil van een rechthoekig kuiltje (0,80 bij 0,25 m ; diepte : 0,51 m) met houtskoolresten.

- IJzeren gesp (3,5 cm) met tong.
Ligging : op borsthoogte.

GRAF 78 (Pl. 16).

Kuil : 2,10 bij 1 m ; diepte : 0,50 m. Dwarsbalk aan het hoofdeinde.

1. IJzeren gesp (2,9 cm) met tong.
Ligging : links, op bekkenhoogte.
2. Mes (l. : 16,5 cm).
Ligging : links, op borsthoogte.

GRAF 79 (Pl. 16).

Kuil : 2,80 bij 1,80 m ; diepte : 1,02 m. Kist : 2,30 bij 0,75/0,70 m.

1. Twaalf kralen :
 - 1 tot 4. - Vier amberkralen + fragmenten.
 5. - Ringvormige kraal in blauw glas, zonder versiering.
 - 6 tot 8. - Drie kralen in glaspasta, zonder versiering : 6. ringvormig, geel ; 7. tonvormig, oranje ; 8. kortcilindrisch tot tonvormig, bruin.
 - 9 tot 12. - Vier kralen in glaspasta, met versiering : 9. biconisch, roodbruin met gele vlechtband ; 10. tonvormig, roodbruin met gele vlechtband ; 11. cilindervormig, wit, rood en bruin geaderd en afgelijnd met een gele band ; 12. tonvormig, rood met zwarte aders.Ligging : verspreid over de borst.
2. IJzeren ring (diam. : 6,2 cm).
Ligging : rechts, aan het voeteinde.

3. Dubbelgeplooide, ijzeren staaf (l. : 5,3 cm) waarop een fragment van een derde staafje geoxydeerd is.
Ligging : rechts, op bekkenhoogte.

GRAF 80 (Pl. 17 en 18).

Kuil : 2,90 bij 1,60 m ; diepte : 1,40 m. Kist : 2,50 bij 0,85 m ; twee dwarsbalken. Verspreide ijzerfragmenten. Resten van tandglazuur aan het hoofdeinde.

1. Tuimelbeker (h. : 6,3 cm) ; dun, geelbruin glas met talrijke luchtbellens ; vertikale ribbels ; bodemvlak versierd met vijf knobbeltjes.
2. IJzeren gesp (3,5 cm) met tong.
3. Rechthoekig, ijzeren beslagplaatje (2,9 cm) ; twee bronzen nietkoppens en twee nietsporen op de hoeken. Weefselresten.
4. Twee ijzeren riemtongen (5,2 en 5,6 cm) ; op één ervan een bronzen nietkop op de basis en vage sporen van een weefsel.
5. Vergulde, bronzen borstspeld (diam. : 4,1 cm) ; vier bronzen nieten (drie verdwenen) bevestigen het verguld zilverblad op de bronzen draagplaat, die met een dikke, getorste filigraandraad omringd is. Een fijne filigraandraad cirkelt rond de centrale umbovormige verhoging, waarop een ronde opstaande cel met witte glaspasta, omgeven met vier driehoekige, opstaande cellen met rode glasplaatjes (één verdwenen). Op de vlakke buitenrand wisselen vier ronde, opstaande cellen, ingelegd met blauwe glaspasta, af met vier driehoekige cellen met rode glasplaatjes ; tussen de cellen cirkeltjes in filigraan, omringd met S-vormige, gekerfde filigraandraden. Op de keerzijde zijn het klemplaatje en één der doorboorde scharnierplaatjes afgebroken.
6. Honderd en twee kralen + fragmenten :
 - 1 tot 36. - Zesendertig amberkralen : plat amandelvormig tot ringvormig.
 - 37 tot 56. - Twintig kralen in glas, zonder versiering : 37 - 45. ringvormig, donkerblauw ; 46 - 47. tweeledig, blauwgroen ; 48. vierledig, blauwgroen ; 49 - 53. ringvormig, wit ; 54. drieledig, wit ; 55 - 56. tweeledig, wit.
 - 57 tot 71. - Vijftien kralen in glaspasta, zonder versiering : 57 - 64. ringvormig, geel ; 65 - 68. tweeledig, geel ; 69 - 70. tweeledig, bruin ; 71. biconisch, vaalbruin.
 - 72 tot 102. - Eenendertig kralen in glaspasta, met versiering : 72 - 78. ringvormig tot klein cilindervormig, bruin met gele vlechtband ; 79 - 82. tweeledig, bruin met gele vlechtband (één fragmentair) ; 83. drieledig, bruin met gele vlechtband ; 84 - 85. tonvormig, bruin met gele, gepunte vlechtband ; 86. tonvormig, bruin met gele spiraaldraad ; 87 - 91. ringvormig, bruin met witte vlechtband ; 92 - 96. tweeledig, bruin met witte vlechtband ; 97 - 98. drieledig, bruin met witte vlechtband ; 99 - 102. tweeledig, grijswit met blauwgroene vlechtband.
7. Mes (l. : 11,7 cm).
8. IJzeren ring (diam. : 10,2 cm).
9. Vormloos geheel van ijzeren schakels en gebogen staafjes.
10. Fragment van een ijzeren plaatje met spleet, waardoor de rest van een tweede plaatje met tongvormig aanhangsel steekt.
11. Verschillende bronsfragmenten :
 1. zestal fragmenten van een dun, gebogen, bronzen plaatje ;

2. twee bronzen plaatfragmentjes met een nietkopje ;
3. resten van een halfronde voorwerp met bronsblad belegd aan de buitenkant ;
4. vijftal bronzen draadfragmentjes ; rond twee draadjes is er een derde spiraalvormig gewikkeld.

GRAF 81 (Pl. 18 en 19).

Kuil : 2,70 bij 1,65 m ; diepte : 1,15 m. Kist : 2,40 bij 0,70 m ; twee dwarsbalken. IJzer- en houtresten (elzenhout) over het graf verspreid.

1. Lanspunt (l. : 33 cm) ; gesloten huls verstevigd met drie ijzeren ringen.
Ligging : langs de rechter kistwand, aan het voeteinde, de punt naar het noordoosten.
2. IJzeren gesp (3,7 cm) met bronzen schildtong. De versiering op het schild bestaat uit parallelle lijnen ; tussen twee ervan zijn dwarsstreepjes aangebracht. Rond de gesp twee haken van de beslagplaat en enkele lederresten (?).
3. Fragment van een ijzeren gesp met schildtong en van een ijzeren beslagplaat met twee haken.
4. IJzeren gespbeslag (6 cm) : gesp met schildtong ; driehoekige (?) beslagplaat met drie ijzeren nietkoppen. Niet-identificeerbare weefselresten op de keerzijde.
5. Fragment van een ijzeren beslagplaat (?) ; ijzeren nietkop op het puntvormig uiteinde. Niet-identificeerbare weefselresten op de keerzijde.
6. IJzeren riemtong (6,6 cm) ; twee nietkoppen op de basis.
7. Vierkante, ijzeren beslagplaat (3,3 cm) ; drie ijzeren nietkoppen ; houtresten van een niet te identificeren loofhoutsoort. Vastgeoxydeerd op riemtong 6.
8. Vierkante, ijzeren beslagplaat (3 cm) ; twee ijzeren nietkoppen ; weefselresten.
9. Fragment van een ijzeren beslagplaat (5,7 cm) ; op één der hoeken een nietspoor met bronzen steeltje ; door elkaar liggende stro- of rietstengels boven weefselresten.
10. Twee fragmenten van ijzeren beslagplaten ; op het uiteinde van beide stukken resten van een bronzen nietkop ; op beide gemineraliseerde weefselresten.
11. Piramidevormige, bronzen knop (1,4 cm).
De ligging van 2 tot 11 is onzeker.

GRAF 82 (Pl. 19).

Kuil : 2 bij 1,40 m ; diepte : 1,05 m. Kist : 1,80 bij 0,70 m.

1. Biconische pot (h. : 10,2 cm) ; zanderige, lichtbruine klei ; goed gebakken ; grijszwart, geëffend oppervlak ; rolstempelversiering op de schouder.
Ligging : rechts, aan het voeteinde.
2. Vier kralen :
 1. - Ringvormige kraal in gele glaspasta, zonder versiering.
 - 2 tot 4. - Drie kralen in bruine glaspasta met gele vlechtband (bij 3 en 4 ontbreekt het inlegwerk).
 Ligging : links, op bekkenhoogte.
3. IJzerfragment met volledig gemineraliseerde weefselresten.
Ligging : rechts, op bekkenhoogte.

GRAF 83 (Pl. 19).

Kuil : 2,60 bij 1,30 m ; diepte : 1,20 m. Kist : 2 bij 0,60 m ; dwarsbalk aan het hoofdeinde. Tandglazuur aan het hoofdeinde.

1. Twee dunne, bruingele glasscherfjes met enkele luchtballen.
Ligging : aan het voeteinde.
2. Achtentwintig kralen :
 1. - Ringvormige amberkraal.
 2. - Ringvormige kraal in donkergroen glas, zonder versiering.
 - 3 tot 28. - Zesentwintig kralen in glaspasta, zonder versiering : 3 - 13. ringvormig, geel ; 14 - 18. tweeledig, geel ; 19 - 21. ringvormig, donkergroen ; 22 - 25. tweeledig, donkergroen ; 26. drieledig, donkergroen ; 27. tweeledig, wit ; 28. drieledig, wit.
 Ligging : ter hoogte van de hals.
3. Mes (l. : 13 cm).
Ligging : aan het hoofdeinde, tegen de zuidwestelijke kistwand, punt naar het westen.

GRAF 84 (Pl. 19).

Kuil : 2,40 bij 1,40 m ; diepte : 1,05 m.

1. Biconische pot (h. : 10,8 cm) ; korrelige, roestbruine klei ; goed gebakken ; grijs, geëffend oppervlak ; afgesleten rolstempelversiering op de schouder.
Ligging : in het midden, aan het voeteinde.
2. Twee hulsfragmenten ; het grootste is gespleten.
Ligging : in het midden, op borsthoogte.
3. Mesfragment (?) (l. : 6,5 cm).
Ligging : in het midden, op borsthoogte.
4. IJzerfragmenten.
Ligging : in het midden, op borsthoogte.

GRAF 85 (Pl. 20).

Kuil : 2,20 bij 1,50/0,80 m ; diepte : 0,85 m. Kist : 2 bij 0,50 m ; twee dwarsbalken ; gesneden door de dieperliggende grafkuil 86.

1. Biconische pot (h. : 13,1 cm) ; bruinrode klei gemengd met verbrande kleideeltjes ; goed gebakken ; grijs, geëffend oppervlak ; rolstempelversiering op de schouder.
2. Pot (h. : 10,4 cm) ; onzuivere, beige klei ; tamelijk goed gebakken ; een deel van de bovenwand is zwart gesmoekt ; beige, geëffend oppervlak.
3. IJzeren gesp (3,7 cm) met tong.
4. Vijfentwintig kralen :
 - 1 tot 4. - Vier amberkralen, waaronder één ringvormig.
 5. - Tweeledige kraal in blauwgroen glas, zonder versiering.
 - 6 tot 24. - Negentien kralen in glaspasta, zonder versiering : 6 - 17. ringvormig, geel ; 18 - 20. tweeledig, geel ; 21. drieledig, geel ; 22 - 23. vierledig, geel ; 24. ringvormig, wit.
 25. - Tweeledige kraal in roodbruine glaspasta met gele vlechtband en met punten versierd.

GRAF 86 (Pl. 20).

Kuil : 2,30 bij 1,30 m ; diepte : 0,95 m. Kist : ca. 1,90 bij 0,60 m ; twee dwarsbalken.

1. IJzeren gespbeslag (4,9 cm) : gesp met tong ; fragment van beslagplaat met twee bronzen nietkoppen.
2. Platte amberkraal.

GRAF 87 (Pl. 20).

Kuil : 2 bij 0,90 m ; diepte : 0,90 m. Kist : ca. 1,80 bij 0,50 m ; twee dwarsbalken.

Mes (l. : 14,3 cm).

Ligging : links, op bekkenhoogte.

GRAF 88.

Kuil : aflijning onduidelijk : 1,40 bij 0,70 m ; diepte : 0,50 m. Spoor van kist-aflijning aan het voeteinde.

GRAF 89.

Kuil : verstoord door de zandgroeve ; aflijning onduidelijk. Kist : 1,90 bij 0,50 m ; dwarsbalk aan het hoofdeinde.

GRAF 90 (Pl. 21).

Kuil : 2,30 bij 1,20/1 m ; diepte : 0,80 m. Kist : 2 bij 0,60 m ; twee dwarsbalken.

1. Lanspunt (l. : 20,7 cm) ; gespleten huls. Daarnaast twee ijzeren plaatjes (l. : 4,7 en 3,5 cm).
2. Pijlpunt (l. : 9,5 cm) ; gedraaide tussenstang.
3. Silex (4,5 cm) ; roestsporen.
4. Fragment van een bronzen plaatje met bronzen nietkop (ontbreekt).
5. Vier ijzerfragmenten met gemineraliseerde weefselresten.

GRAF 91 (Pl. 21).

Kuil : 2,60 bij 1,30 m ; diepte : 1,15 m. Kist : 2,15 bij 0,80 m ; twee dwarsbalken.

Vijf kralen :

1. - Eén amberkraal samen met een ijzerfragment en beenderresten.
- 2 en 3. - Twee kralen in glaspasta, zonder versiering : 2. tonvormig, blauw-groen ; 3. spiraalvormig, geel.
- 4 en 5. - Twee kralen in glaspasta, met versiering : 4. balkvormig, donkergroen met gele vlekjes op de hoeken en een geel bolletje op elke zijde ; 5. tonvormig, roodbruin met gele, gepunte vlechtband.

Ligging : op één lijn vanaf de borst tot het rechter dijbeen.

GRAF 92.

Kuil : 2,50 bij 1,20 m ; diepte 1 m. Kist : 2,10 bij 0,70 m ; twee dwarsbalken.

GRAF 93 (Pl. 21).

Kuil : 2,30 bij 1,25 m ; diepte : 0,80 m. Kist : 2,10 bij 0,60 m ; dwarsbalk aan het hoofdeinde.

1. Biconische pot (h. : 15,6 cm) ; roodbruine klei ; goed gebakken ; donkergrijs, geëffend oppervlak ; rolstempelversiering op de schouder.
Ligging : rechts, aan het voeteinde.
2. IJzeren gesp (4,3 cm) met tong.
Ligging : rechts, op bekkenhoogte.
3. Vierentwintig kralen :
 1. - Eén amberkraal.
 - 2 tot 5. - Vier kralen in groen glas, zonder versiering : 2 - 3. ringvormig ; 4 - 5. kortcilindrisch tot tonvormig.

6 tot 23. - Achttien kralen in glaspasta, zonder versiering : 6. ringvormig, bruin ; 7 - 11. ringvormig, geel ; 12 - 20. tweeledig, geel ; 21 - 22. drieledig, geel ; 23. drieledig, donkergroen.

24. - Kraal in roodbruine glaspasta met gele band ingelegd.

Ligging : links, onderaan de borst.

GRAF 94 (Pl. 22).

Kuil : 2,30 bij 1,20 m ; diepte : 0,80 m. Twee dwarsbalken.

1. Hulsfragment ; in de schacht een staafvormig voorwerp in een niet identificeerbaar materiaal met vierkante doorsnede.

Ligging : links, op bekkenhoogte.

2. IJzeren gesp (5,2 cm).

Ligging : op borsthoogte.

3. Mes (l. : 15 cm).

Ligging : op borsthoogte, punt naar het noorden.

4. IJzerfragment.

Ligging : op borsthoogte.

GRAF 95 (Pl. 22).

Kuil : 1,50 bij 1 m ; diepte : 0,75 m.

1. Biconische pot (h. : 9,3 cm) met standring ; lichtbruine klei ; goed gebakken ; grijs, geëffend oppervlak ; rolstempelversiering.

Ligging : rechts, aan het voeteinde.

2. IJzeren gesp (3,5 cm) met tong.

Ligging : op bekkenhoogte.

3. IJzeren ring (diam. : 3,5 cm).

Ligging : op bekkenhoogte.

GRAF 96.

Kuil : 1,50 bij 0,80 m ; diepte : 0,50 m. Spoor van kist aan de noordwestkant ; dwarsbalk aan het voeteinde.

GRAF 97 (Pl. 22).

Kuil : 3,40 bij 1,60/1,80 m ; diepte : 1,35 m. Kist : 2,60 bij 0,60 m ; twee dwarsbalken. Aan het hoofdeinde en op bekkenhoogte, tegen de kistwand, enkele houtskoolbrokken. Tandglazuur ter hoogte van de dwarsbalk aan het hoofdeinde.

1. Dertien kralen :

1 tot 3. - Drie amberkralen + fragmenten.

4 tot 13. - Tien kralen in glaspasta, zonder versiering : 4 - 8. ringvormig, geel ; 9. vierledig, geel ; 10. drieledig, donkergrijs ; 11. tonvormig, glanzend roodbruin ; 12. tonvormig tot biconisch, mat oranje ; 13. amandelvormig, blauwgroen.

Ligging : verspreid over de borst.

2. IJzeren plaat (13,6 cm) ; nietspoor op het uiteinde (?).

Ligging : links, op borsthoogte.

3. IJzeren plaatje (6,5 cm) ; dwars uitsteeksel aan het uiteinde.

4. IJzerfragmenten.

GRAF 98.

Kuil : aflijning onduidelijk aan de zuidkant ; 2,10 bij 0,80 m ; diepte : 0,80 m.
Spoor van kist aan de zuidkant en spijkers op de kistaflijning aan hoofd- en voeteinde.

GRAF 99.

Kuil : 2,40 bij 0,80 m ; diepte 0,70 m. Dwarsbalk aan het voeteinde.

GRAF 100.

Kuil : aflijning onduidelijk aan de zuidkant ; 1,90 bij 0,80 m ; diepte : 0,55 m.

GRAF 101.

Kuil : aflijning onduidelijk aan de noordkant ; l. : ca. 2 m ; diepte : 0,55 m.

GRAF 102 (Pl. 22).

Kuil : 2,80 bij 1,35 m ; diepte : 1,10 m. Kist : 2,60 bij 0,90 m ; twee dwarsbalken.

1. Negen kralen :

- 1 tot 7. - Zeven kralen in glas, zonder versiering : 1 - 5. ringvormig, blauw ;
6. tweeledig, blauw ; 7. cilindervormig, blauwgroen.

- 8 en 9. - Twee kralen in glaspasta, zonder versiering : 8. tweeledig, blauwgroen ; 9. drieledig, bruin.

Kraalfragmenten in blauw glas.

Ligging : links, aan het hoofdeinde en rechts, op borsthoogte.

2. Silex (3,1 cm).

Ligging : in het midden, ter hoogte van de benen.

3. Bronsfragmentje.

Ligging : op bekkenhoogte.

GRAF 103.

Kuil : 2,20 bij 1,10 m ; diepte : 0,95 m. Kist : 1,60 bij 0,40 m ; dwarsbalk aan het voeteinde.

GRAF 104 (Pl. 22).

Kuil : 2,20 bij 1,25 m ; diepte : 0,85 m. Kist : 1,60 bij 0,50 m.

1. Mes (l. : 11,3 cm).

Ligging : op bekkenhoogte, punt naar het westen.

2. IJzerfragmenten met houtresten.

Ligging : ter hoogte van de benen.

GRAF 105 (Pl. 22).

Kuil : 2,80 bij 1,40 m ; diepte : 0,90 m. Kist : 2,50 bij 0,80 m ; twee dwarsbalken.

1. Mes (?) (ontbreekt).

Ligging : ter hoogte van de dijbenen.

2. IJzeren ring (diam. : 2,3 cm).

Ligging : links, op bekkenhoogte.

3. IJzerfragmenten, waaronder een niet (diam. : 2 cm) ; misschien herkomstig van een umbo (ontbreekt).

Ligging : links en rechts tegen de kistwand, ter hoogte van de benen.

GRAF 106 (Pl. 23).

Kuil : 2,30 bij 1,20 m ; diepte : 0,95 m. Kist : 1,90 bij 0,60 m ; spijkersteel op de kistaflijning van het voeteinde.

1. Fragment van een ijzeren gesp (l. : 2,3 cm).
2. Zes kralen :
 1. - Eén amberkraal.
 - 2 en 3. - Twee kralen in blauw glas, zonder versiering : 2. ringvormig ; 3. drieledig.
 - 4 tot 6. - Drie kralen in glaspasta, zonder versiering : 4. ringvormig, olijfgroen ; 5 - 6. tweeledig, wit.
3. Twee bronzen munten (diam. : 20 en 22 mm) ; doorboord op de rand ; niet meer te identificeren.
4. Fragment van een bronzen nietkop (diam. : 0,9 cm).
5. IJzerfragment.

GRAF 107 (Pl. 23).

Kuil : 2,30 bij 1,20 m ; diepte : 0,95 m. Kist : 2,10 bij 0,50 m ; dwarsbalk aan het hoofdeinde.

1. Gedamasquineerde, ijzeren plaat (5,8 cm) ; rechthoekig met een verhoogd bandje op de basis en drie doorboringen op de andere korte zijde. Lijnversiering met zilver ingelegd en met zilver bekleed : zesstrokige, gesloten vlechtband, bezet met stippen en omgeven met dwarsstrepen op het middenveld ; twee brede dwarsstreepfriezen op de lange zijden ; dwarsstreefbandje op het verhoogde deel en twee kruisjes tussen de drie doorboringen. Op de keerzijde een bronzen randplaatje met drie nietdoorboringen.
2. IJzeren gesp (4,8 cm) met tong.
3. Vijf kralen :
 - 1 en 2. - Twee kralen in blauwgroen glas, zonder versiering : 1. ringvormig ; 2. drieledig.
 - 3 tot 5. - Drie kralen in gele glaspasta, zonder versiering : 3 en 4. ringvormig ; 5. tweeledig ; + fragmenten.
4. Mesfragment (l. : 6,6 cm).
5. Spinschijfje (diam. : 3,3 cm) ; oranje, zacht gebakken klei.
6. Twee in elkaar gehaakte ijzeren ringen.
7. IJzerfragmenten.

GRAF 108 (Pl. 24).

Kuil : 2,30 bij 1,25 m ; diepte : 0,70 m. Spijkerfragment met houtresten aan het rechter voeteinde.

1. Scherf met randaanzet : fijne, bruine klei ; goed gebakken ; grijs, geëffend oppervlak ; rolstempelversiering.
Ligging : links, aan het voeteinde.
2. IJzerfragment.
Ligging : in het midden, op bekkenhoogte.

GRAF 109 (Pl. 24).

Kuil : 2,40 bij 1 m ; diepte : 0,70 m. Twee dwarsbalken.

1. IJzeren gesp (2,9 cm) met tong ; aanzet van de beslagplaat.

- Ligging : op borsthoogte.
 2. IJzeren gesp (4,5 cm) met tong.
 Ligging : op borsthoogte.

GRAF 110 (Pl. 24).

Kuil : 3,10 bij 1,60 m ; diepte : 1,35 m. Kist : 2,40 bij 0,70 m ; twee dwarsbalken ; verbrede zuidwestelijke kistaflijning ; twee spijkers langs de zuidoostelijke kistaflijning.

1. Bijl (l. : 19 cm).
2. Lanspunt (l. : 42,4 cm) ; gesloten huls. Daarrond lagen een twintigtal keien.
3. Twee plaatfragmenten, twee nietkoppen (diam. : 2,7 cm) en een gebogen ijzerfragment met houtresten ; vermoedelijk van een umbo.
4. IJzeren gesp (3,1 cm) met tong.
5. Amberkraal.
6. Schaar (l. : 8 en 11,7 cm).
7. Bronsfragmenten met hout- en lederresten.
8. Bronzen plaatfragment (1,3 bij 0,9 cm) met opstaande rand.
9. IJzerfragmenten waarvan sommige met houtresten en andere met volledig gemineraliseerde weefselresten.

GRAF 111 (Pl. 25 en 26) ⁽²⁾.

Kuil : 4,70 bij 3,20/3,60 m. Grafkamer : op de bodem vier eiken planken (4 bij 0,50/0,60 m ; 10 cm dik) ; langs de vier kanten afgezet met planken op hun smalle kant. De grafkamer was minstens 1,35 m hoog en bovenaan toegedekt. De kist (3 bij 0,90 m) was op twee dwarsliggers geplaatst in de noordwestelijke helft van de kuil.

1. Topbeker (h. : 10,5 cm) ; geel glas met weinig luchtbellens.
2. Bolvormige beker (h. : 11 cm) ; geel glas met veel luchtbellens. Rond de hals cirkelt een gladde glasdraad, terwijl een tweede gekartelde draad rond de schouder ligt ; van daaruit vertrekken vertikaal naar onder acht draden, afwisselend effen en gekarteld, die in het centrum van de bodem samenlopen.
3. Biconische pot (h. : 11,2 cm) ; fijne, grijze klei ; zacht gebakken, geëffend, zwart oppervlak ; rolstempelversiering op de schouder.
4. Fragmenten van een bronzen schotel (diam. rand : ca. 30 cm) ; brons, licht vermengd met lood en sporen van tin ; dunne wanden. De juiste vorm kon niet bepaald worden, daar het materiaal bijna volledig verpulverd was. Weefselresten.
5. Opengewerkte bronzen sierschijf (diam. : 8,3 cm) ; daarop was een klein bronzen schijfje (diam. : 1,5 cm) geoxydeerd. Weefselresten.
6. Gouden vingerring (h. : 3,2 cm). De in doorsnede afgeplatte ringstaaf (diam. : 2,1 cm ; br. : 4 mm) is langs binnen effen en langs buiten zijn de randen met een gleufje afgelijnd. De knop, in de vorm van een omgekeerde piramide, is op een verbreed gedeelte van de staaf gesoldeerd ; de aanzet is gedeeltelijk met filigraandraad belegd ; de zijvlakken zijn vertikaal geribd. Het siervlak, op de knop gesoldeerd, is met een filigraandraad omzoomd ; in het midden een opstaande cel met granaatsteen (?) ; in de vier hoeken en in het boogvormig fronton zijn ronde verheven cellen ingezet, gevuld met blauwgroene glaspasta ; tussenruimte belegd met filigraandraad. Weefselresten.

² Voor een uitvoerige beschrijving, zie ROOSENS, *Archaeologia Belgica* 44.

7. Zilveren ketting (l. : 9,3 cm) met benen hangertje (l. : 5,7 cm). In de bovenste schakel hangt een ring in een dubbel geplooid plaatje met vier nieten en oppervlakkige gleufjes ; door de onderste schakel stak oorspronkelijk een ring, die de top van het hangertje, dat geometrisch versierd is, doorboorde. Weefselresten.
8. Gouden hulsje (h. : 3 mm ; diam. : 2 mm) ; cilindervormig, met kleine almandine langs de voorkant en afgebroken langs de achterkant.
9. Honderdveertig kralen ; honderdvijfentwintig bewaard : ⁽³⁾
 - 1 tot 3. - Drie amberkralen [¹].
 - 4 tot 47. - Vierenveertig kralen in glas, zonder versiering : 4 - 32. ringvormig, blauwgroen [²] ; 33 - 35. tweeledig, blauwgroen [³] ; 36 - 46. cilindervormig, watergroen/olijfgroen [⁴] ; 47. zesledig, donkerblauw [⁵].
 - 48 tot 125. - Achtenzeventig kralen in glaspasta, zonder versiering : 48 - 87. biconisch tot tonvormig, oranje [⁶] ; 88 - 109. ringvormig, geel [⁷] ; 110 - 119. tweeledig, geel [⁸] ; 120 - 125. drieledig, geel [⁹].
10. Spoor van een mesje met schede (l. : 13,5 cm) ; gouden hecht kapsel (h. : 1,7 cm), horizontaal geribd en met vlechtdraad belegd. Punt van schede en schedeboord zijn met zilver beslagen. Weefselresten.
11. Voorwerp in lood, bestaande uit verschillende op elkaar geplooiden bladen.

GRAF 112.

Kuil : zuidoostkant gesneden door graf 114 ; diepte : 0,75 m. Sporen van kist ; dwarsbalk aan het voeteinde (?). Sporen van een skelet (?).

GRAF 113.

Kuil : 2,35 bij 0,78/1,04 m ; diepte : 0,90 m. Kist : 2,05 bij 0,41 m ; dwarsbalk aan het voeteinde. In de vulling aan het voeteinde, buiten de kistaflijning, twee kleine terra sigillata - scherfjes ; ter hoogte van het bekken, enkele houtskoolfragmenten. Schedelafdruk en vijf glazuurkappen van tanden in de westelijke kisthoek.

GRAF 114.

Kuil : 2,80 bij 0,77 m ; diepte : 0,80 m. Kist : 2 bij 0,50 m.

GRAF 115.

Kuil : raakt graf 114 en wordt blijkbaar gesneden door graf 116; 2 bij 0,87/ 0,65 m ; diepte . 0,80 m. Kist : 1,64 bij 0,40 m. Resten van tandglazuur.

GRAF 116.

Kuil : 2,25 bij 0,80/0,70 m ; diepte : 0,80 m. Kist : 2,05 bij 0,45 m. Resten van tandglazuur in het zuidwestelijk kistgedeelte.

GRAF 117.

Kuil : zuidkant van kuil en kist verstoord door plundering of aanleg van een kuil tussen graven 113 en 117 (?) ; 2,18 bij 0,72/0,58 m ; diepte : 0,90 m. Kist : 0,93 bij 0,36 m. Schedelafdruk en tandglazuur in het zuidwestelijk kistgedeelte.

³ Tussen vierkante haakjes wordt het nummer aangegeven dat beantwoordt aan de volgorde op pl. 26, 9.

GRAF 118.

Kuil : 2 bij 0,69/0,79 m ; diepte : 0,90 m. Kist : 0,90 bij 0,55 m. Tandresten in het zuidwestelijk kistgedeelte.

GRAF 119.

Kuil : 2,10 bij 0,90 m ; diepte : 0,85 m. Kist : 1,90 bij 0,50/0,62 m ; dwarsbalk aan het hoofdeinde. Schedelafdruk, tandglazuur en beenderresten in het zuidwestelijk kistgedeelte.

GRAF 120.

Kuil : 1,20 bij 0,40 m ; diepte : 0,70 m.

GRAF 121.

Kuil : 1,90 bij 0,80 m ; diepte : 0,80 m.

GRAF 122 (Pl. 27 en 28) ⁽⁴⁾.

Kuil : 4 bij 3 m ; diepte : 1,80 m. Kist : 3 bij 1 m ; twee dwarsbalken. IJzerfragmenten, waarvan sommige wellicht afkomstig van het kistbeslag, lagen verspreid in de kuil.

1. Tuimelbeker (h. : 9 cm) ; licht, blauwgroen glas met talrijke luchtbellens.
2. Dun, geel glasscherfje.
3. Koptisch bronzen bekken (h. : 9,1 cm). Op de rand, tegenover elkaar, tweemaal twee ringvormige aanzetten, waarin telkens een beweegbaar U-vormig handvat ; de voet is opengewerkt en op de buitenkant van de bodem is een z.g. Malthezerkruis ingegrift, waarvan het centrum met een cirkel is omgeven. Onder het bekken en in de onmiddellijke omgeving een donkere vlek ; in de schotel organische resten waaronder een stuk leder (l. : ca. 17 cm ; dikte : ca. 1 mm), twee schijven uit esdoornhout (diam. : ca. 17 cm ; dikte : 2 tot 3 mm) en enkele pijltjes stro of riet.
4. Lanspunt (l. : 50,7 cm) ; gesloten huls.
5. Pijlpunt (l. : 5,7 cm).
6. Gedamasquineerde, ijzeren beslagplaat (5,25 cm) ; driehoekig met twee niet-sporen. De versiering is grotendeels verdwenen, enkel de sporen van het inlegwerk zijn bewaard.
7. IJzeren gespbeslag (4,5 cm) ; gesp en ovale beslagplaat.
8. Fragment van een bronzen gespbeslag : bronzen gespfragment met ijzeren tong en driehoekige beslagplaat met één bronzen nietkop. Versiering met twee rijen ingeslagen driehoekjes langsheen de randen.
9. Drie fragmenten van een lederen riem (br. : 2,7 cm ; dikte : 4,5 mm), met gemodelleerde, horizontale ribben en rijen naalddoorboringen ; het leder van de riem was dubbel geplooid. Tot deze riemresten kan gespbeslag 7 behoord hebben.

GRAF 123 (Pl. 29, 30 en 31) ⁽⁴⁾.

Kuil : westkant verstoord : 4,10 bij 2,60 m ; diepte : 1,70 m. Kist : 3,40 bij 1,25 m. In de grafkuil lagen ijzerfragmenten verspreid, waaronder spijkerkoppen en fragmenten van het kistbeslag.

1. Bolvormige beker (h. : 8,5/9,5 cm) ; lichtgeel glas met kleine luchtbellens. Een glasdraad cirkelt in spiraal rond de hals ; een dikkere, gladde glasdraad loopt

⁴ Voor een uitvoerige beschrijving, zie ROOSENS & VAN DOORSELAER, *Archaeologia Belgica* 91.

viermaal in lusvorm vanuit het midden van de ingeduwde bodem over het bekerlichaam tot op de schouder.

2. Bijl (l. : 22,5 cm).
3. Lanspunt (l. : 60 cm) ; gesloten huls met twee bronzen nietkoppen.
4. Lanspunt (l. : 50 cm) ; gesloten huls met twee bronzen nietkoppen met geribde basis.
5. Fragment van een cilindervormige, ijzeren huls (diam. : 2/2,5 cm). Zat vermoedelijk rond de houten schacht van lans 3.
6. Fragment van een cilindervormige, ijzeren huls (diam. : 2,5 cm). Zat vermoedelijk rond de houten schacht van lans 3.
7. Umbo (diam. : 16 cm) ; vlakke rand met drie nietkoppen ; rechte kraag en tamelijk hoge, licht overkragende welving. Fragmenten van het handvat.
8. Umbo (diam. : 16 cm) ; vlakke rand met één nietkop ; schuine kraag en afgeronde welving. Fragmenten van het handvat.
9. Gedamasquioneerde, ijzeren riemtong (5 cm). Lijnversiering met zilver ingelegd : dubbele trapfries, omrand met dwarsstreepfries.
10. Gedamasquioneerde, ijzeren riemtong (3,6 cm) ; rechthoekig met twee nietsporen. Lijnversiering met zilver ingelegd : twee honigraatfriezen, gescheiden door een streep, op het omlijnde middenveld ; langs drie kanten omrand met een dwarsstreepfries ; zaagtandlijn op de korte zijde.
11. Gedamasquioneerde, ijzeren riemtong (3,6 cm). Vorm, techniek en versiering zijn dezelfde als bij riemtong 10.
- 12 a. Gedamasquioneerde, ijzeren beslagplaat (4,5 cm) ; rechthoekig met één nietspoor en drie bronzen nietkoppen. Lijnversiering met zilver ingelegd : langwerpige, gestippelde S op het omlijnde middenveld omgeven met dwarsstreepfries.
- 12 b. Gedamasquioneerde, ijzeren beslagplaat. Vorm, versiering en techniek waarschijnlijk dezelfde als bij beslagplaat 12 a. Slecht bewaard.
13. IJzeren riemtong (6 cm) ; twee nietsporen op de basis.
14. Punt van een gedamasquioneerde, ijzeren riemtong (1,5 cm). Lijnversiering met zilver ingelegd : dwarsstreepfries op de rand.
15. Gedamasquioneerde, ijzeren beslagplaat (5 cm) ; driehoekig met twee bronzen nietkoppen. Lijnversiering met zilver ingelegd : evenwijdig lopende trapmotieven op de middenstrook ; met streepfriezen omrand.
16. Gedamasquioneerde, ijzeren beslagplaat (3,3 cm) ; driehoekig met twee nietsporen. Lijnversiering met zilver ingelegd : gestippeld geometrisch motief binnen ruitvormige omlijning en omgeven met dwarsstreepfries.
17. Gedamasquioneerde, ijzeren beslagplaat (3,9 cm). Vorm, techniek en versiering zijn dezelfde als bij beslagplaat 16.
18. Gedamasquioneerde, ijzeren beslag (5,5 cm) ; U-vormig met vier nietsporen. Lijnversiering met zilver ingelegd : trapfries tussen twee streepfriezen.
19. Gedamasquioneerde, ijzeren tegenplaat (7 cm) ; trapeziumvormig met vier bronzen nietkoppen. Versiering met zilver ingelegd en met zilver bekleed : vlechtwerk van banden, met laddermotief bezet, die tussen de nietkoppen en de dwarsstrook op gestileerde dierkoppen uitlopen. Een gestippelde dubbele honigraatfries, als randversiering aangebracht, eindigt op de langs zijden in sterk geschematiseerde dierkoppen. Weefselafdrukken op de keerzijde.
20. IJzeren gespbeslag (5,5 cm) : gesp met schildtong ; driehoekige beslagplaat met drie ijzeren nietkoppen.
21. IJzeren gespbeslag (4 cm) : gesp met tong ; rechthoekige (?) beslagplaat.

22. IJzeren gespbeslag (6 cm) : gesp met schildtong ; ovale beslagplaat met één ijzeren nietkop en twee nietsporen. Twee nietstaafjes op de keerzijde.
23. Bruin spoor met fragmenten in bronsblik ; misschien de resten van een bronzen bekken.
24. Schaar (l. : 34,5 cm).
25. Mes (l. : 9,5 cm) ; weefselafdrukken.
26. IJzeren nietkop (diam. : 2 cm) ; gezien zijn ligging, vermoedelijk afkomstig van umbo 8.
27. IJzeren nietkop (diam. : 2,8 cm) ; gezien zijn ligging, vermoedelijk afkomstig van umbo 7.

GRAF 124.

Kuil : 1,80 bij 0,70 m ; diepte : 0,85 m.

GRAF 125 (Pl. 31).

Kuil : noordwestkant gedeeltelijk verstoord : 3 bij 1,50/1,60 m ; diepte : 0,86 m. Kist : 2,26 bij 0,70/0,90 m ; twee dwarsbalken ; spijkerfragment op de noord-oostelijke kistaflijning ; hout- en ijzerfragmenten verspreid in de kist en op de kistaflijning.

1. Punt van mes (?) (l. : 3,7 cm).
2. Piramidaalvormige, bronzen knop (1,3 cm).
Ligging : langs de linker kistwand, op bekkenhoogte.
3. Fragment van een gebogen, ijzeren plaat (6 cm).
Ligging : aan het voeteinde.
4. Geplooid, ijzeren staafje (l. : 4,8 cm).
Ligging : aan het voeteinde.
5. IJzerfragmenten.
Ligging : aan het voeteinde.

GRAF 126 (Pl. 32).

Kuil : 2,70 bij 1,46/1,25 m ; diepte : 0,93 m. Houten grafkamer : 2,27 bij 0,86/0,62 m ; in drie hoeken vierkante verkleuringen (10 bij 10 cm) van hoekpaaltjes ; in de westhoek ligt het spoor buiten de aflijning van de grafkamer. Kist : 2,08 bij 0,42 m. Spijkers op de aflijning van kuil en kist. Skeletsilhouet. Aan het rechter voeteinde, naast de aflijning van het grafkamertje, een spoor (ca. 10 bij 10 cm) met leem gevuld.

1. Drie kralen :
 1. - Eén amberkraal.
 2. - Spiraalvormige kraal in gele glaspasta.
 3. - Biconische kraal in blauwgroene glaspasta.
2. Fragment van een ijzeren plaat (4,6 cm) ; afgerond uiteinde en halfronde uitsprongen.
3. Twee fragmenten van een dubbel geplooid staaf.
4. IJzerfragment.

GRAF 127 (Pl. 32).

Kuil : 2 bij 0,90 m ; diepte : 0,60 m.

1. Mespunt (l. : 5 cm).
Ligging : in het midden, aan het voeteinde.

2. IJzerfragment.

Ligging : in de zuidwestelijke kuilhelft.

GRAF 128 (Pl. 32).

Kuil : 2,63 bij 1,32 m ; diepte : 0,79 m. Kist : 2,30 bij 0,70 m ; twee dwarsbalken. Sporen van vergaan ijzer in het zuidelijk kistgedeelte.

1. Fragment van een ijzeren ring (diam. : 2,2 cm).
Ligging : links, op bekkenhoogte.
2. Fragment van een bronzen nietkop (diam. : 1 cm) met gekerfde rand.
Ligging : links, op bekkenhoogte.
3. IJzerfragmenten.
Ligging : op bekkenhoogte.

GRAF 129 (Pl. 32).

Kuil : 2 bij 1,12 m ; diepte : 0,73 m ; tegen de buitenzijde van de zuidwestwand enkele zandsteenblokken. Kist : 1,50 bij 0,45 m ; twee dwarsbalken.

1. Fragment van een gedamasquineerde, ijzeren beslagplaat ; rond uiteinde met ijzeren nietkop, waarrond puntfries met zilver en messing ingelegd.
Ligging : langs het rechterbeen.
2. IJzeren gesp (2,1 cm) en fragment van beslagplaatje.
Ligging : langs de linker kistwand, op bekkenhoogte.

GRAF 130 (Pl. 33).

Kuil : 1,66 bij 0,62 m ; diepte : 0,59 m. Houtskoolfragment aan het linker scheenbeen. Skeletsilhouet.

1. Gedamasquineerd, ijzeren gespbeslag (10,4 cm) : gesp met schildtong ; trapeziumvormige beslagplaat eindigend in een zwaluwstaart en bezet met drie bronzen nietkoppen met gekerfde rand. Versiering met zilver en messing ingelegd : op het middenveld een dubbele, tweestrokige, gesloten vlechtband met stippenfries, eindigend in ronde lussen ; omgeven met dwarsstreepbanden. Honigraatfries op de beide langzijden, gestileerde dierkoppen op de basis en halfronde dwarsstreepband rond de schildtong ; schild versierd met ruitennet en groepen dwarse strepen op de gesp. Op de keerzijde drie doorboorde, bronzen hechtingsplaatjes en weefselresten.
2. Gedamasquineerde, ijzeren tegenplaat (7,5 cm). Vorm, versiering en techniek zijn ongeveer dezelfde als bij gespbeslag 1. Op het rechte uiteinde achtereenvolgens een trap-, een punten- en een dwarsstreepfries, telkens met halfronde uitbuiging in het midden.
3. Gedamasquineerde, ijzeren rugplaat (5,2 cm) ; rechthoekig met één bronzen nietkop en drie nietsporen. Versiering en techniek zijn dezelfde als bij gespbeslag 1 en tegenplaat 2.
4. Tien kralen :
 - 1 en 2. - Twee amberkralen.
 - 3 en 4. - Twee schijfvormige kralen in groenachtig glas, zonder versiering.
 - 5 tot 10. - Zes kralen in glaspasta, zonder versiering : 5. spiraalvormig, blauw ; 6-8. ringvormig, geel ; 9-10. tweeledig, geel.
5. Mes (l. : 12 cm).

GRAF 131 (Pl. 33).

Kuil : 2,60 bij 0,90/1,28 m ; diepte : 0,80 m. Kist : 2 bij 0,55 m ; twee dwarsbalken.

1. Scherf in ruw aardewerk ; bruinrode klei.
Ligging : op bekkenhoogte.
2. Gedamasquineerde, ijzeren rugplaat (5,3 cm) : rechthoekig met vier ijzeren nietkoppen. Lijnversiering met zilver ingelegd : op het middenveld een dubbele, tweestrokige, gesloten vlechtband, gevormd door een stippenfries en met dwarsstrepen als vullingsornament ; zaagtandfries op de lange zijden en dwarsstreepband op de korte zijden.
Ligging : links, onderaan de borst.
3. IJzerroestspoor, wellicht van een mes (l. : ca. 14 cm).
Ligging : langs de linker kistwand, op bekkenhoogte, punt naar het oosten.
4. IJzer- en houtfragmenten.
Ligging : links, op bekkenhoogte.

GRAF 132.

Kuil : noordkant verstoord door aanleg van graf 133 ; 2,65 bij 1/0,60 m ; diepte : 0,65 m. Kist : 2,14 bij 0,60/0,50 m. Schedelafdruk in de westelijke kisthoek.

GRAF 133.

Kuil : 2,95 bij 1,10 m ; diepte : 0,90 m. Kist : 2,05 bij 0,50 m ; twee dwarsbalken. In het zuidwestelijk kuilgedeelte is op 0,70 m diepte een houtlijn zichtbaar : 1,80 bij 0,50 m ; roestsporen op 0,85 m diepte.

GRAF 134 (Pl. 33).

Kuil : 2,70 bij 1,36 m ; diepte : 0,86 m. Kist : 2,26 bij 0,58 m ; twee dwarsbalken. Spijkerfragment in het midden van de noordwestelijke kistaflijning.

1. Gedamasquineerd, ijzeren gespbeslag (9,4 cm) : gesp met schildtong ; driehoekige beslagplaat met geprofileerde randen, twee ijzeren nietkoppen en één nietspoor. Versiering met zilver en messing ingelegd en met zilver bekleed : tweestrokige vlechtband op het middenveld ; tweemaal twee gestileerde motieven op de randen : diervoet gecombineerd met schenkel. Rond de aanzet van de schildtong, die met concentrische omlijnningen versierd is, parallelle, halfcirkelvormige lijnen ; groepen dwarse messingdraden op de gesp.
Ligging : links, op borsthoogte.
2. Gedamasquineerde, ijzeren tegenplaat (6,2 bij 2,8 cm). Vorm, versiering en techniek zijn ongeveer dezelfde als bij gespbeslag 1 ; de grote lus van de vlechtband eindigt in een zigzaglijn en één der lijnen rond de halfronde inkeping is eveneens in zaagtandvorm.
Ligging : links, op borsthoogte.

GRAF 135 (Pl. 33).

Kuil : 2,30 bij 1,15 m ; diepte : 0,68 m. Roestvlekken in het midden van de kuil. Zandsteenblokken in de vulling.

IJzeren ring.

Ligging : in het midden van de kuil.

GRAF 136.

Kuil : snijdt graf 137 ; 2,25 bij 1,10 m ; diepte : 0,87 m. Kist : 2,20 bij 0,44 m ; twee dwarsbalken.

GRAF 137.

Kuil : 2,50 bij 1 m ; diepte : 0,79 m. Kist : 2,10 bij 0,40 m ; twee dwarsbalken.

GRAF 138.

Kuil : 2,40 bij 1,05 m ; diepte : 0,68 m. Kist : 2,06 bij 0,30/0,45 m.

GRAF 139 (Pl. 34).

Kuil : 2,55 bij 1,10 m ; diepte : 0,73 m. Kist : 2,20 bij 0,50 m ; twee dwarsbalken.

IJzeren gespbeslag (12,4 cm) : gesp en driehoekige beslagplaat met één bronzen nietkop met gekerfde rand op één der lange zijden en één ijzeren nietkop op de basis.

Ligging : op bekkenhoogte.

GRAF 140 (Pl. 34) ⁽⁴⁾.

Kuil : 2,80 bij 1,60 m ; diepte : 0,85 m. Silhouet van een paard, kop naar het noordoosten gekeerd ; enkele tanden en kaakbeenresten, gewrichtsknobbels van voor- en achterpoten en resten van het achterdijbeen ; de donkere verkleuring op de romp is vermoedelijk afkomstig van het zadel.

Drie ijzeren ringen (diam. : 3,2, 3,5 en 3,6 cm) ; in elkaar gehaakt.

Ligging : ter hoogte van het gebit.

GRAF 141 (Pl. 34).

Kuil : 2,55 bij 1,16 m ; diepte : 0,96 m. Kist : 2,23 bij 0,68 m ; dwarsbalk aan het voeteinde. Schedelafdruk en tandresten in het zuidwestelijk kistgedeelte.

IJzeren gesp (2,7 cm) met tong.

Ligging : op bekkenhoogte.

GRAF 142 (Pl. 34).

Kuil : noordkant verstoord door graf 143 ; 2,48 bij 1,20 m ; diepte : 1,15 m. Kist : 2,10 bij 0,48 m ; twee dwarsbalken.

Mes (l. : 16 cm).

Ligging : langs de rechter kistwand, op borsthoogte, punt naar het noordoosten.

GRAF 143 (Pl. 34).

Kuil : noordkant verstoord door graf 148 ; 2,28 bij 1,14/0,90 m ; diepte : 1,06 m. Kist : 1,88 bij 0,60/0,50 m ; dwarsbalk aan het hoofdeinde.

GRAF 144 (Pl. 34).

Kuil : 2,46 bij 1,10 m ; diepte : 0,91 m. Kist : 1,84 bij 0,56 m.

1. Gedamasquineerd, ijzeren gespbeslag (10,9 cm) : gesp met schildtong ; driehoe-

⁴ Voor een uitvoerige beschrijving, zie ROOSENS & VAN DOORSELAER, *Archaeologia Belgica* 91.

kige beslagplaat met geprofileerde randen, twee ijzeren nietkoppen en één nietspoor. De versiering, met messing ingelegd, is bijna volledig verdwenen. Weefselresten op de gesp.

Ligging : rechts, op bekkenhoogte.

2. Gedamasquineerde, ijzeren tegenplaat (7 cm) ; driehoekig met geprofileerde randen, twee ijzeren nietkoppen en één nietspoor. Versiering met messing ingelegd en met messing bekleed (alleen het ingekrast rooster is bewaard) : tweestrokige, gesloten vlechtband op het middenveld en spitsovalen op de lange zijden.

Ligging : rechts, op bekkenhoogte, bij gespsbeslag 1.

3. Driehoekige, ijzeren rugplaat (4,6 cm). Vermoedelijk gedamasquineerd ; versiering volledig verdwenen.

Ligging : rechts, op bekkenhoogte, bij gespsbeslag 1 en tegenplaat 2.

GRAF 145.

Kuil : 1,76 bij 0,80 m ; diepte : 0,91 m. Sporen van kist in het westelijk kuilgedeelte : ca. 1 bij 0,46 m.

GRAF 146.

Kuil : 2,10 bij 0,80 m ; diepte : 0,86 m. Vage kistsporen.

1. Mes (ontbreekt).

Ligging : aan het hoofdeinde, punt naar het zuiden.

2. IJzerfragment.

Ligging : op bekkenhoogte.

GRAF 147 (Pl. 34).

Kuil : 2,10 bij 1,10 m ; diepte : 0,92 m. Kist : 1,74 bij 0,50 m ; dwarsbalk aan het hoofdeinde.

Mes (l. : 14,9 cm).

Ligging : langs de linker kistwand, op bekkenhoogte, punt naar het westen.

GRAF 148.

Kuil : 2,06 bij 0,90 m ; diepte : 1,04 m. Kist : 1,84 bij 0,50 m ; twee dwarsbalken.

GRAF 149 (Pl. 34).

Kuil : 2,25 bij 1,02 m ; diepte : 1,02 m. Kist : 1,98 bij 0,50 m ; twee dwarsbalken ; spijker ter hoogte van de dwarsbalk aan het voeteinde.

1. IJzeren gesp (3,6 cm) met tong.

Ligging : rechts, op bekkenhoogte.

2. Mes (l. : 19,5 cm).

Ligging : langs de linker kistwand, op borsthoogte, punt naar het westen.

GRAF 150.

Kuil : 1,92 bij 1,18 m ; diepte : 0,96 m. Kist : 1,58 bij 0,54 m ; twee dwarsbalken.

GRAF 151 (Pl. 34).

Kuil : 2,60 bij 1,20 m ; diepte : 1,04 m. Kist : 2,48 bij 0,62 m ; twee dwarsbalken ;

donkere vlek in het noordelijk kistgedeelte ; spijker ter hoogte van de dwarsbalk aan het voeteinde en één op borsthoogte.

Negen ijzeren nietjes (l. : 1/1,2 cm) met ronde kop en omgeslagen voetje.

Ligging : links, op bekkenhoogte.

GRAF 152 (Pl. 34).

Kuil : 2,15 bij 1,06 m ; diepte : 0,73 m. Kist : 1,70 bij 0,60/0,45 m ; dwarsbalk aan het hoofdeinde.

1. Lanspunt (l. : 29,7 cm) ; gesloten huls, onderaan verstevigd met een ijzeren band met puntfries.
Ligging : rechts, aan het voeteinde ; punt naar het noordoosten.
2. Gedamasquineerde, ijzeren tegenplaat (8,3 cm) : driehoekig met geprofileerde randen en drie ijzeren nietkoppen. Versiering met zilver ingelegd en met zilver bekleed : vlechtband met dierelementen binnen het omlijnde middenveld en vier gestileerde dierkoppen als randversiering ; op de basis evenwijdige, halfcirkelvormige lijnen, waarvan de buitenste twee in het midden een dubbele lus vormen ; stippenfries rond de halfronde inkeping.
Ligging : op borsthoogte.

GRAF 153 (Pl. 35).

Kuil : 2,06 bij 0,80 m ; diepte : 0,73 m. Kist : 1,90 bij 0,44 m. Schedelafdruk in het zuidwestelijk kistgedeelte ; enkele beenderfragmenten.

1. Biconische pot (h. : 9,8 cm) met afgeronde knik ; fijne, roodbruine klei ; goed gebakken ; roodbruine, gladde wand.
2. Negen kralen in glaspasta, zonder versiering : 1 - 5. ringvormig, geel ; 6 - 7. tweeledig, geel ; 8. tweeledig, bruinrood ; 9. drieledig, blauwgroen.
3. Mes (l. : 9,8 cm) ; weefselresten.
4. Fragmenten van een bronzen plaatje (4,2 cm).

GRAF 154 (Pl. 35).

Kuil : 2,40 bij 1 m ; diepte : 0,97 m. Kist : 1,95 bij 0,50/0,40 m.

1. Zeven pijlpunten (l. : tussen 11,8 en 8,5 cm) ; drie met gespleten en vier met gesloten huls.
- 2 - 4. Drie gedamasquinerde, ijzeren beslagplaatjes (3,5, 3,3 en 3,1 cm) ; driehoekig met geprofileerde randen en drie ijzeren nietkoppen. Lijnversiering in zilver en messing ingelegd en sporen van vlakbekleding : vier gestileerde dierkoppen, waarvan twee op lange, gestreepte halzen ; centrale cirkel met radiale lijnen omgeven.
5. IJzeren gesp (3,2 cm) met tong.
6. Twee ijzeren schildtongen (l. : 3,1 en 3,3 cm).
7. IJzeren riemtong (11,1 cm) ; op de basis een rechthoekig dwarsplaatje met twee bronzen nietkoppen. Op de keerzijde resten van een niet nader te bepalen materie, blijkbaar omwonden met garen.
8. IJzeren riemverdeler (7,2 cm) ; platte ring met drie uitstulpingen ; drie fragmenten van riemknijpers rond de ring.
9. IJzeren staafje met ringvormig uiteinde (l. : 2,6 cm).

GRAF 155.

Kuil : 1,82 bij 0,88 m ; diepte : 0,84 m.

GRAF 156 (Pl. 36).

Kuil : 2,66 bij 1,40 m ; diepte : 1,16 m. Kist : 2,15 bij 0,62 m ; twee dwarsbalken.

1. Gedamasquineerde, ijzeren tegenplaat (5,3 cm) ; rond met drie bronzen nietkopen met gekerfde rand. Versiering met zilverinlegwerk, gevormd door motieven ontleend aan de cloisonné-techniek : combinatie van antithetisch geplaatste en kruisvormig in elkaar geschoven paddestoelen, geschikt in concentrische banden ; een dwarsstreepfries omlijnt het middenveld waar vier paddestoelen in een kruisvormig geheel geschikt zijn ; op de basis twee ovalen met kruisvormig in elkaar geschoven paddestoelen.

Ligging : op bekkenhoogte.

2. Fragment van een dubbele ijzeren beslagplaat (4,3 cm) ; bronzen nietspoor op het uiteinde.

Ligging : op borsthoogte.

3. Fragment van een ijzeren beslagplaat ; bronzen nietkop.

Ligging : op bekkenhoogte.

4. Negenenveertig kralen :

1 tot 8. - Acht amberkralen.

9 tot 12. - Vier ringvormige kralen in blauw glas, zonder versiering.

13 tot 49. - Zevenendertig kralen in gele glaspasta, zonder versiering (slechts twee bewaard).

Bovendien een fragment van een ijzeren plaatje.

Ligging : verspreid ter hoogte van de hals.

5. IJzerfragmenten ; weefselresten.

Ligging : op bekkenhoogte.

GRAF 157 (Pl. 36).

Kuil : 2,57 bij 1,32 m ; diepte : 0,95 m. Kist : 2,30 bij 0,65 m. Scherven van ruw aardewerk in de vulling aan het voeteinde.

1. Vier kralen :

1 en 2. - Twee tweeledige kralen in blauwgroen glas, zonder versiering.

3 en 4. - Twee kralen in glaspasta, zonder versiering : 3. ringvormig, geel ; 4. zesledig, bruinrood.

Bovendien kraalresten in gele glaspasta.

Ligging : verspreid over de borst.

2. Bronzen stift (l. : 13,9 cm) ; paletvormig uiteinde ; rechthoekige verdikking langs vier kanten, versierd met ingegrift kruis ; op de stift reeksen horizontale streepjes.

Ligging : rechts, op schouderhoogte, paletvormig uiteinde naar de voeten gericht.

3. IJzerfragmenten.

Ligging : op borst- en bekkenhoogte.

GRAF 158 (Pl. 36).

Kuil : 2,75 bij 1,30 m ; diepte : 0,77 m. Kist : 2,25 bij 0,50 m ; twee dwarsbalken. Aan het voeteinde, buiten de kuilaflijning, een cirkelvormige vlek met dezelfde diepte als de kuil.

1. Vier kralen :

1. - Eén amberkraal.

2 tot 4. - Drie kralen in gele glaspasta, zonder versiering : 2 en 3. ringvormig ; 4. vierledig.

- Ligging : op borsthoogte.
2. IJzerfragmenten.
Ligging : op bekkenhoogte.

GRAF 159 (Pl. 36 en 37).

Kuil : 3,06 bij 1,50/1,60 m ; diepte : 1,06 m. Kist : 2,34 bij 0,66 m. Schedelafdruk tegen de zuidoostelijke kistwand.

1. Bijl (l. : 19,5 cm).
2. Scramasax (l. : 42,7 cm).
3. Lanspunt (l. : 40 cm) ; onderkant van de huls gevormd door twee ijzeren latten, op drie plaatsen met een draad omwonden.
4. Umbo (diam. : ca. 15,7 cm) ; vlakke rand met drie nietkoppen ; bijna rechte kraag en ronde welving.
5. Mes (l. : 17,5 cm).
6. Vuurslag (l. : 10,6 cm).

GRAF 160 (Pl. 37).

Kuil : noordoostelijk gedeelte verstoord ; 1,20 bij 0,80 m ; diepte : 0,36 m.

1. Biconische pot (h. : 10 cm) ; lichtbruine klei gemengd met pan- en kiezelgruis ; goed gebakken ; geëffend, grijs oppervlak.
Ligging : aan het voeteinde.
2. Fragmenten van een mes.
Ligging : aan het voeteinde, punt naar het noordwesten.

GRAF 161.

Kuil : 1,87 bij 1,10 m ; diepte : 0,30 m. Kist : 1,70 bij 0,65 m. Romeins scherfje in roodbruin aardewerk in de vulling.

Ringvormige kraal in blauwgroen glas, zonder versiering (ontbreekt).
Ligging : aan het hoofdeinde.

GRAF 162 (Pl. 37).

Kuil : 2,40 bij 1,48 m ; diepte : 0,83 m. Kist : 1,88 bij 0,60 m. IJzerfragmenten verspreid over de kist.

1. Vier scherven van één pot ; grof, bruin aardewerk met zwarte kern ; geschraald met pannen- en steengruis ; bruingrijs, gedeeltelijk roodgebakken oppervlak.
Ligging : rechts, ter hoogte van de benen.
2. Rechthoekige, ijzeren beslagplaat (3,2 cm) ; vier bronzen nietkoppen. Lederresten op de keerzijde (?).
Ligging : op bekkenhoogte.

GRAF 163.

Kuil : 2,36 bij 1,30 m ; diepte : 0,71 m. Kist : 1,80 bij 0,68 m. Roestsporen in de noordoostelijke kisthelft.

GRAF 164 (Pl. 37).

Kuil : 2,60 bij 1,20/1,30 m ; diepte : 0,44 m. Kist : 2,10 bij 0,55 m ; dwarsbalk aan het voeteinde. Roestsporen ter hoogte van de dijben.

1. Biconische pot (h. : 10,8 cm) ; fijne, lichtbruine klei ; goed gebakken ; geëffend, donkergrijs oppervlak.
Ligging : aan het voeteinde, opening naar het noordwesten.
2. Fragment van een ijzeren beslagplaat ; ijzeren nietkop.
Ligging : op bekkenhoogte.

GRAF 165 (Pl. 38).

Kuil : 2,43 bij 1,45 m ; diepte : 0,64 m. Kist : 2,28 bij 0,48 m.

1. Lanspunt (l. : 40 cm) ; gesloten huls.
2. IJzeren gespbeslag (11,4 cm) : gesp met schildtong en driehoekige beslagplaat met één ijzeren nietkop en één nietspoor. Aan de tong een fragment van een lederen riem.
3. Mespunt (l. : 4,5 cm).
4. Een blauwe en een witte silex (2,8 en 2,3 cm) ; gebruiksretouches op de randen.

GRAF 166 (Pl. 38).

Kuil : 2,12 bij 1,08 m ; diepte : 0,54 m. Kist : 1,92 bij 0,58 m. Roestvlekken.

Bolvormige pot (h. : 10,5 cm) ; grove, bruine klei gemengd met kiezelgruis ; tamelijk goed gebakken ; grijs, geëffend oppervlak.
Ligging : aan het voeteinde.

GRAF 167 (Pl. 38).

Kuil : 2,20 bij 1,15 m ; diepte : 0,42 m. Kistsporen in de noordoostelijke kuilhelft : ca. 1,10 bij 0,50 m.

Biconische pot (h. : 10,8 cm) ; fijne, bruinrode klei ; goed gebakken ; geëffend, lichtgrijs oppervlak ; rolstempelversiering op de schouder.
Ligging : rechts, aan het voeteinde.

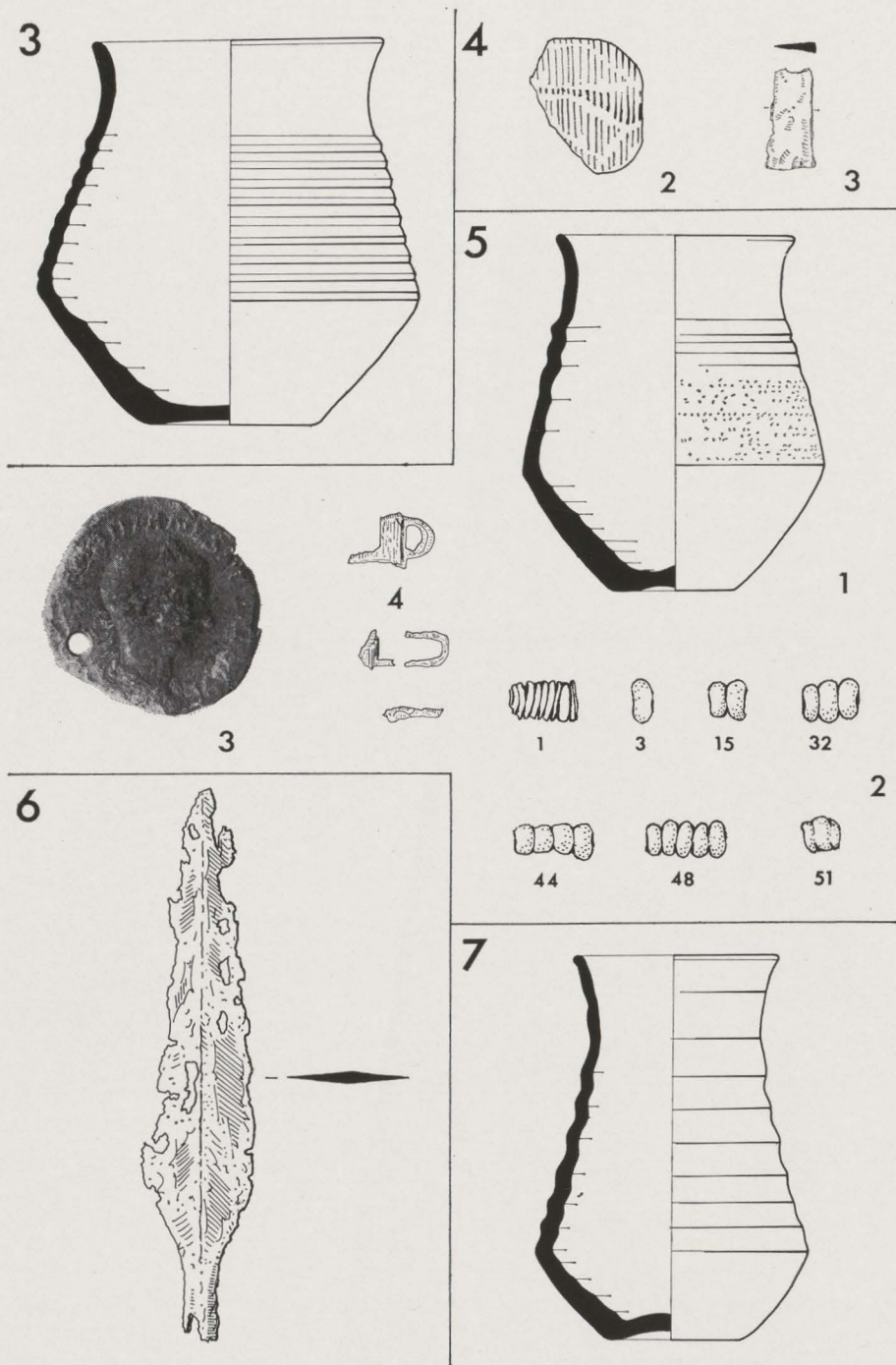
GRAF 168.

Kuil : 2,20 bij 1,10 m ; diepte : 0,31 m. Roestvlekken in het midden.

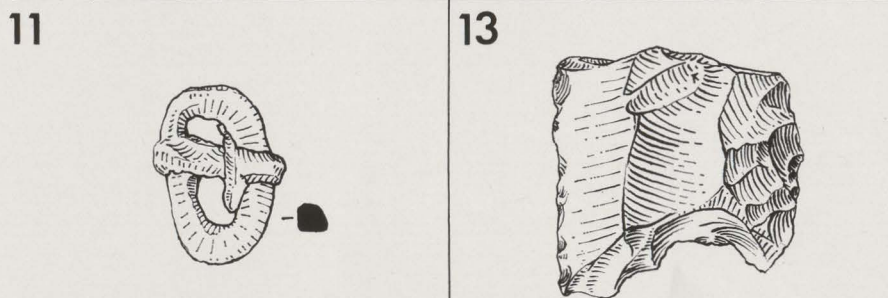
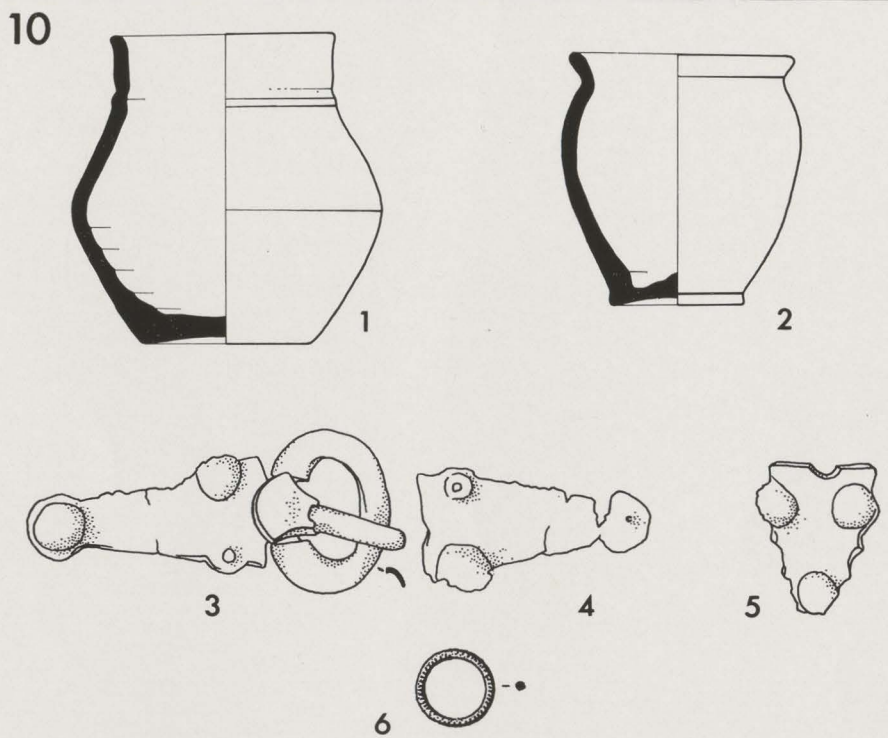
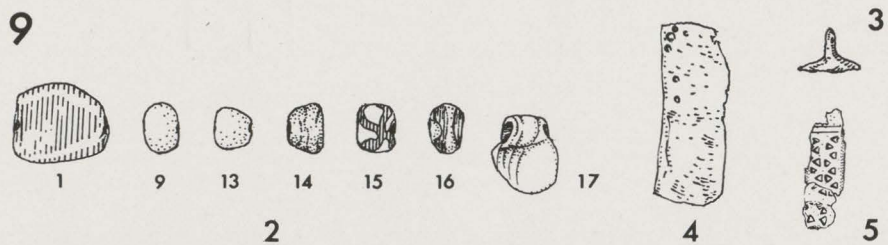
LOSSE VONDSTEN (Pl. 39).

1. Pot (h. : ca. 6,9 cm) ; met de hand gevormd uit grofkorrelige, bruine klei ; zacht gebakken ; hobbelig, licht geglad oppervlak.
Ligging : ten ZO. van graf 15, op 0,30 m diepte.
2. a. Pijlpunt (l. : 10,2 cm) ; gespleten huls.
b. Fragment van een ijzeren riemtong (5,8 cm).
Ligging : ten Z. van graven 97 en 67, op 0,50 m diepte.
3. a. Gedamasquioneerde, ijzeren beslagplaat (6,7 cm) ; driehoekig met geprofileerde randen ; één ijzeren nietkop. Versiering met zilver en messing ingelegd en met zilver bekleed : tweestrokige, gesloten vlechtband op het middenveld, geflankeerd met spitsovalen gevuld met dwarsstrepen. Op de basis twee halfronde dwarsstreepbanden.
b. Gedamasquioneerde, ijzeren tegenplaat (6,5 cm). Vorm, versiering en techniek zijn dezelfde als bij beslagplaat 3 a.
c. Bronzen gesp (3,4 cm) met schildtong. Weefselresten op de keerzijde.

- d. Opengewerkte, bronzen sierschijf (diam. : 7,3 cm) ; driekoppig slangenmotief in een cirkel gevat ; langs beide zijden versierd met ingestempelde driehoekjes.
- e. Twee kralen in glaspasta :
 - 1. cilindervormig, groen ;
 - 2. tonvormig, wit.
- f. Fragment van een ijzeren ring (diam. : ca. 3 cm).
Ligging : ten N. van graf 17, op 0,50 m diepte ; geen kuilaflijning zichtbaar.
- 4. a. Pot (h. : 7,5 cm) ; met de hand gevormd uit grove roosbruine klei ; zacht gebakken ; ruw, lichtgrijs oppervlak.
b. Kraal in roodbruine glaspasta, met een onregelmatige, gele vlechtband ingelegd.
Ligging : bij graf 26, diepte : 0,60 m.
- 5. Biconische pot (h. : 13,5 cm) ; bruingrijze klei ; goed gebakken ; grijs, geëffend oppervlak.
Ligging : onbekend.
- 6. Pot (h. : 10,2 cm) ; bruingrijze klei ; goed gebakken ; zwart geëffend oppervlak ; gepolijste kruisversiering op de schouder.
Ligging : onbekend.
- 7. Pot (h. : 9,5 cm) ; met de hand gevormd uit onzuivere, bruine klei gemengd met verbrande kleideeltjes ; zacht gebakken ; grijs, ruw oppervlak.
Ligging : onbekend.

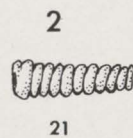
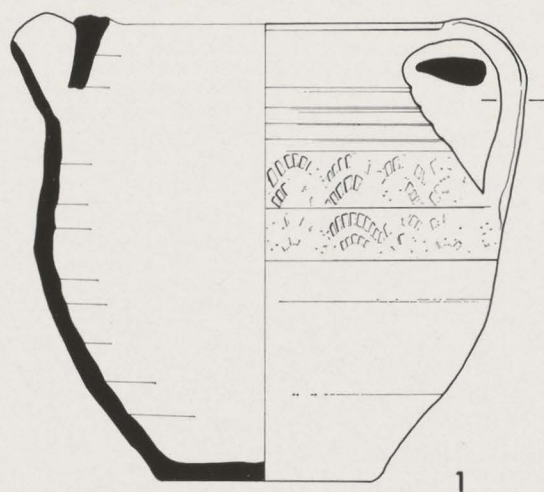

S. 1/1 : 4, 2; 5, 2 & 3. 1/3 : 3; 4, 3; 5, 1 & 4; 6; 7.

S. 1/1: 9, 2-4; 13. 2/3: 9, 5; 10, 3-6; 11. 1/3: 10, 1 & 2.

17

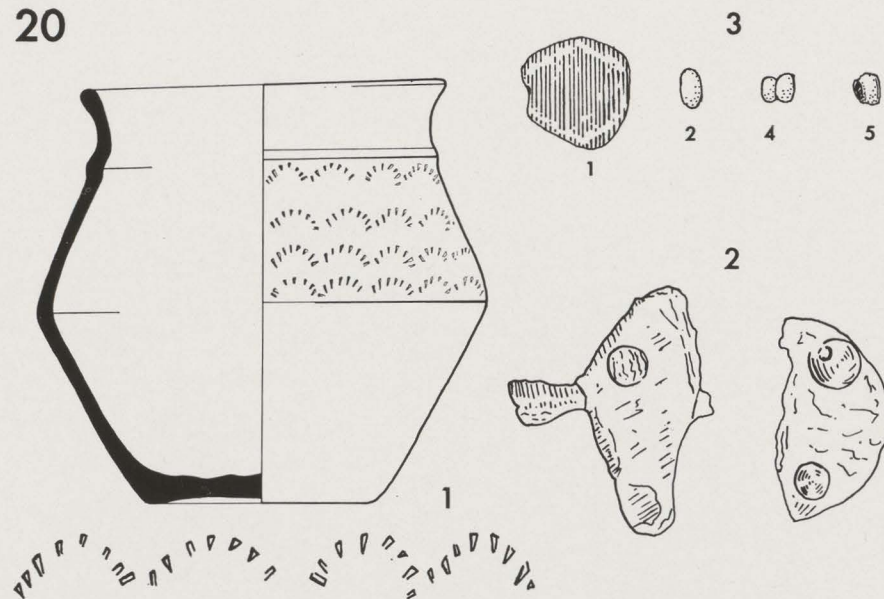

18

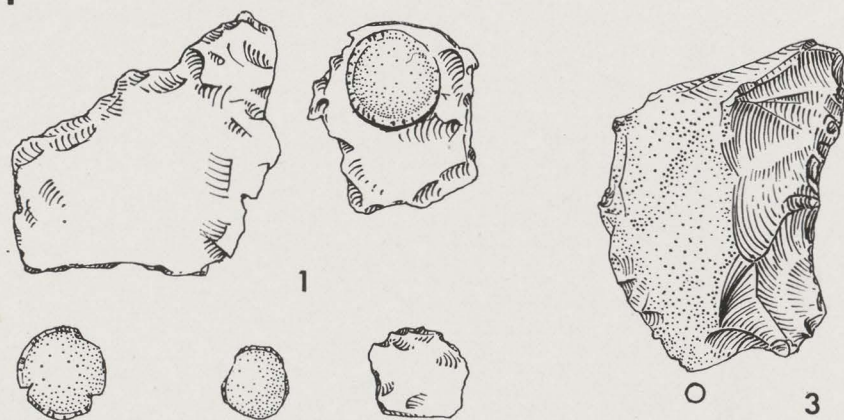

S. 1/1 : 17, 2. 1/3 : 17, 1 ; 18, 1 & 2.

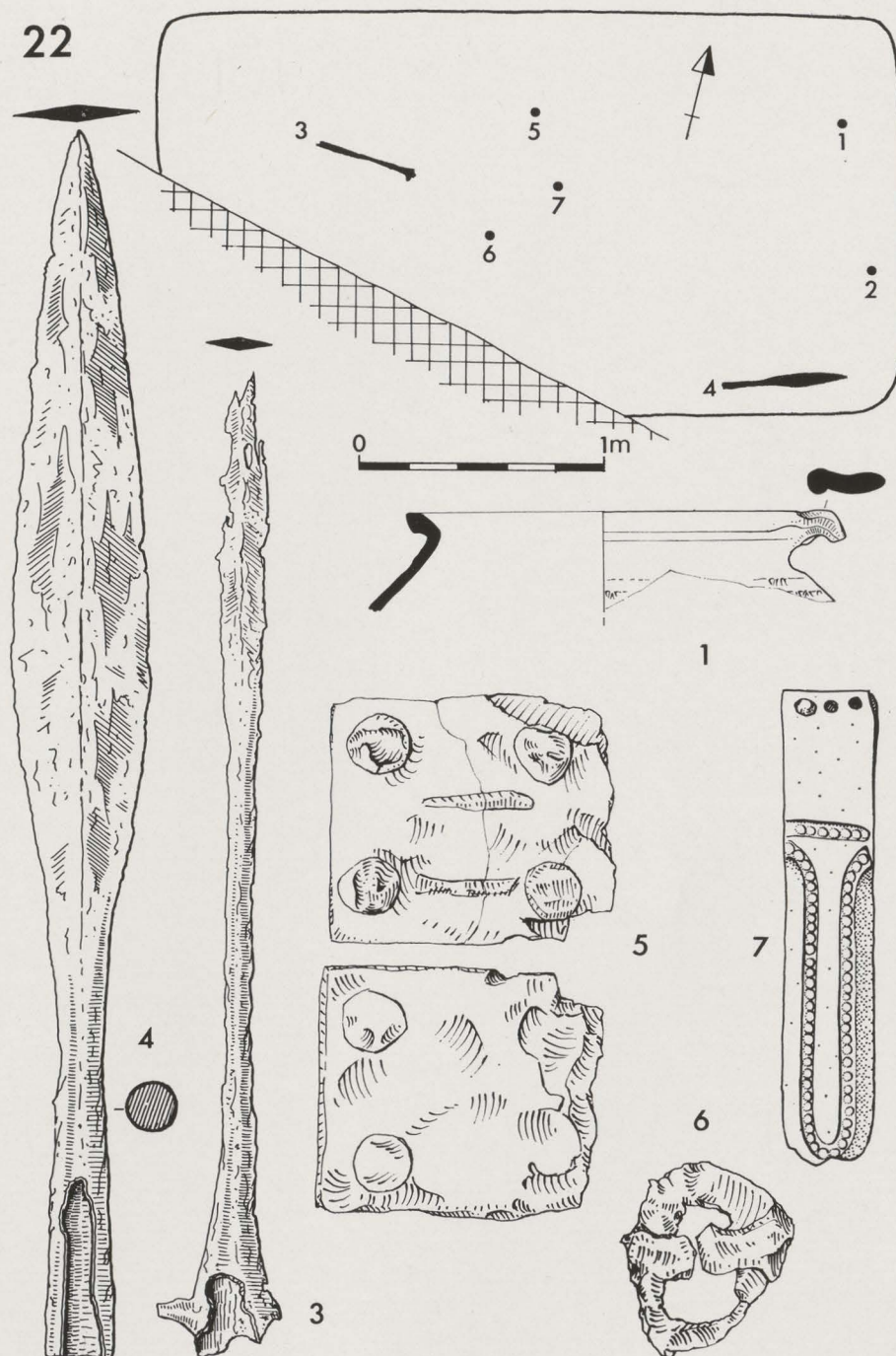
20

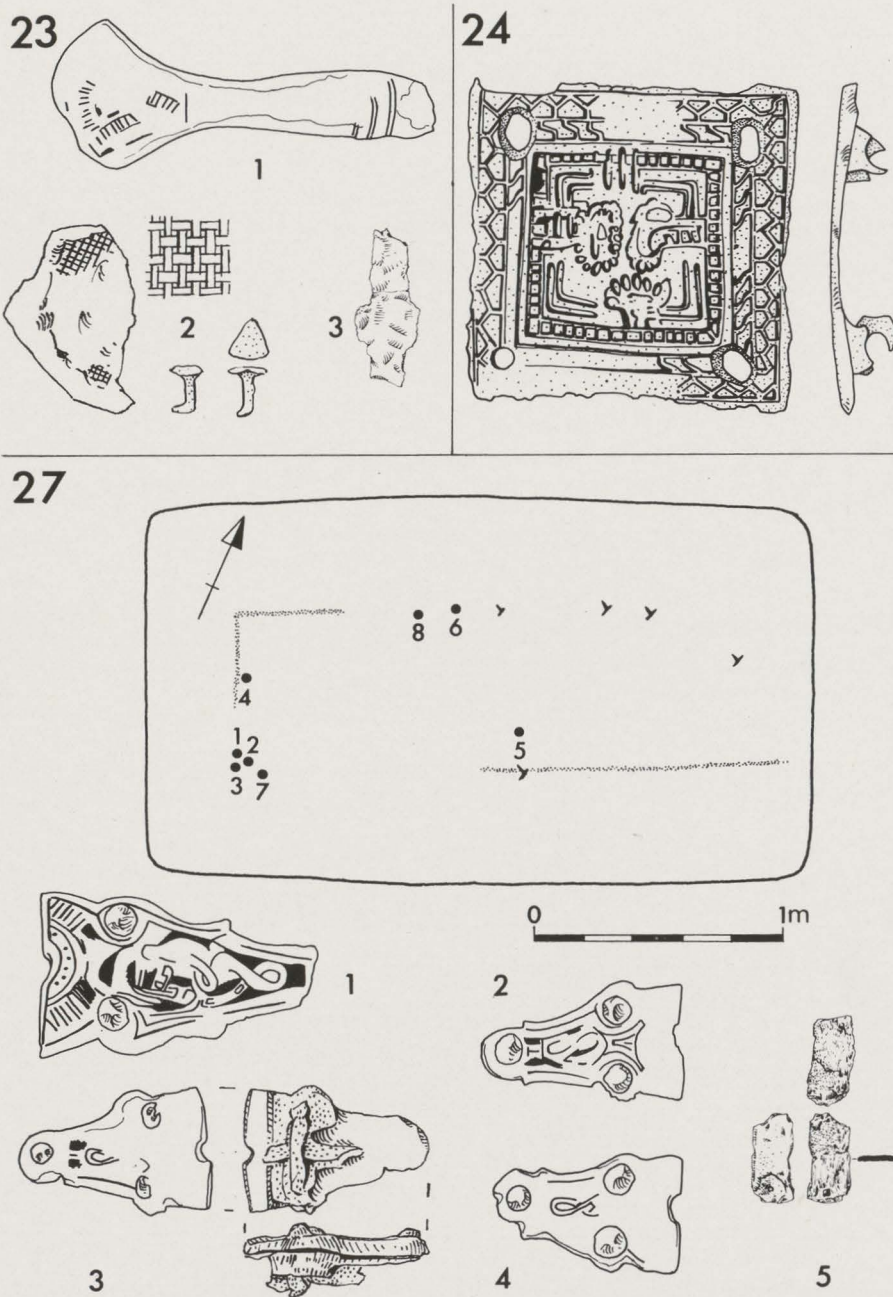
21

S. 1/1 : 20, 3 ; 21, 3. 2/3 : 20, 2 ; 21, 1. 1/3 : 20, 1.

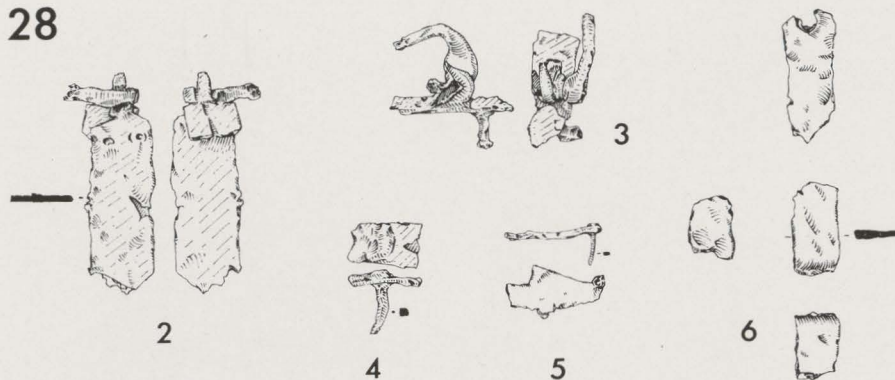

S. 2/3 : 22, 5-7. 1/3 : 22, 1, 3 & 4.

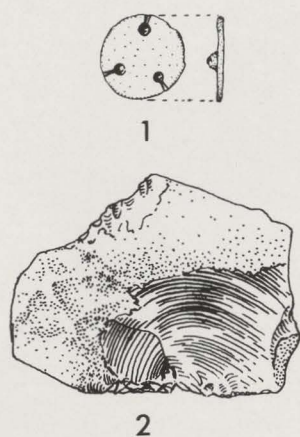

S. 1/1 : 23, 2 ; 24. 2/3 : 23, 1 ; 27, 1-4. 1/3 : 23, 3 ; 27, 5.

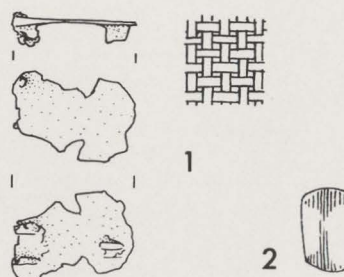
28

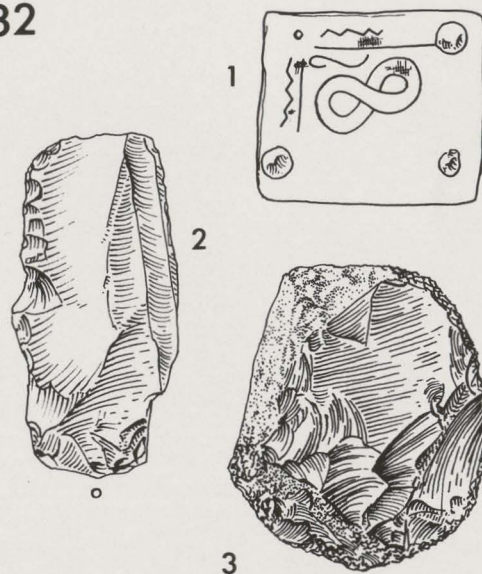
29

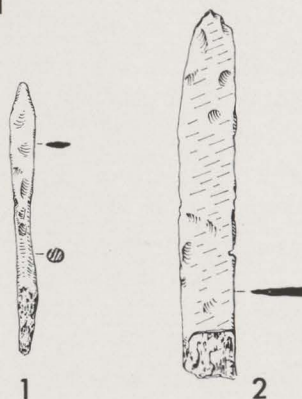
30

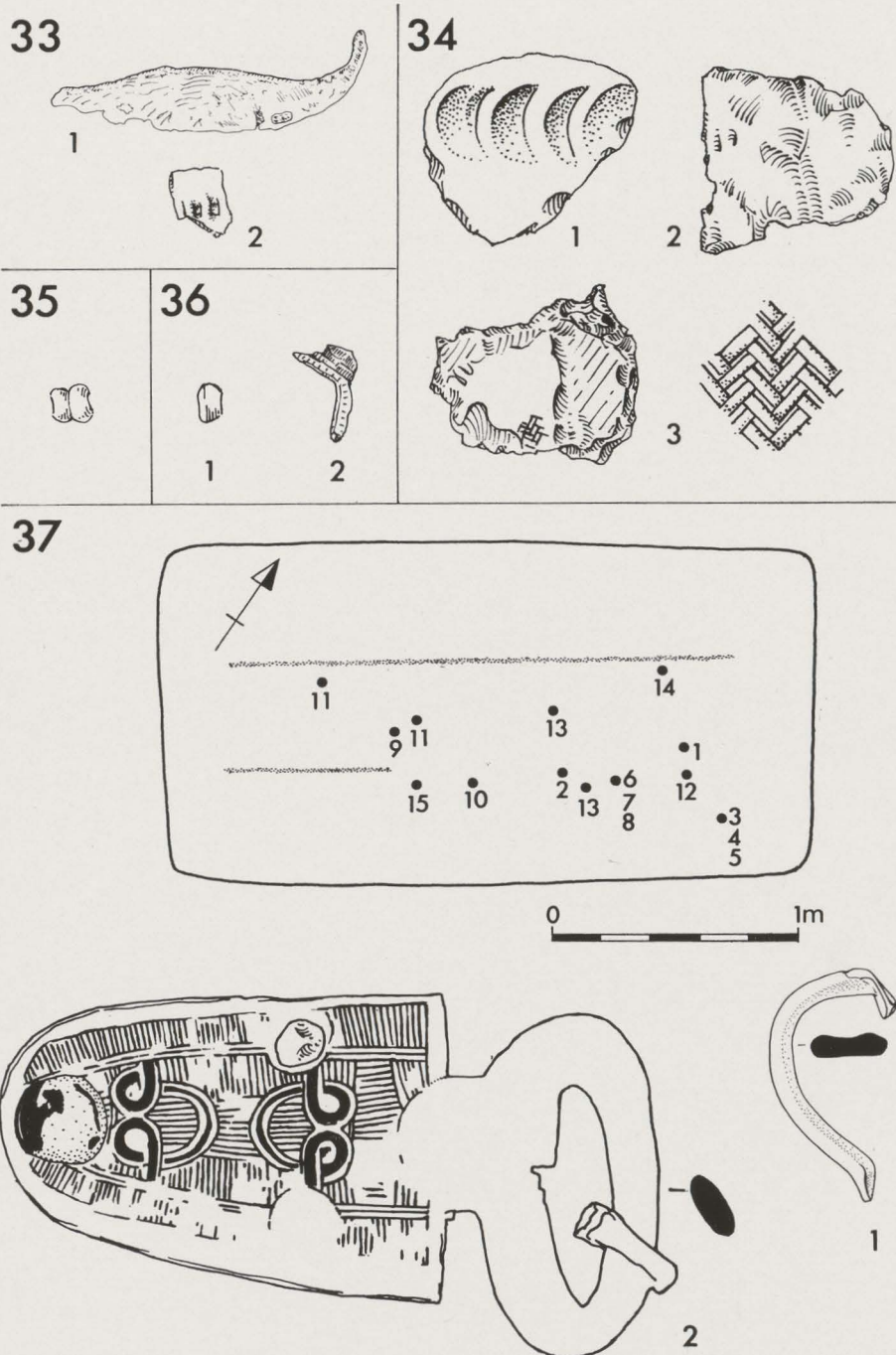
32

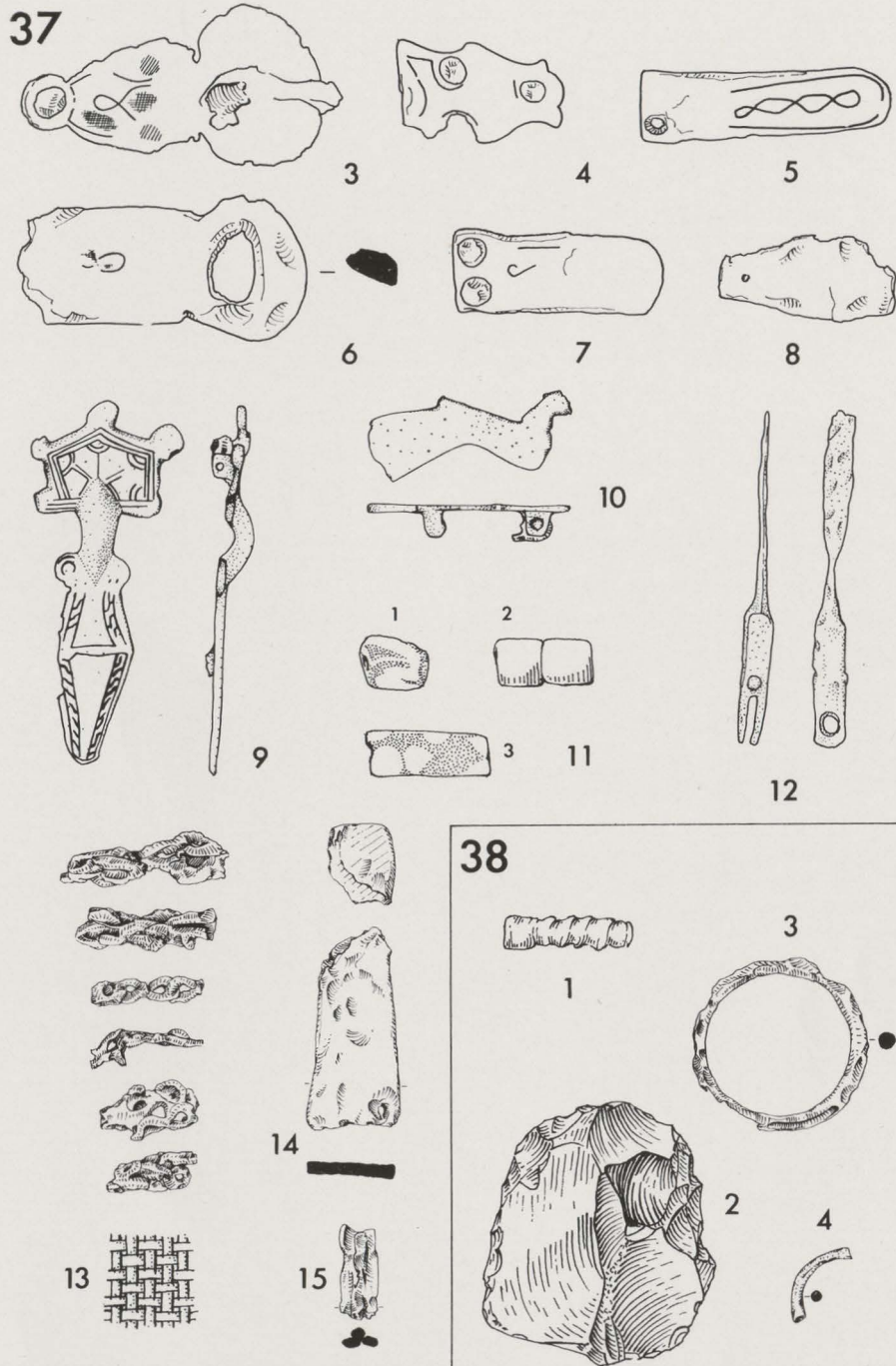
31

S. 1/1: 29, 2; 30, 2; 32, 2 & 3. 2/3: 29, 1; 30, 1; 32, 1. 1/3: 28, 2-6; 31, 1 & 2.

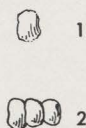

S. 1/1: 33, 2; 34, 1 & 3; 35; 36, 1 & 2. 2/3: 34, 2; 37, 2. 1/3: 33, 1; 37, 1.

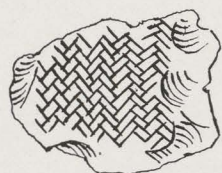

S. 1/1 : 37, 11 & 13 ; 38, 1 & 2. 2/3 : 37, 3-10 & 12. 1/3 : 37, 14 & 15 ; 38, 3 & 4.

39

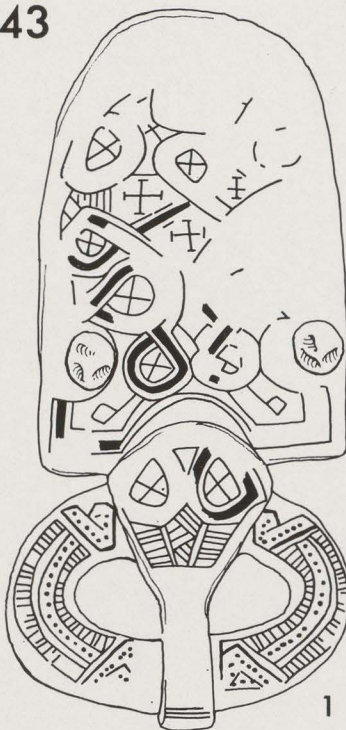

40

1

43

1

41

1

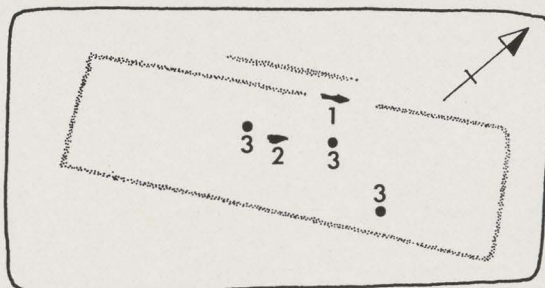
2

2

3

3

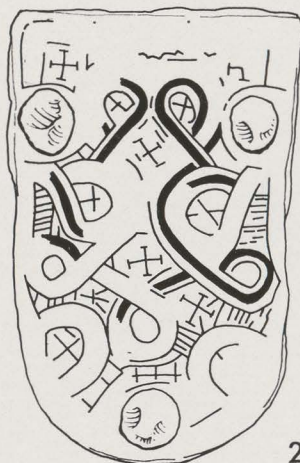
42

1

2

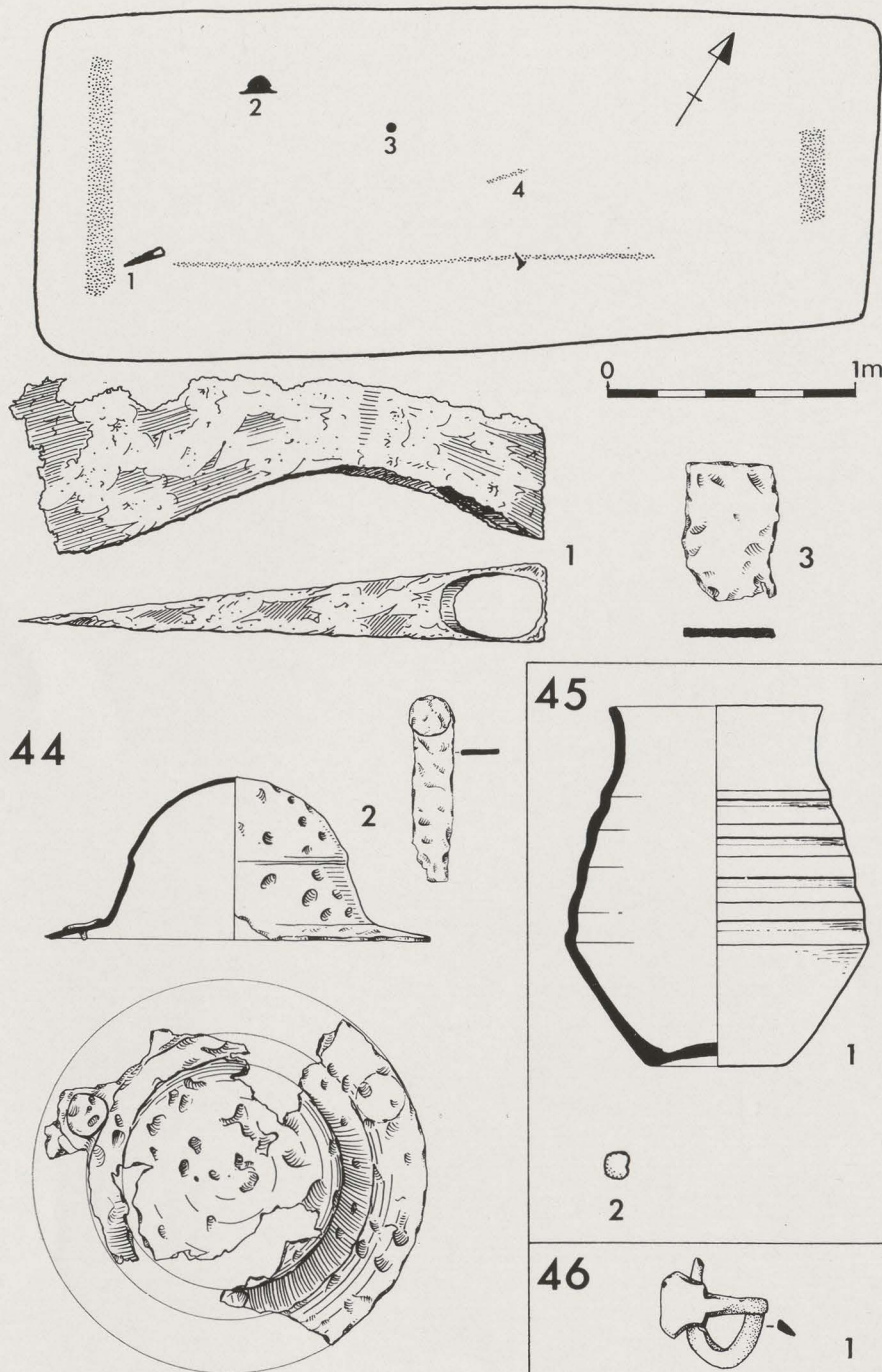

2

3

S. 1/1: 39; 40, 1; 41, 2. 2/3: 41, 1; 43, 1 & 2. 1/3: 42, 1 & 2; 43, 3.

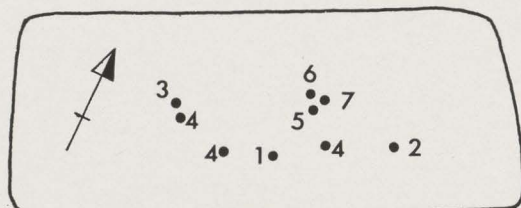
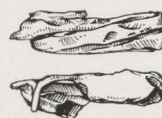

S. 1/1 : 45, 2. 2/3 : 46, 1. 1/3 : 44, 1-3 ; 45, 1.

50

52^b

0 1 m

1

2

52^c

6

1

3

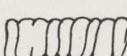
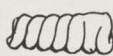
4

6

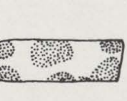
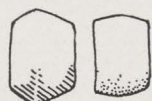
7

8

9

4

14

17

20

23

25

26

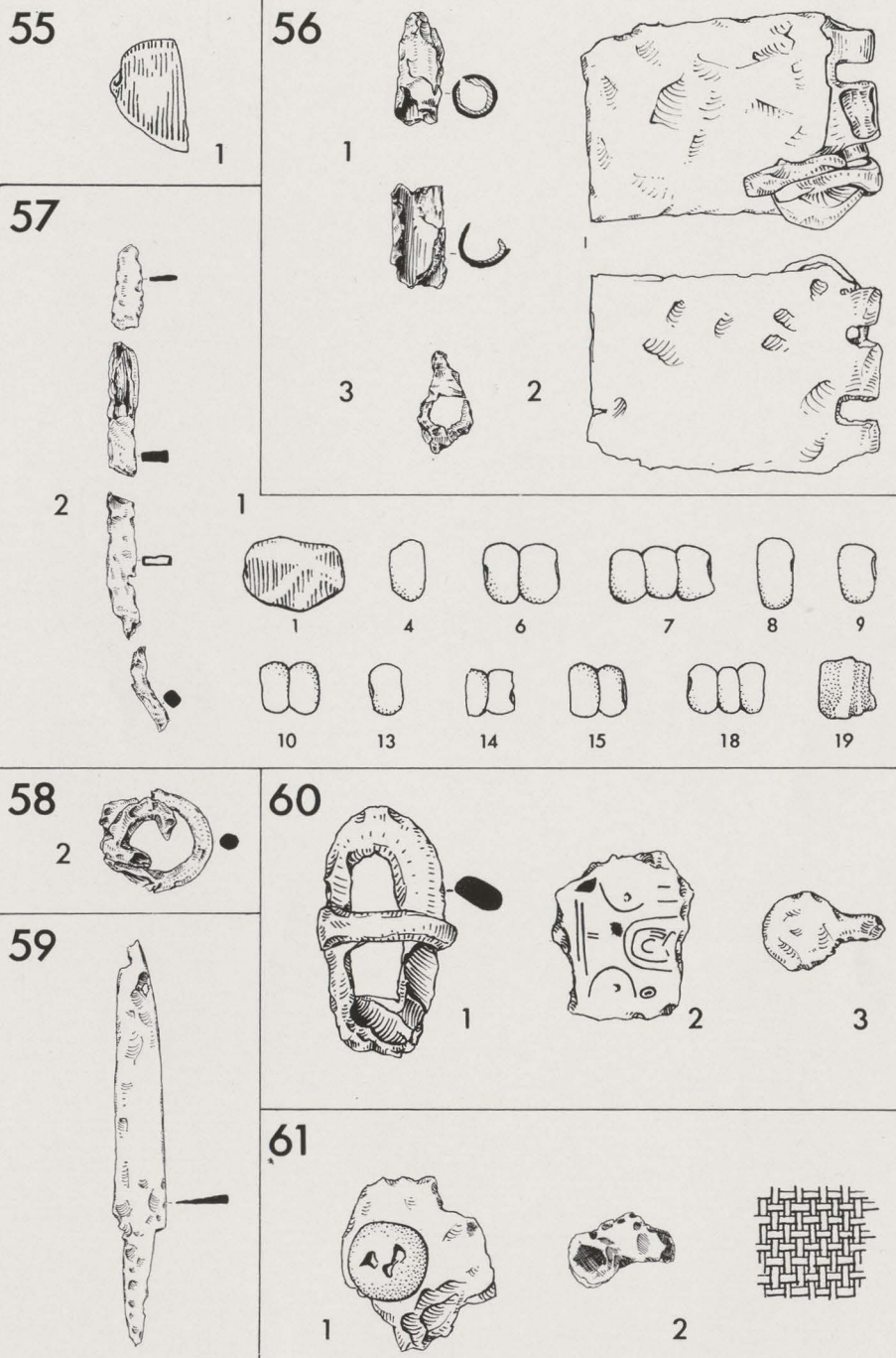
27

28

29

30

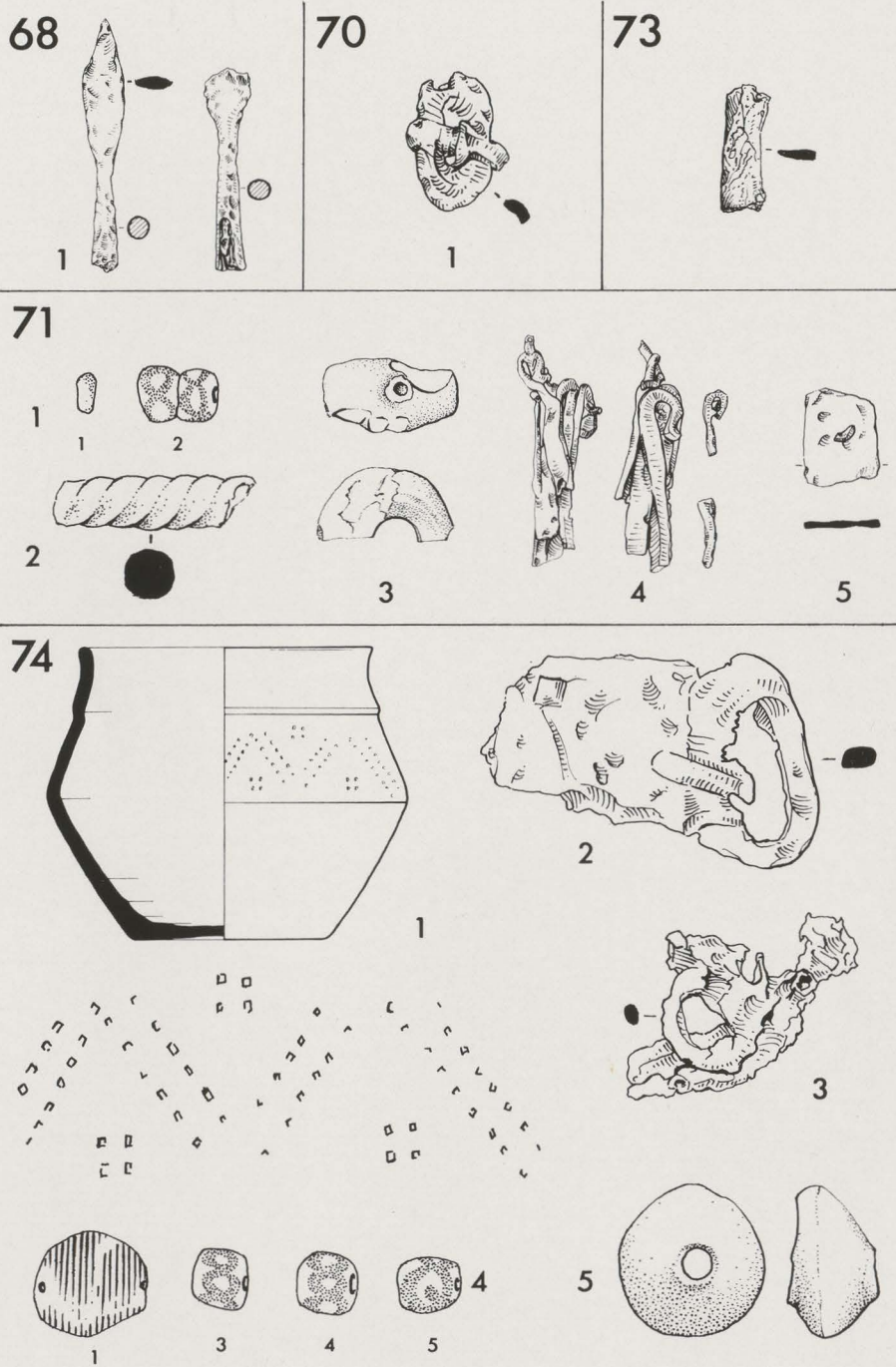
S. 1/1 : 52c, 3 & 4. 2/3 : 50 ; 52c, 1, 2 & 6. 1/3 : 52b ; 52c, 5 & 7.

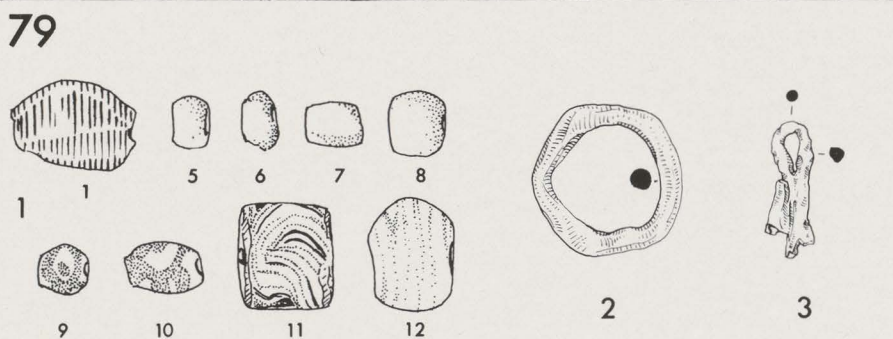
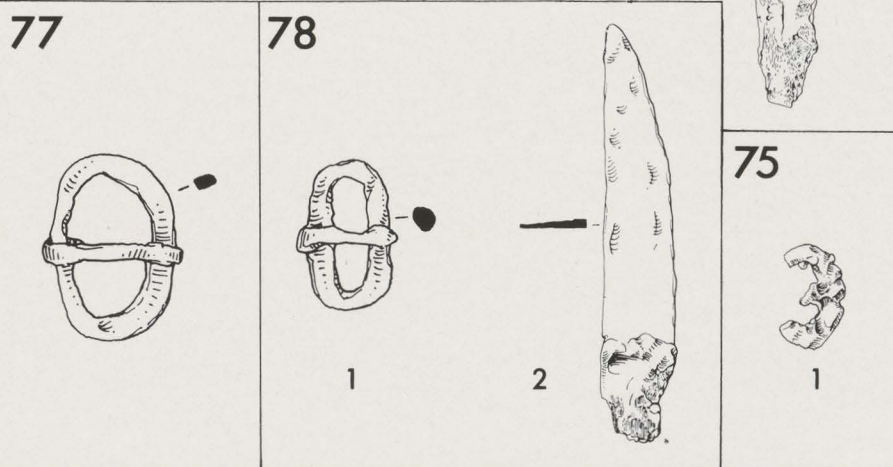
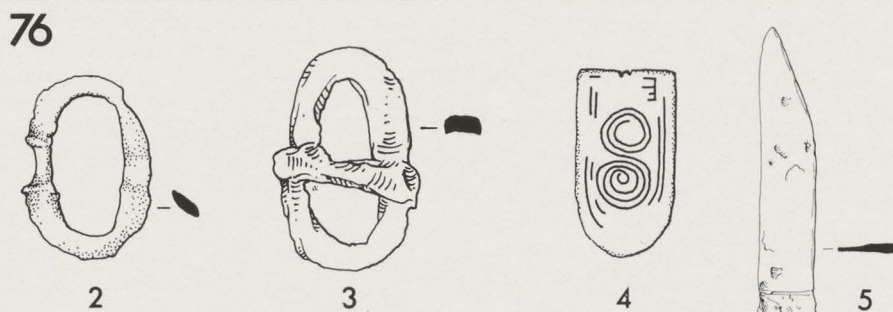
S. 1/1: 55, 1; 57, 1. 2/3: 56, 2; 60, 1-3; 61, 1. 1/3: 56, 1 & 3; 57, 2; 58, 2; 59.

S. 1/1: 63, 3; 67, 5. 2/3: 64, 2; 65, 2-5; 67, 2 & 3. 1/3: 63, 1 & 2; 64, 1 & 2; 65, 1; 66; 67, 1.

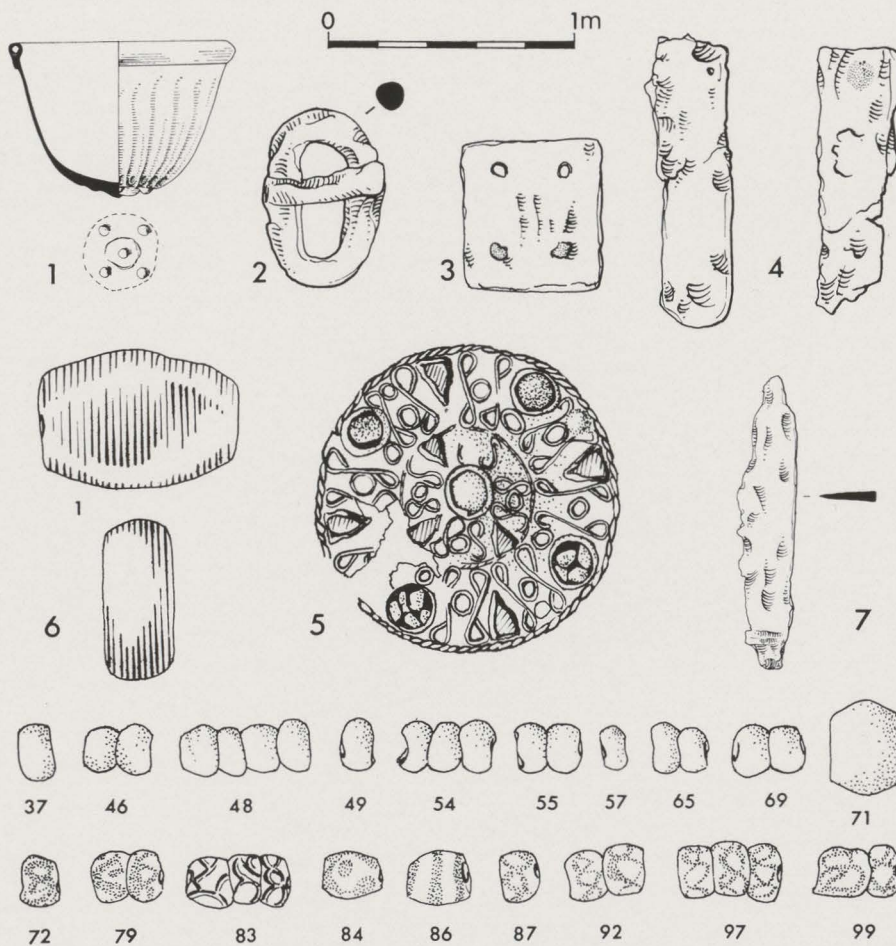
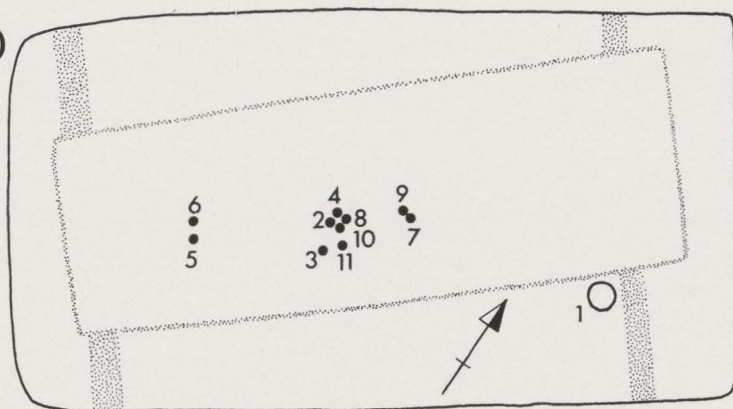

S. 1/1 : 71, 1 & 2 ; 74, 4. 2/3 : 70, 1 ; 71, 3 ; 74, 2, 3 & 5 ; 73. 1/3 : 68.

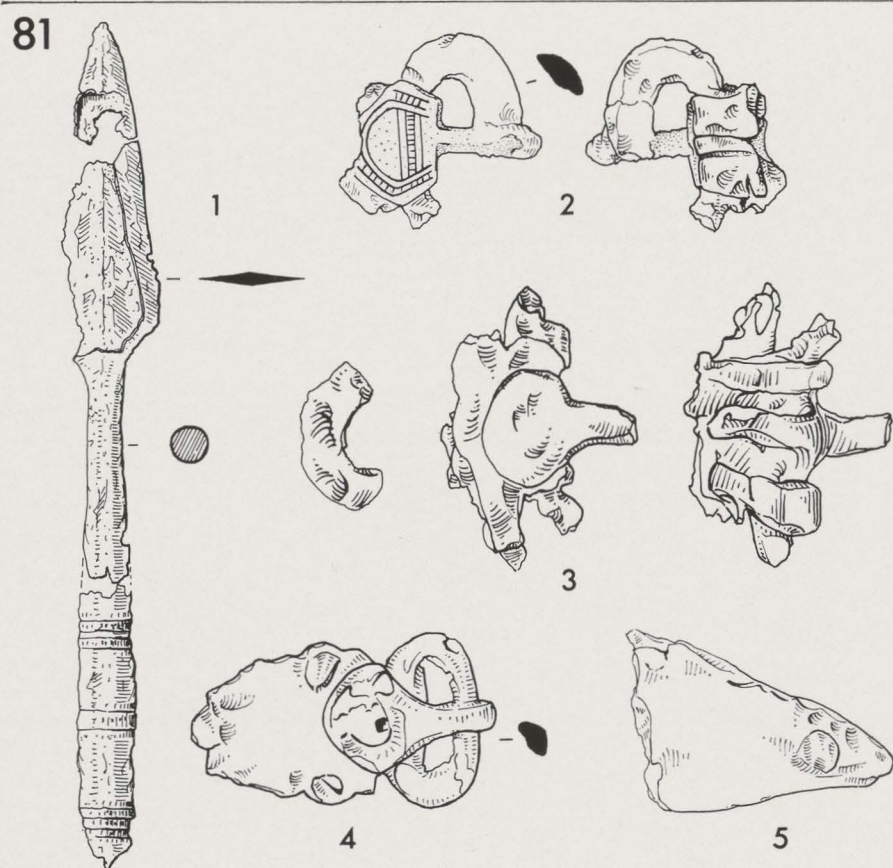
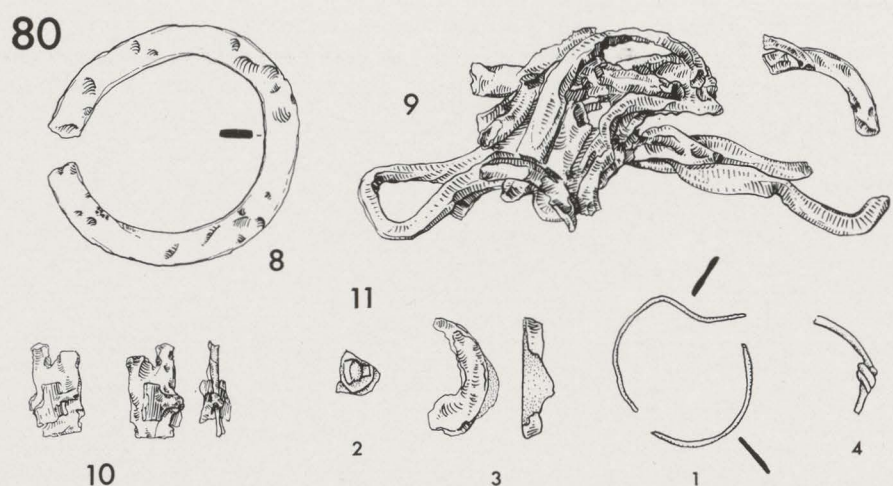

S. 1/1: 79, 1. 2/3: 75; 76, 2-4; 77; 78, 1. 1/3: 74, 6-9; 76, 5; 78, 2; 79, 2 & 3.

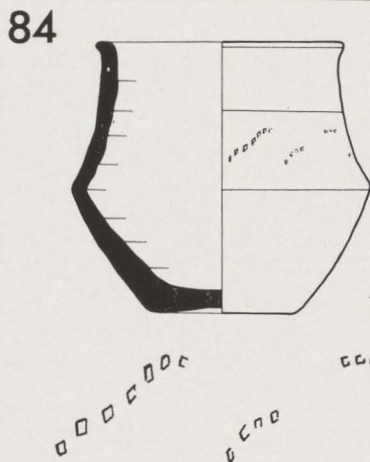
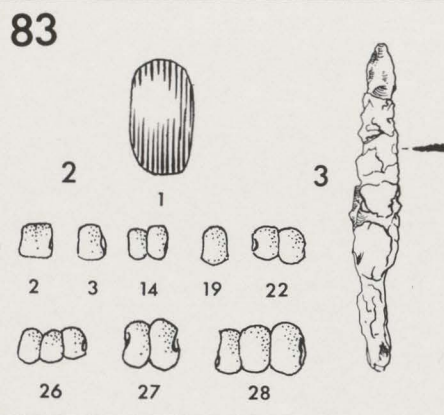
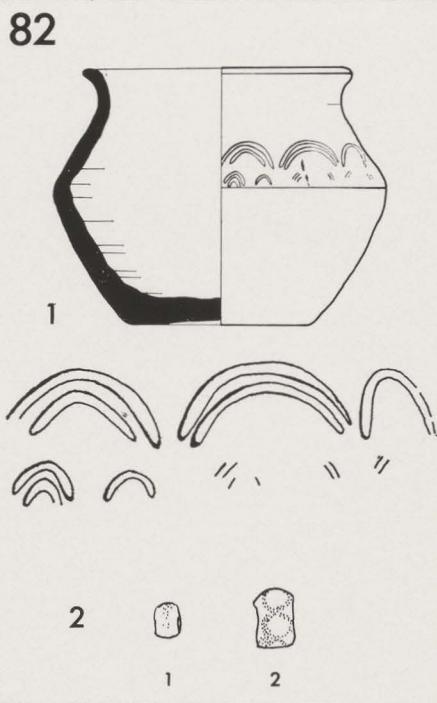
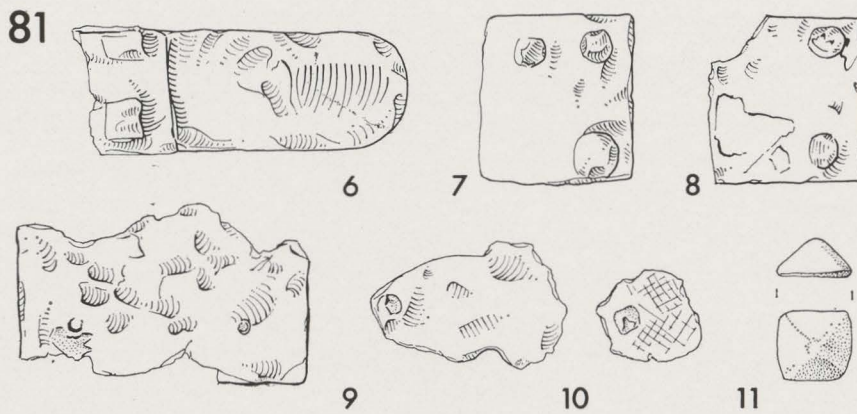
80

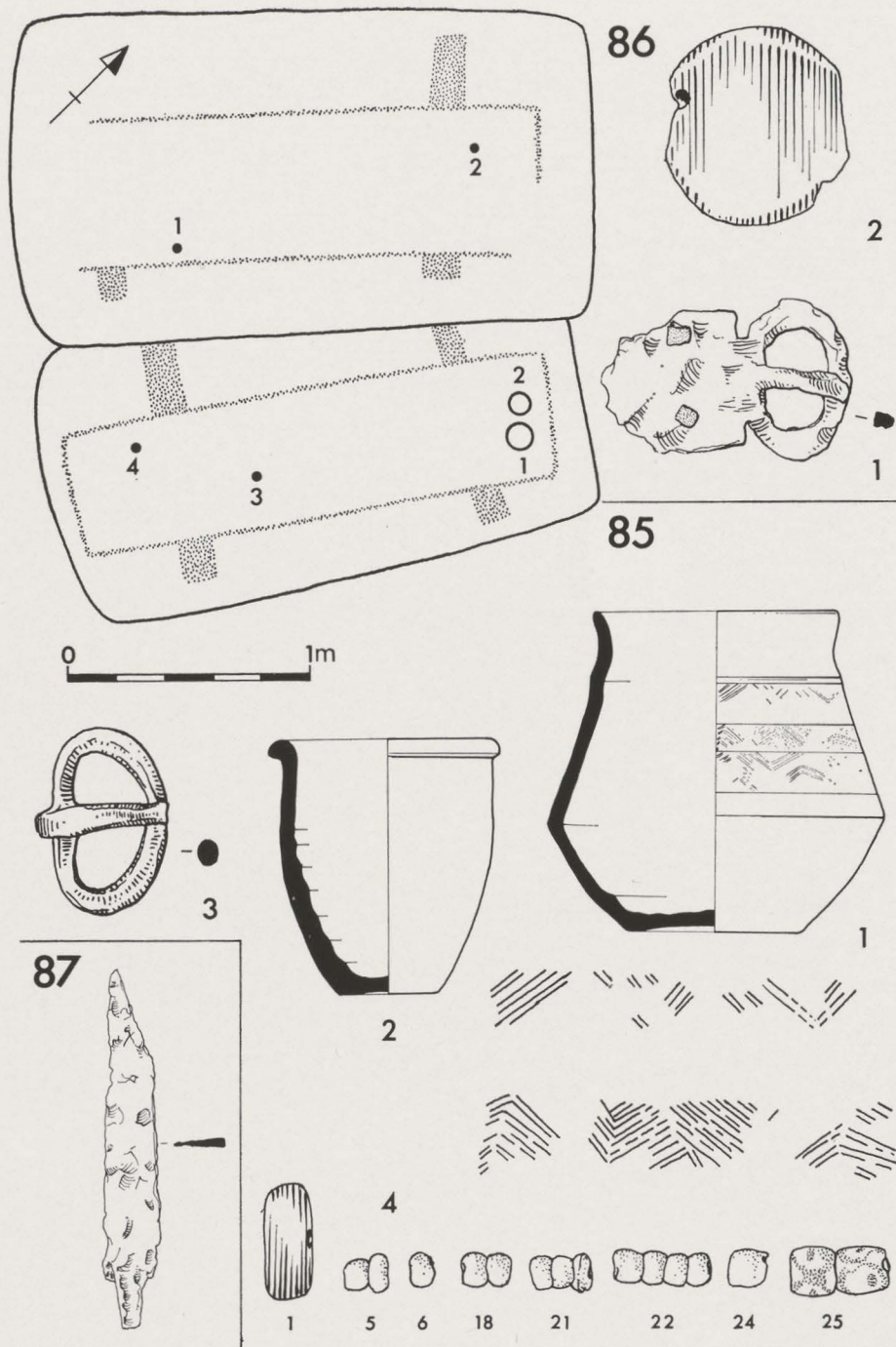
S. 1/1 : 80, 5 & 6. 2/3 : 80, 2-4. 1/3 : 80, 1 & 7.

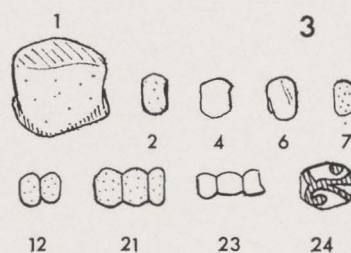
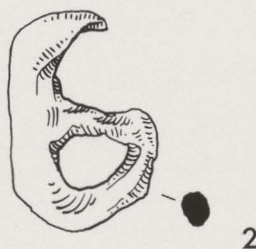
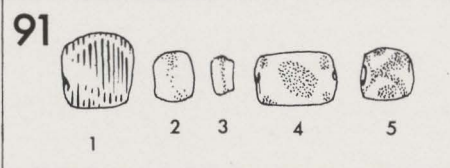
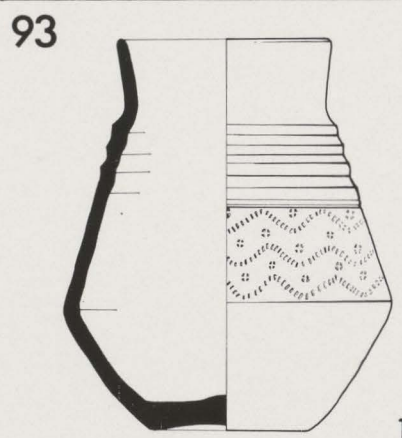
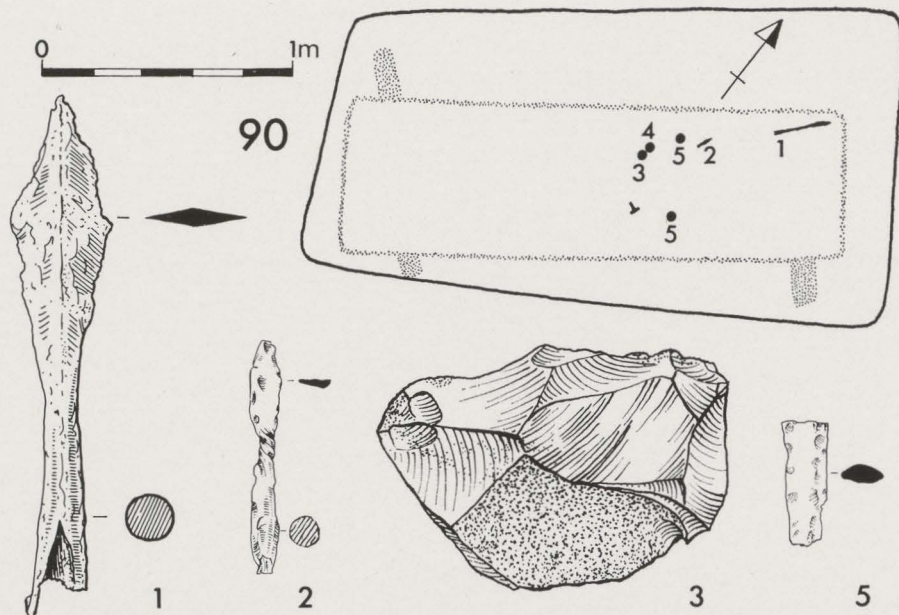
S. 2/3 : 80, 11 ; 81, 2-5. 1/3 : 80, 8-10 ; 81, 1.

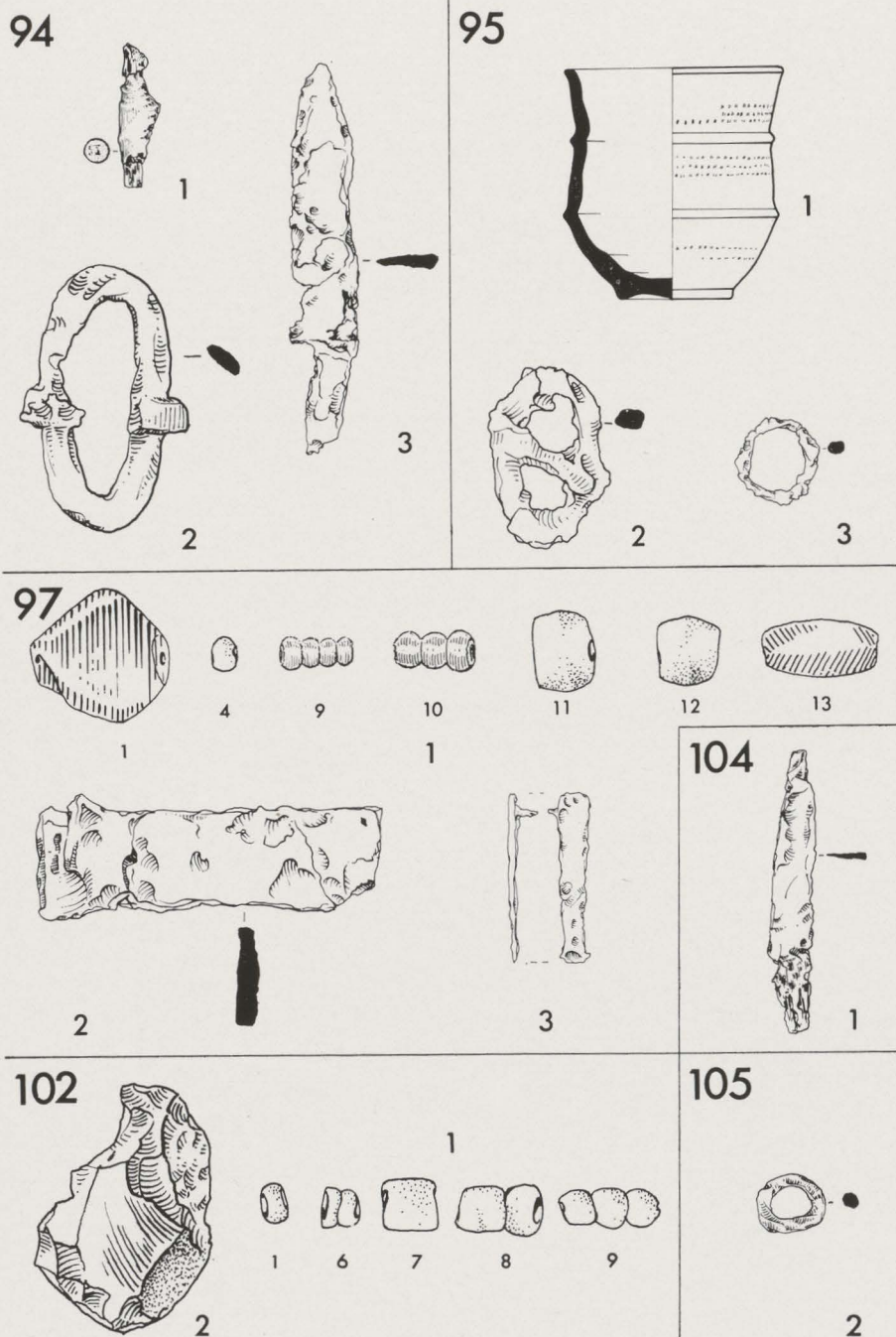
S. 1/1 : 82, 2 ; 83, 2. 2/3 : 81, 6 - 11. 1/3 : 82, 1 ; 83, 3 ; 84, 1 - 3.

S. 1/1: 85, 4; 86, 2. 2/3: 85, 3; 86, 1. 1/3: 85, 1 & 2; 87.

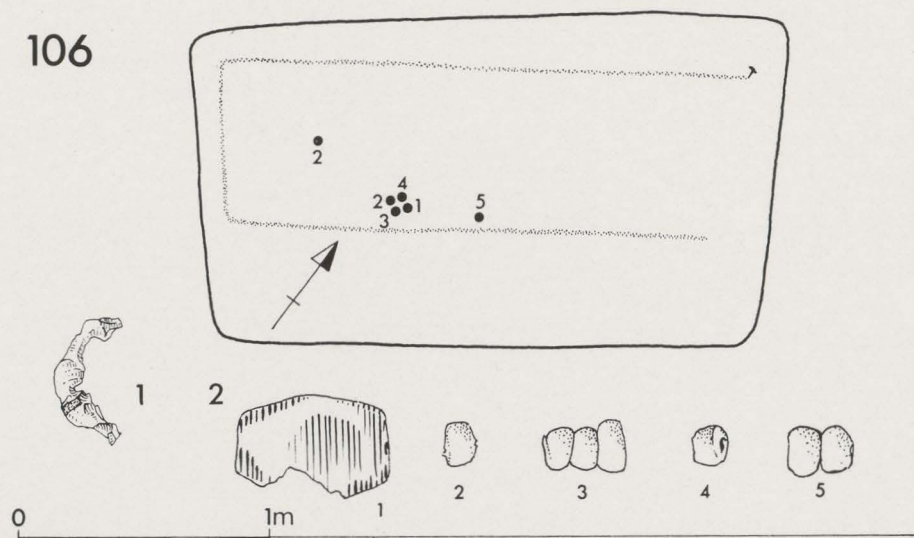

S. 1/1: 90, 3; 91; 93, 3. 2/3: 93, 2. 1/3: 90, 1, 2 & 5; 93, 1.

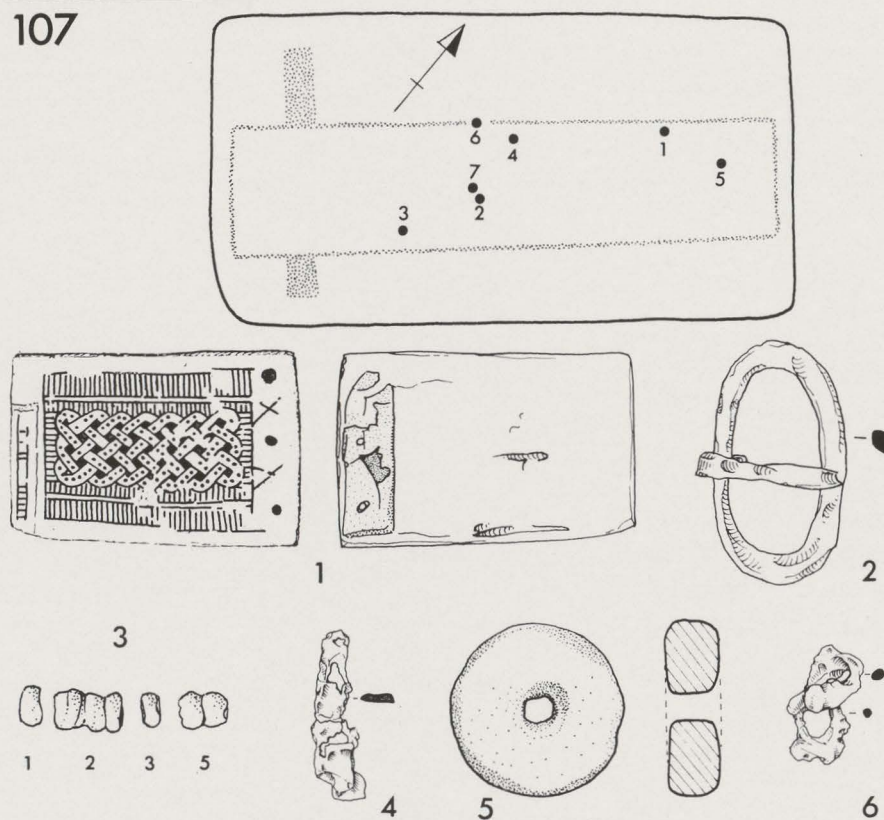

S. 1/1: 97, 1; 102, 1 & 2. 2/3: 94, 2; 95, 2. 1/3: 94, 1 & 3; 95, 1 & 3; 97, 2 & 3; 104, 1; 105, 2.

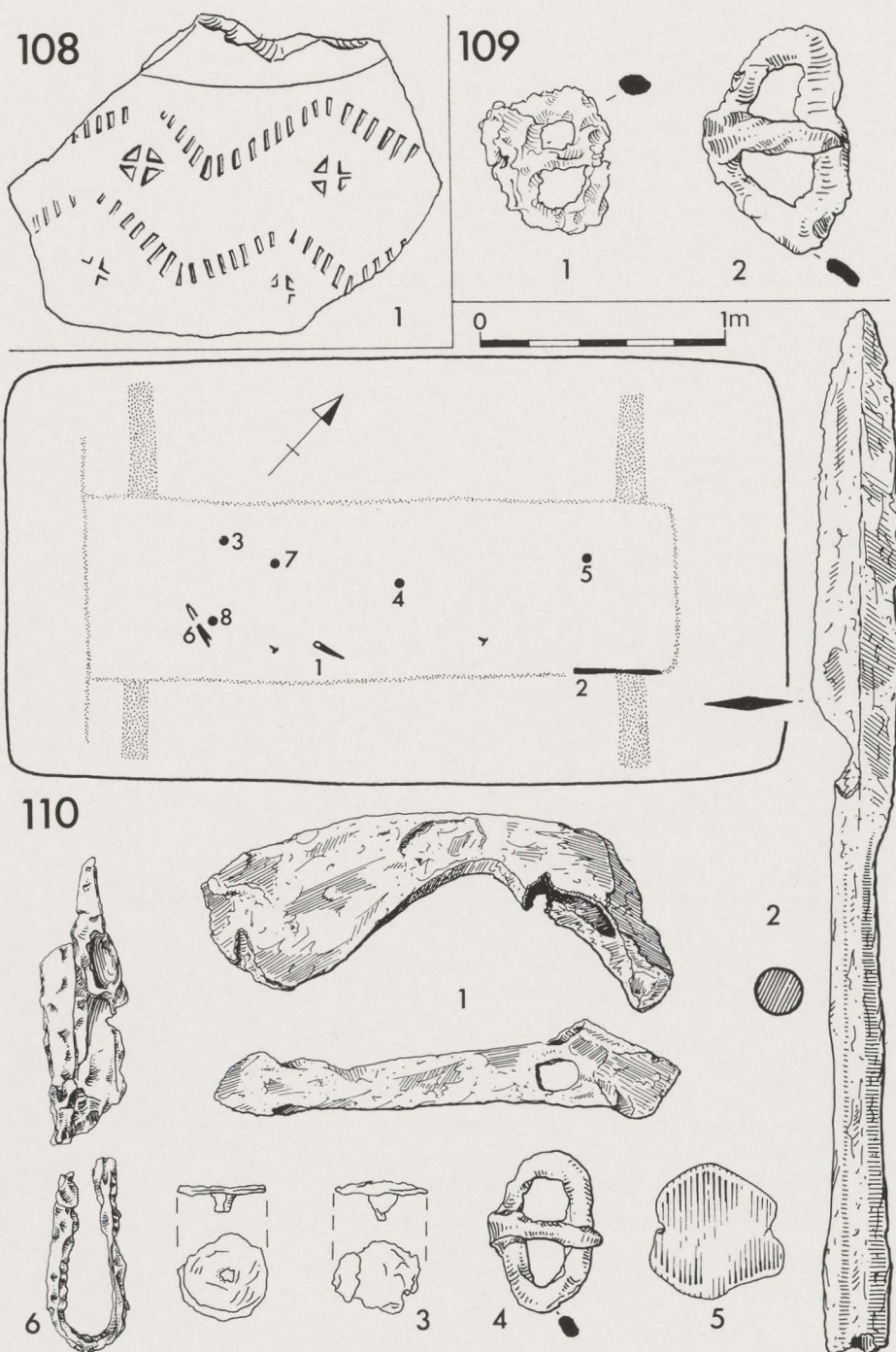
106

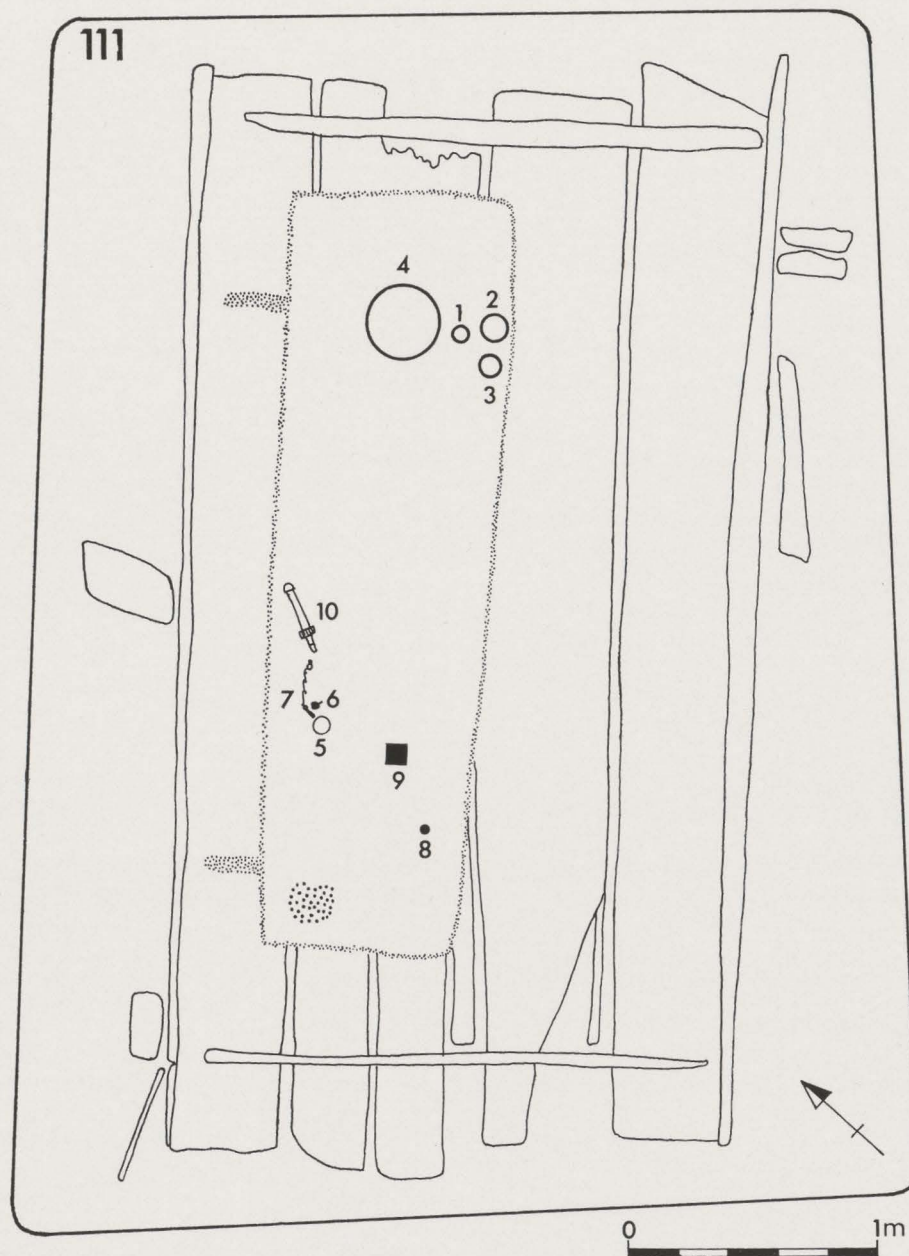
107

S. 1/1 : 106, 2 ; 107, 3. 2/3 : 106, 1 ; 107, 1, 2 & 5. 1/3 : 107, 4 & 6.

S. 1/1: 108, 1; 110, 5. 2/3: 109, 1 & 2; 110, 4. 1/3: 110, 1-3 & 6.

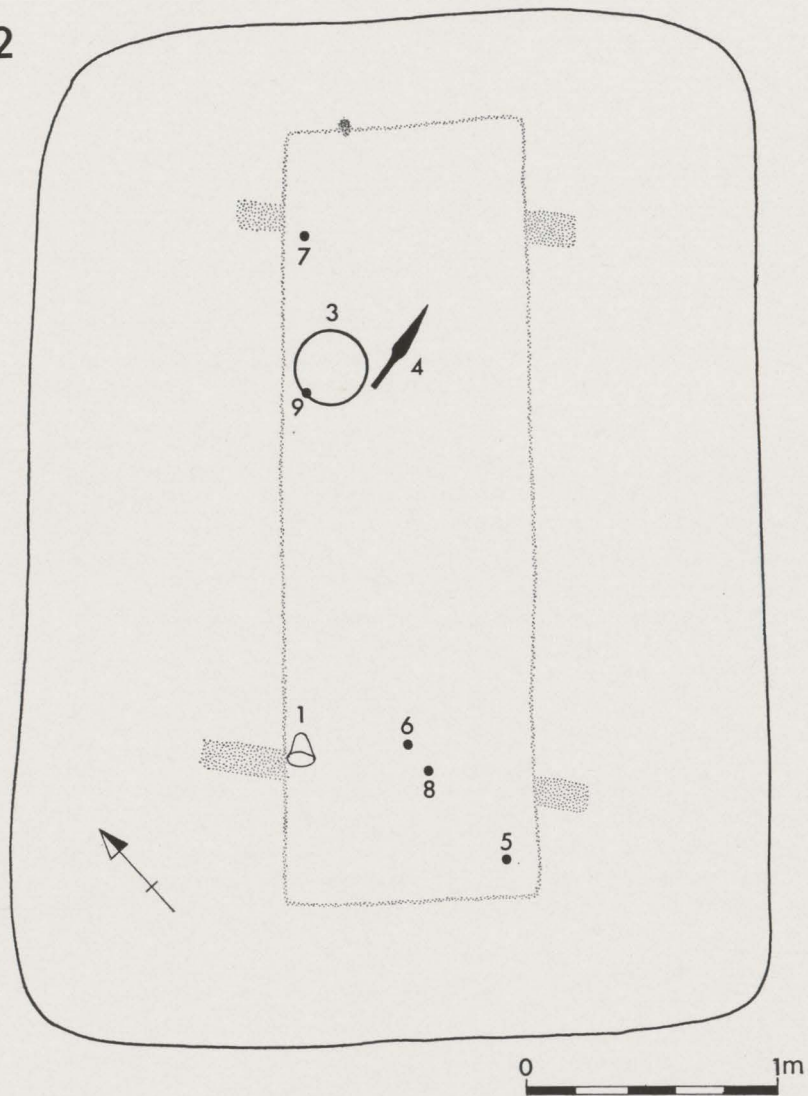

Graf 111.

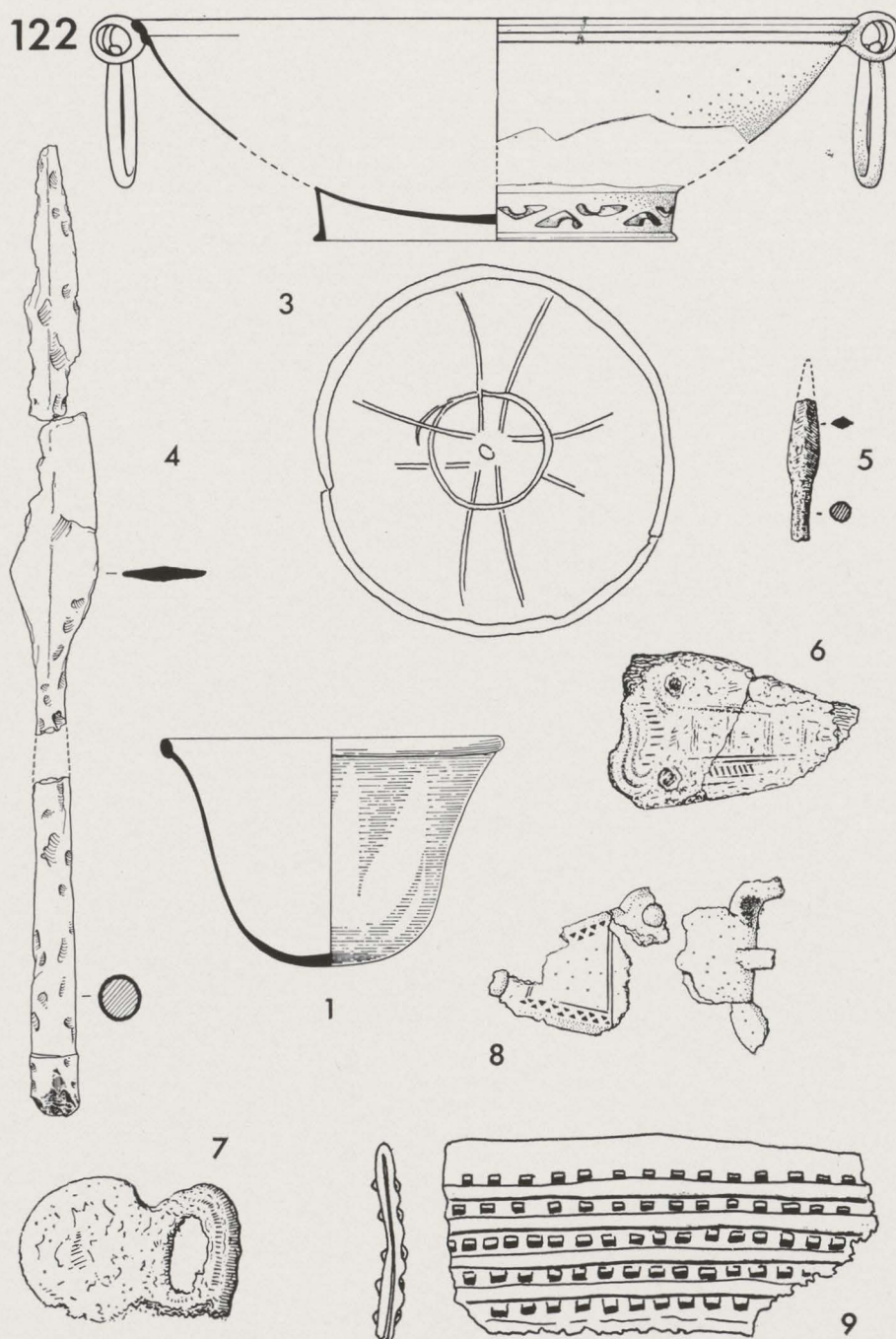

S. 1/1 : 1111, 4, 6 & 9. 2/3 : 111, 5, 7 & 10. 1/3 : 111, 1-3.

122

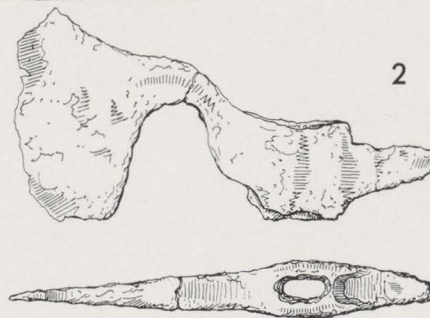
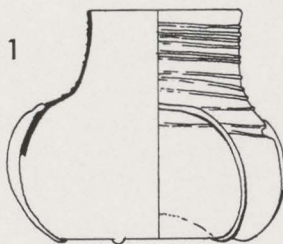
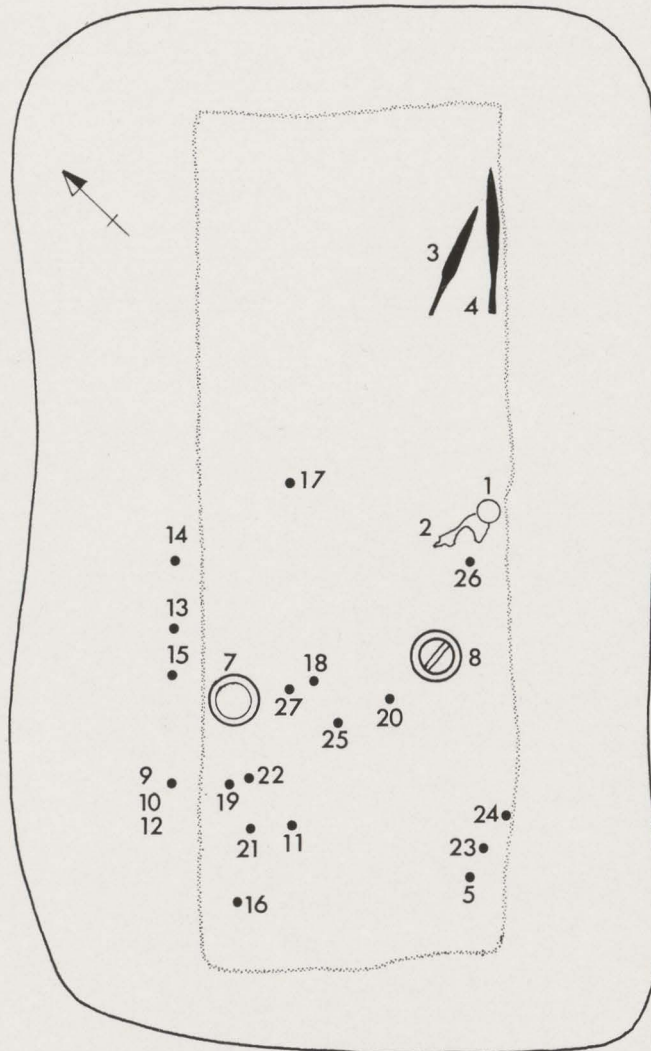

Graf 122.

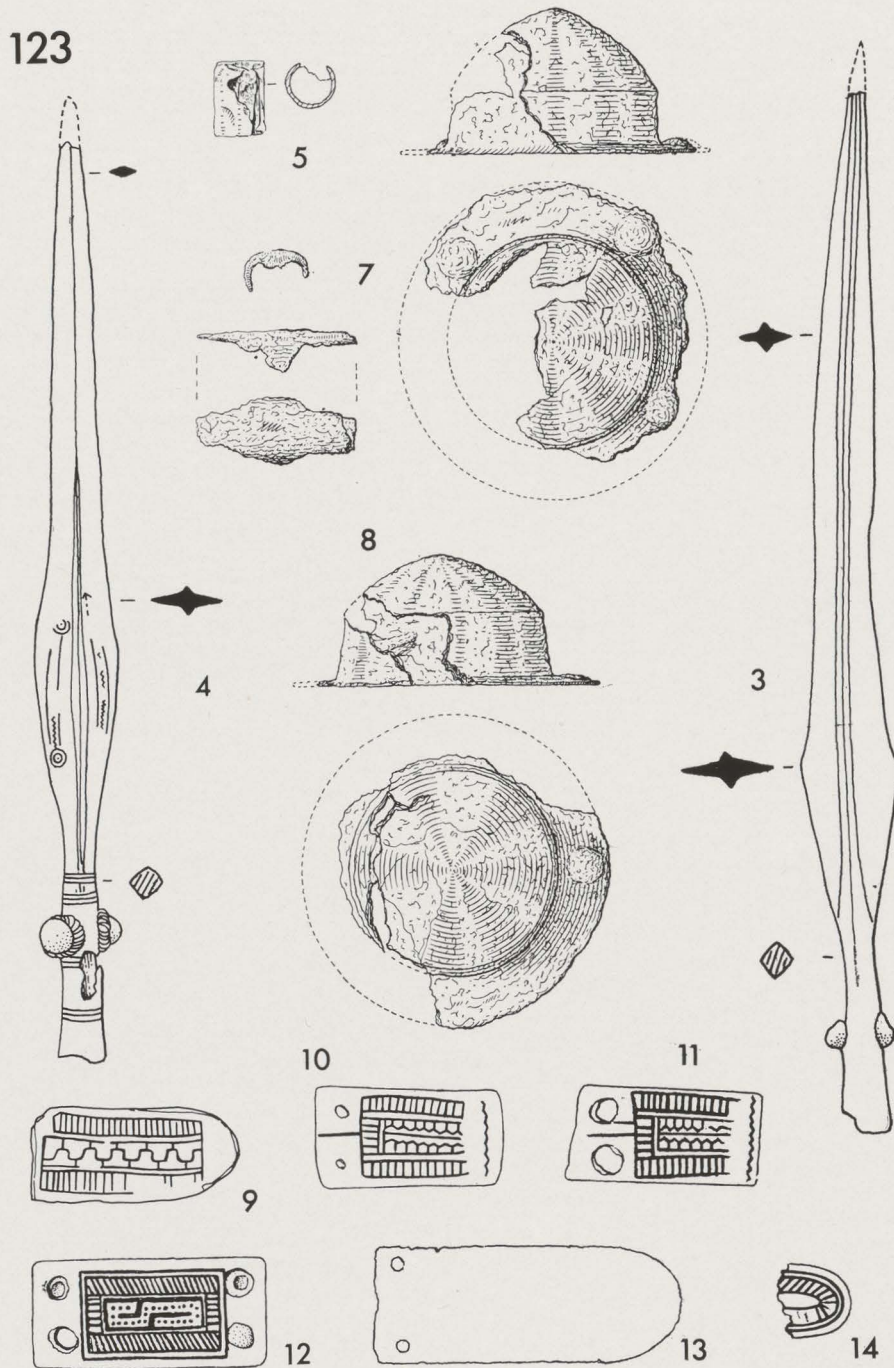

S. 1/1 : 122, 9. 2/3 : 122, 6-8. 1/3 : 122, 1, 3 & 5. 1/4 : 122, 4.

123

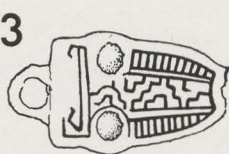

S. 1/3 : 123, 1. 1/4 : 123, 2.

S. 2/3 : 123, 9-14. 1/4 : 123, 3-5 & 7-8.

123

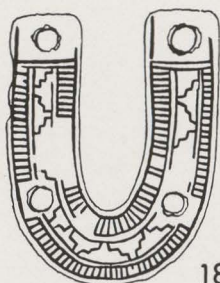
15

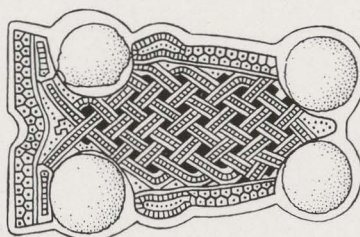
16

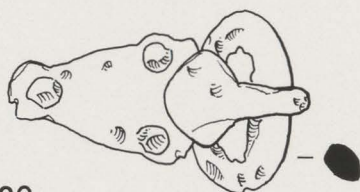
17

18

19

20

21

22

24

25

26

27

125

1

2

3

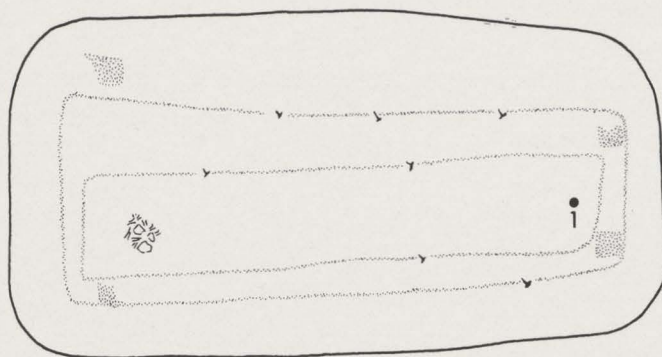

4

S. 2/3 : 123, 15 - 22 ; 125, 2. 1/3 : 123, 25 - 27 ; 125, 1, 3 & 4. 1/4 : 123, 24.

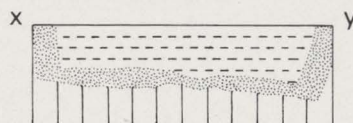
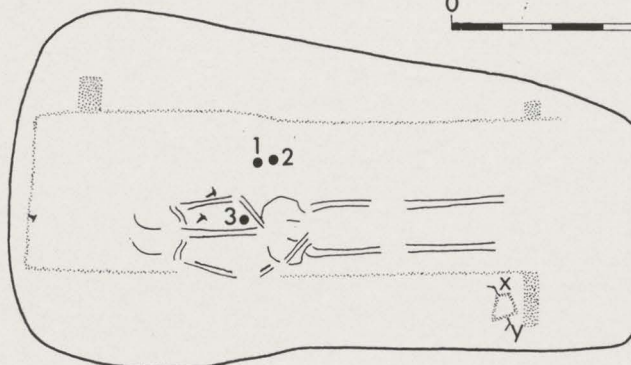
126

- 0,75 m

0 1m

- 0,85 m

1

2

3

1

2

3

127

1

128

1

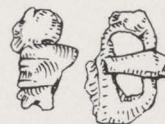

2

129

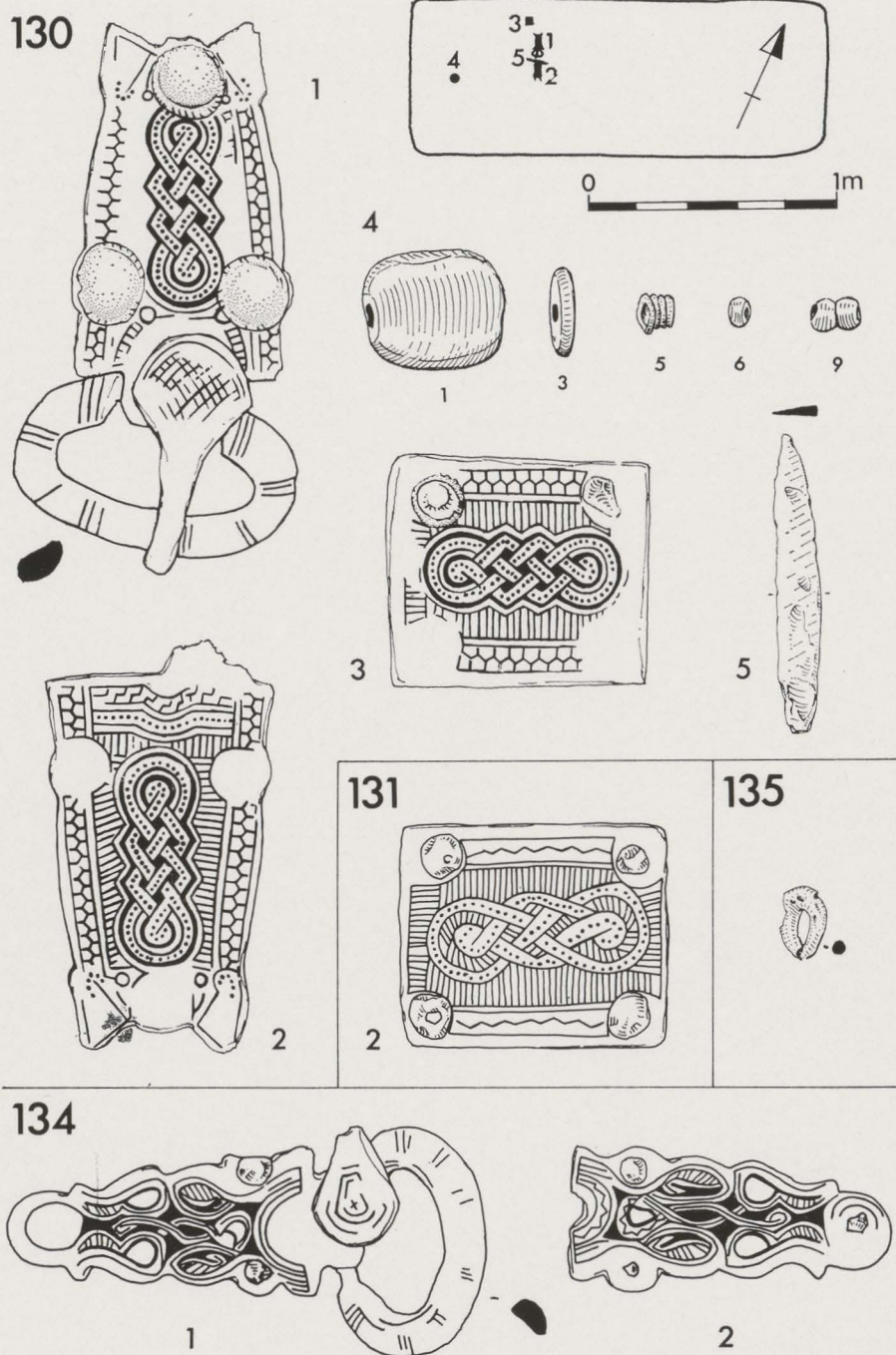

1

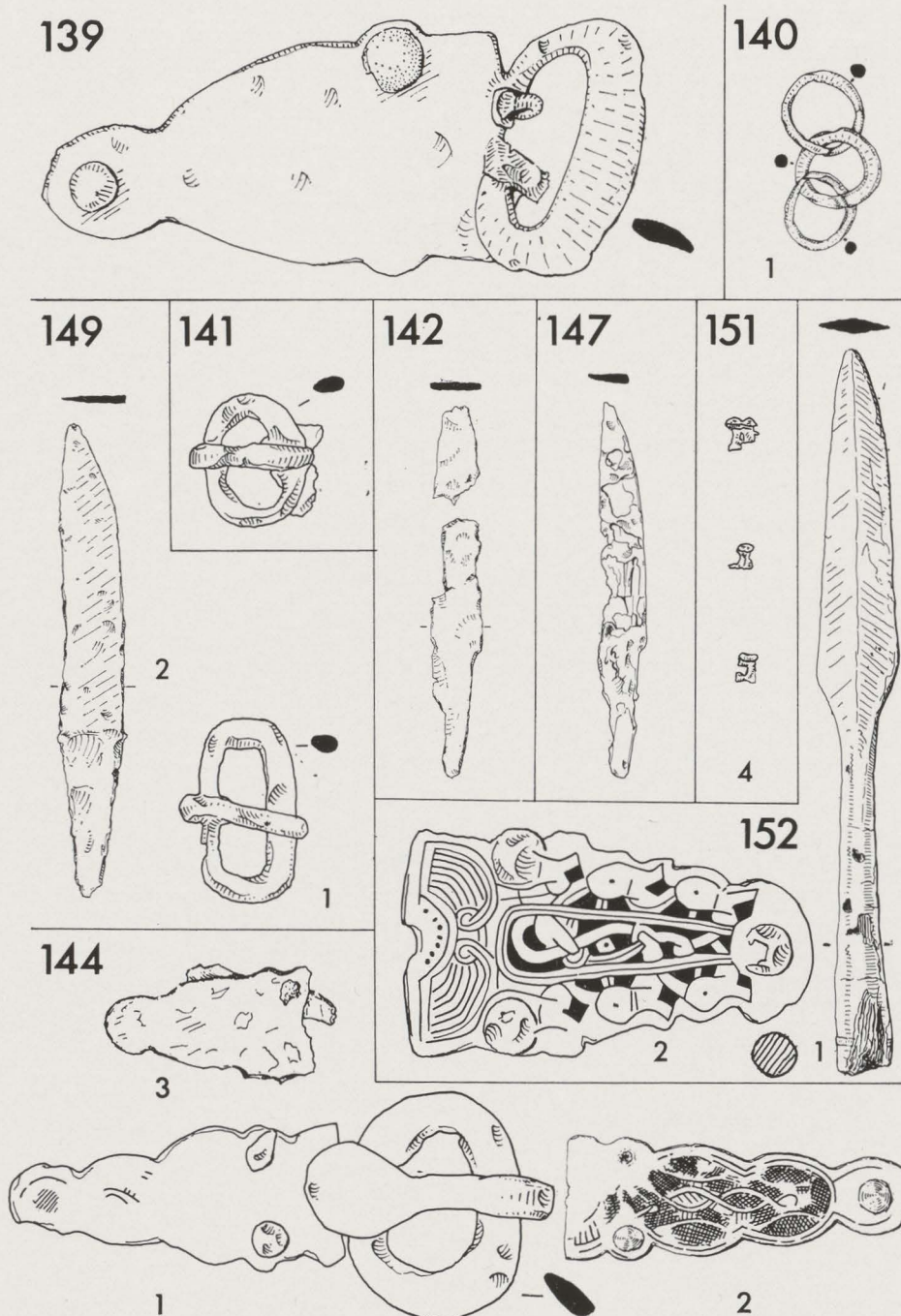

2

S. 1/1 : 126, 1. 2/3 : 126, 2 & 3 ; 128, 2 ; 129, 1 & 2. 1/3 : 127, 1 ; 128, 1.

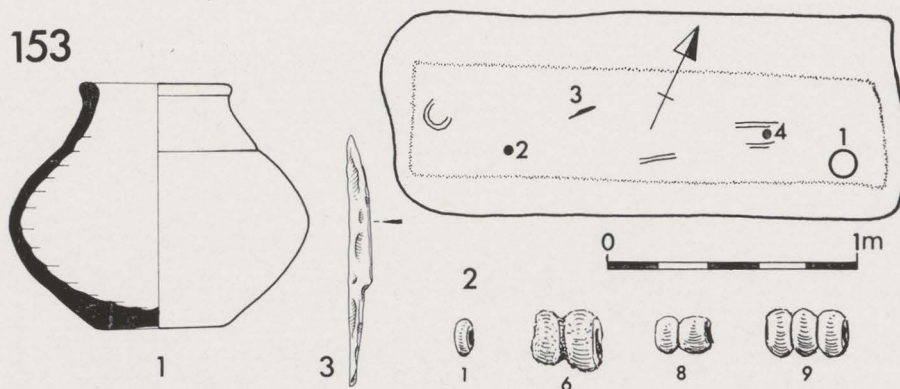

S. 1/1 : 130, 4. 2/3 : 130, 1-3 ; 131, 2 ; 134, 1 & 2. 1/3 : 130, 5 ; 135.

S. 2/3 : 139 ; 141 ; 144, 1-3 ; 149, 1 ; 152, 2. 1/3 : 140, 1 ; 142 ; 147 ; 149, 2 ; 151, 4.

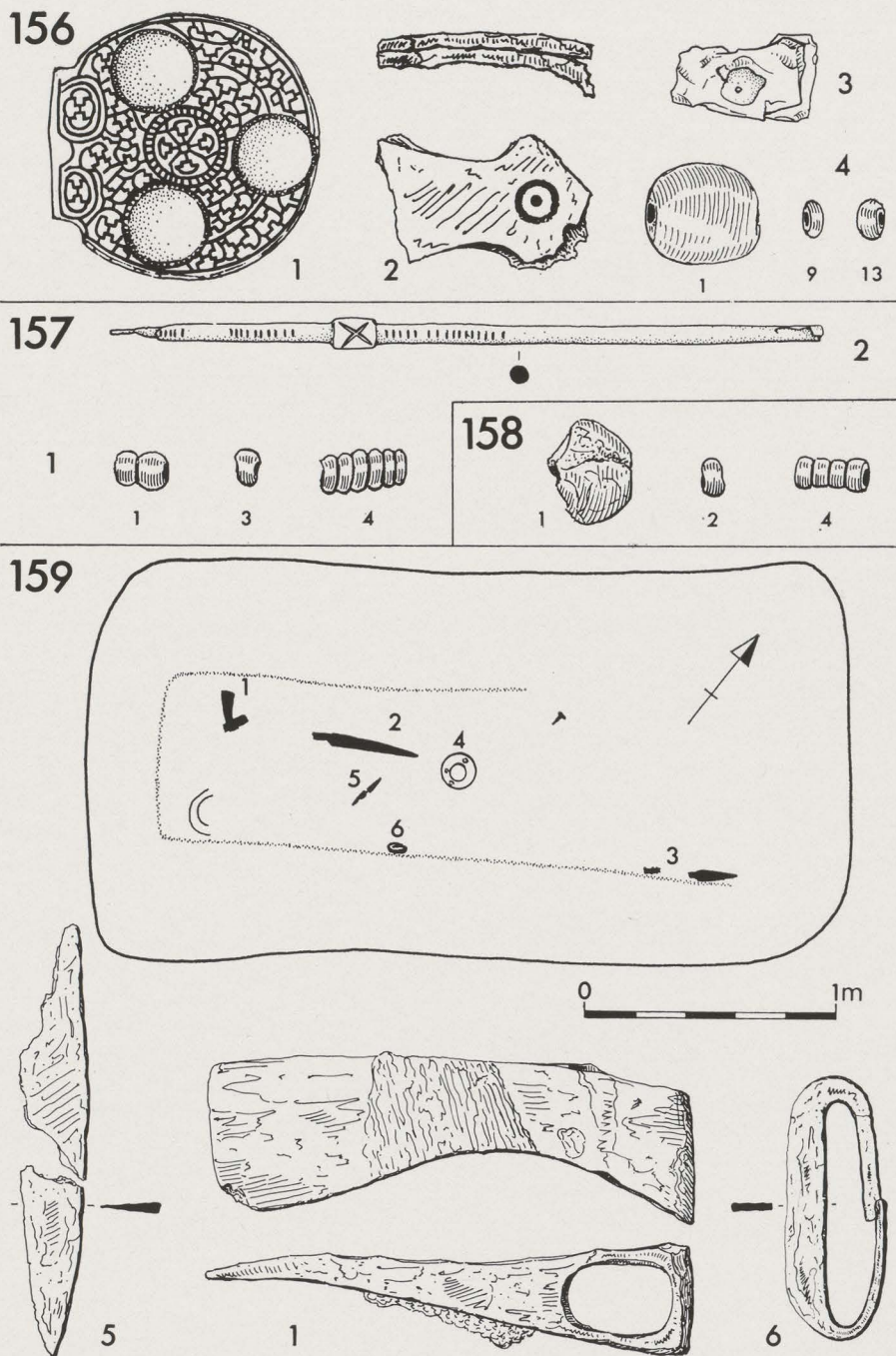
153

154

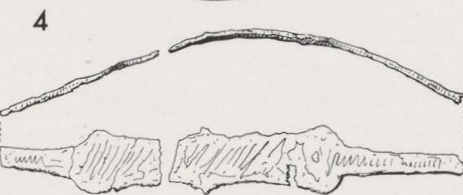
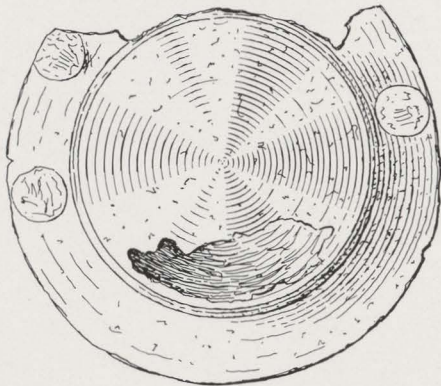

S. 1/1 : 153, 2. 2/3 : 154, 2-8. 1/3 : 153, 1 & 3 ; 154, 1 & 9.

S. 1/1: 156, 4; 157, 1; 158. 2/3: 156, 1-3; 157, 2. 1/3: 159, 1, 5 & 6.

159

162

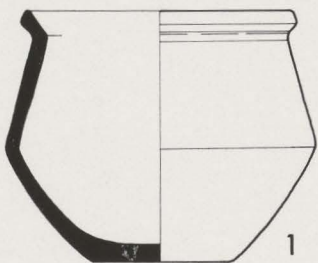

2

160

2

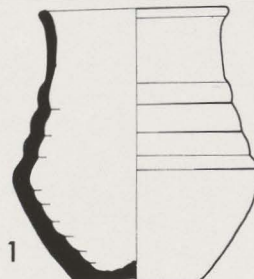
1

164

2

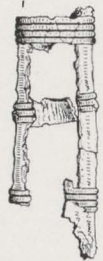
1

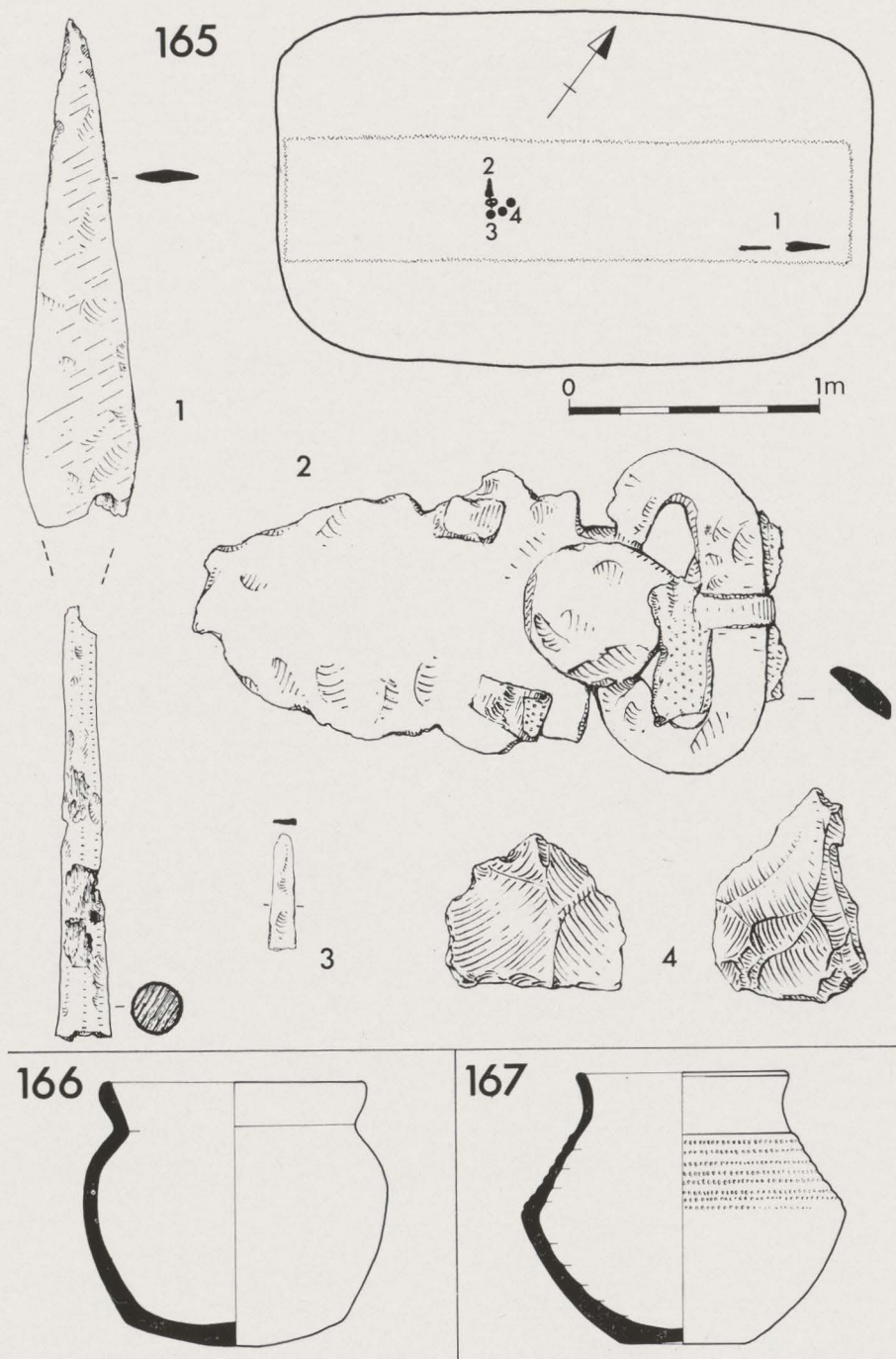
3

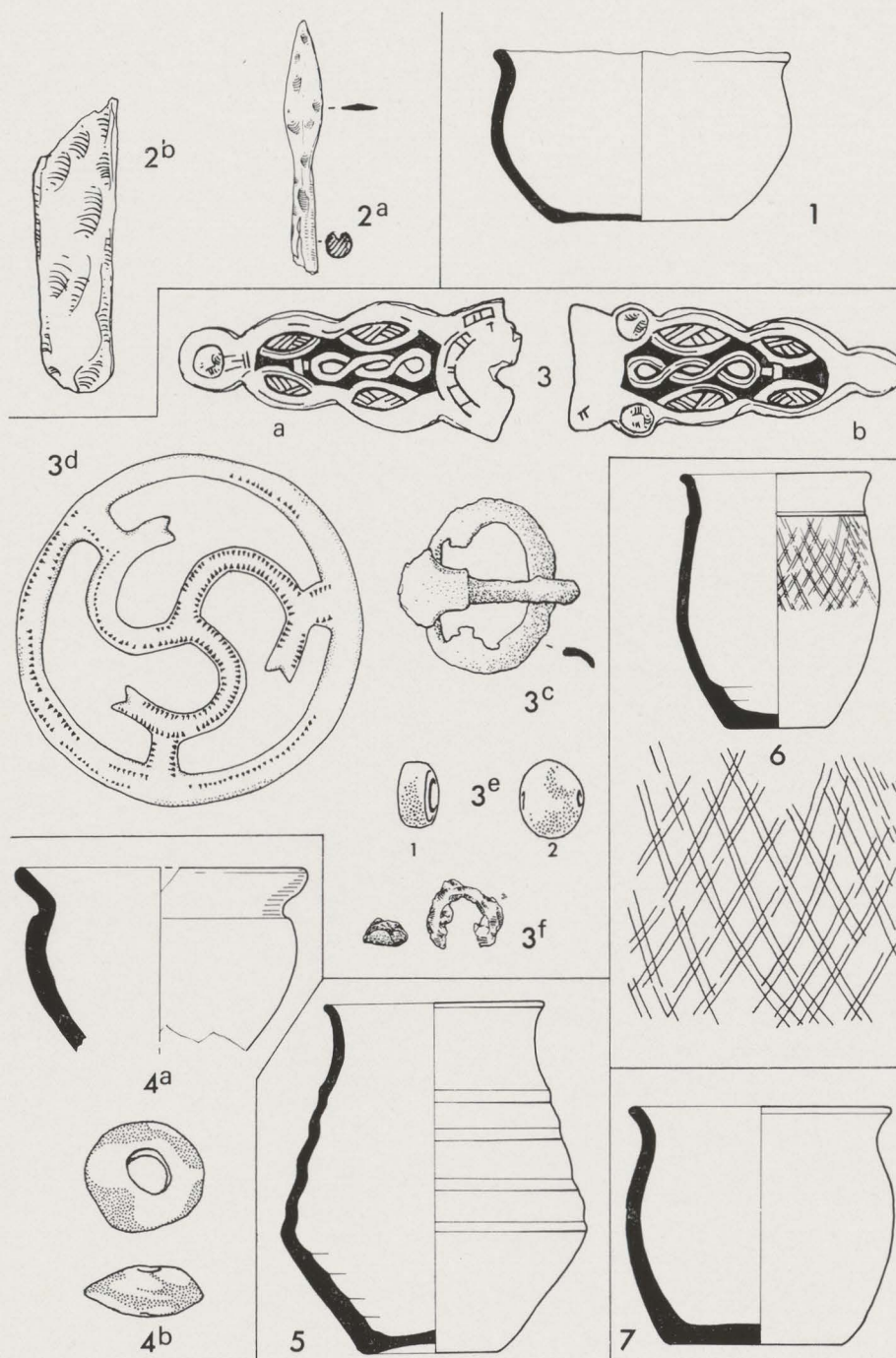
2

S. 2/3 : 162, 2 ; 164, 2. 1/3 : 159, 2-4 ; 160, 1 & 2 ; 164, 1.

S. 1/1 : 165, 4. 2/3 : 165, 2. 1/3 : 165, 1 & 3 ; 166 ; 167.

Losse vondsten. S. 1/1 : 3e ; 4b. 2/3 : 2b ; 3a-d. 1/3 : 1 ; 2a ; 3f ; 4a ; 5 ; 6 ; 7.